

ΙΔΡΥΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ & ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ
FOUNDATION FOR ECONOMIC & INDUSTRIAL RESEARCH

Η συμβολή του γκολφ στην ελληνική οικονομία

Νοέμβριος 2024

Οι κρίσεις επί θεμάτων πολιτικής και οι προτάσεις που περιέχονται στην παρούσα ανάλυση εκφράζουν τις απόψεις των ερευνητών και δεν αντανακλούν, κατ' ανάγκη, τη γνώμη των μελών ή της Διοίκησης του ΙΟΒΕ.

Η μελέτη εκπονήθηκε από τους Νίκο Παρατσιώκα, Γρηγόρη Παύλου και Svetoslan Danchev, υπό την επιστημονική επίβλεψη του Γενικού Διευθυντή του ΙΟΒΕ, Καθηγητή Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών, Νίκου Βέττα. Οι ερευνητές επιθυμούν να ευχαριστήσουν τον κ. Γ. Κρητικό, πρώην Μέλος του Δ.Σ. του ΙΟΒΕ, τον κ. Θ. Τόκα, Πρόεδρο της Ελληνικής Ομοσπονδίας Γκολφ και τους ιδιοκτήτες και υπεύθυνους των μονάδων διαχείρισης των γηπέδων γκολφ, για τις χρήσιμες πληροφορίες και τα στοιχεία που παρείχαν για την ολοκλήρωση της μελέτης. Η ευθύνη για ενδεχόμενα λάθη ή παραλείψεις ανήκει αποκλειστικά στους συγγραφείς.

Το Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (Ι.Ο.Β.Ε.) είναι ιδιωτικός, μη κερδοσκοπικός, κοινωφελής, ερευνητικός οργανισμός. Ιδρύθηκε το 1975 με δύο σκοπούς: αφενός να προωθή την επιστημονική έρευνα για τα τρέχοντα και αναδυόμενα προβλήματα της ελληνικής οικονομίας, αφετέρου να παρέχει αντικειμενική πληροφόρηση και να διατυπώνει προτάσεις, οι οποίες είναι χρήσιμες στη διαμόρφωση πολιτικής.

Copyright © 2024 Ίδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών

Απαγορεύεται η με οιονδήποτε τρόπο ανατύπωση ή μετάφραση οποιουδήποτε μέρους της μελέτης, χωρίς την άδεια του εκδότη.

Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (ΙΟΒΕ)

Τσάμη Καρατάσου 11, 117 42 Αθήνα

Τηλ.: 210 9211200-10, Fax: 210 9228130 & 210 9233977

E-mail: info@iobe.gr - URL: www.iobe.gr

Περιεχόμενα

Βασικά σημεία.....	5
Περίληψη	6
1 Εισαγωγή και σκοπός της μελέτης.....	12
1.1 Εισαγωγή	12
1.2 Σκοπός της μελέτης.....	12
2 Βασικά χαρακτηριστικά και μεγέθη του γκολφ διεθνώς.....	14
2.1 Εισαγωγή	14
2.2 Ενασχόληση με το γκολφ στην Ευρώπη	16
2.3 Γήπεδα γκολφ	20
3 Η επίδραση του γκολφ παγκοσμίως.....	23
3.1 Εισαγωγή	23
3.2 Τουρισμός και διασύνδεση με ψυχαγωγικές και αθλητικές δραστηριότητες	24
3.3 Γκολφ, υγεία και ευεξία.....	25
3.4 Οικονομική επίδραση ανά περιοχές παγκοσμίως	26
3.4.1 Ηνωμένο Βασίλειο	27
3.4.2 Ανάπτυξη γκολφ στην Πορτογαλία	29
3.5 Επίδραση του γκολφ στην ανάπτυξη του τουρισμού	31
3.5.1 Ισπανία	31
3.5.2 Τουρκία	32
3.6 Η επίδραση του γκολφ στην ανάπτυξη της αγοράς ακινήτων	33
3.7 Επίδραση του γκολφ στις τοπικές κοινωνίες και οικονομίες	35
3.8 Επίδραση του γκολφ σε κλάδους οικονομικής δραστηριότητας.....	35
3.9 Γκολφ και βιώσιμη ανάπτυξη	37
4 Λειτουργία γηπέδων γκολφ στην Ελλάδα	42
4.1 Εισαγωγή	42
4.1.1 Γκολφ Γλυφάδας	42
4.1.2 Costa Navarino	43
4.1.3 Crete Golf Club	46
4.1.4 Πορτο Καρρας Grand Resort	47
4.1.5 Corfu Golf Club	47
4.1.6 Porto Elounda Golf Club	47
4.1.7 Αφάντου Ρόδου	47
4.2 Χαρακτηριστικά επισκεπτών γηπέδων γκολφ στην Ελλάδα	48
4.3 Εγγεγραμμένοι αθλητές γκολφ στην Ελλάδα	50
4.4 Ρυθμιστικό πλαίσιο	51
4.5 Ελληνική Ομοσπονδία Γκολφ	53
5 Η συμβολή του γκολφ στην Ελλάδα	54
5.1 Εισαγωγή	54
5.2 Συνεισφορά στην οικονομία από τη λειτουργία γηπέδων γκολφ στην Ελλάδα.....	55
5.3 Επίδραση στον εγχώριο τουρισμό.....	57
5.4 Ευρύτερες επιδράσεις από τον τουρισμό γκολφ	59
5.5 Οφέλη από την κατασκευή νέων γηπέδων γκολφ	60
5.6 Σύνοψη	61
6 Προοπτικές περαιτέρω ανάπτυξης του γκολφ στην Ελλάδα	62
6.1 Εισαγωγή	62
6.2 Συνέργειες για την ανάπτυξη του τουρισμού γκολφ.....	63
6.3 Τα γήπεδα γκολφ ως μέσο άθλησης	65
7 Παράρτημα: Επισκόπηση μεθοδολογίας.....	68

Κατάλογος διαγραμμάτων

Διάγραμμα 2.1: Στοιχεία ενός γηπέδου γκολφ.....	14
Διάγραμμα 2.2: Οφέλη από την ενασχόληση με το γκολφ	15
Διάγραμμα 2.3: Εγγεγραμμένοι αθλητές γκολφ στην Ευρώπη, χιλ., 2023	17
Διάγραμμα 2.4: Μεταβολή εγγεγραμμένων αθλητών 2010-2023 ανά χώρα	17
Διάγραμμα 2.5: Διάρθρωση παικτών γκολφ ανά φύλο σε χώρες της Ευρώπης, 2023	18
Διάγραμμα 2.6: Ποσοστό νέων (<19 ετών) στο σύνολο των εγγεγραμμένων αθλητών γκολφ, 2023	19
Διάγραμμα 2.7: Ποσοστό συμμετοχής σε παιχνίδια γκολφ ανά ηλικία, ΗΠΑ 2018	20
Διάγραμμα 2.8: Γήπεδα γκολφ στην Ευρώπη, πλήθος, 1985-2023.....	21
Διάγραμμα 2.9: Γήπεδα γκολφ στην Ευρώπη, 2023.....	21
Διάγραμμα 2.10: Βαθμός διείσδυσης του γκολφ σε χώρες της Ευρώπης, 2023	22
Διάγραμμα 3.1: Επίδραση του τουρισμού γκολφ στην οικονομική δραστηριότητα.....	23
Διάγραμμα 3.2: Κατηγορίες αθλητικών ταξιδιών.....	24
Διάγραμμα 3.3: Γήπεδα γκολφ στην Πορτογαλία	29
Διάγραμμα 3.4: Χώρες από τις οποίες προέρχονται οι περισσότεροι επισκέπτες της Ισπανίας για τουρισμό γκολφ, 2016	32
Διάγραμμα 3.5: Εξαγωγές και Εισαγωγές εξοπλισμού γκολφ (Σύνολο εισαγωγών αθλητικού εξοπλισμού), 2022	36
Διάγραμμα 3.6: Εισαγωγές εξοπλισμού γκολφ στην Ελλάδα.....	37
Διάγραμμα 3.7: Εθελοντικό Πρότυπο Βιωσιμότητας για την ανάπτυξη γηπέδων γκολφ	38
Διάγραμμα 4.1: Γήπεδα γκολφ στην Ελλάδα.....	42
Διάγραμμα 4.2: Επισκέπτες των γηπέδων γκολφ στην Ελλάδα ανά φύλο.....	48
Διάγραμμα 4.3: Διάρθρωση επισκεπτών-φίλων του γκολφ ανά ηλικιακές ομάδες	49
Διάγραμμα 4.4: Διάρθρωση επισκεπτών-φίλων του γκολφ ανά χώρα προέλευσης.....	50
Διάγραμμα 4.5: Εγγεγραμμένοι αθλητές γκολφ στην Ελλάδα, 2017-2022	51
Διάγραμμα 5.1: Οικονομική συνεισφορά από τη λειτουργία των γηπέδων γκολφ	54
Διάγραμμα 5.2: Οικονομική δραστηριότητα από τη λειτουργία των γηπέδων γκολφ στην Ελλάδα για το έτος 2022	55
Διάγραμμα 5.3: Επίδραση στο ΑΕΠ από τη λειτουργία των γηπέδων γκολφ στην Ελλάδα	56
Διάγραμμα 5.4: Επίδραση στην απασχόληση από τη λειτουργία των γηπέδων γκολφ.....	56
Διάγραμμα 5.5: Τουριστικές εισπράξεις ανά κατηγορία.....	57
Διάγραμμα 5.6: Εποχικότητα τουριστικού προϊόντος, μερίδιο εισπράξεων ανά περίοδο (μ.ό. 2009-2023).....	58
Διάγραμμα 5.7: Επίδραση στο ΑΕΠ από την προσέλκυση επισκεπτών για τουρισμό γκολφ.....	59
Διάγραμμα 5.8: Επίδραση στην απασχόληση και τα φορολογικά έσοδα από την προσέλκυση επισκεπτών για τουρισμό γκολφ.....	60
Διάγραμμα 5.9: Επίδραση στην εγχώρια οικονομική δραστηριότητα από την κατασκευή ενός γηπέδου γκολφ διεθνών προδιαγραφών στην Ελλάδα.....	61
Διάγραμμα 6.1: Αφίξεις επιβατών στο Διεθνές Αεροδρόμιο Καλαμάτας	64
Διάγραμμα 6.2: Αφίξεις στα ξενοδοχειακά καταλύματα της ΠΕ Μεσσηνίας.....	65
Διάγραμμα 6.3: Ποσοστό του πληθυσμού που ασκείται σε αθλητικές δραστηριότητες στην Ελλάδα και την ΕΕ, 2014	66
Διάγραμμα 6.4: Αθλητικές δραστηριότητες ανά ηλικιακή κατηγορία, ως ποσοστό του πληθυσμού στην Ελλάδα και στην Ευρώπη, 2014.....	67
Διάγραμμα 7.1: Δομή πίνακα εισροών-εκροών	69

ΒΑΣΙΚΑ ΣΗΜΕΙΑ

- Εκτός από δημοφιλές άθλημα διεθνώς, το γκολφ προσφέρει σημαντικά οικονομικά, κοινωνικά και περιβαλλοντικά οφέλη:
 - Συμβάλλει στην άμβλυνση της έντονης εποχικότητας του τουρισμού.
 - Προσελκύει ταξιδιώτες υψηλού οικονομικού επιπέδου και αγοραστικής δύναμης.
 - Ευνοεί την ανάπτυξη της αγοράς παραθεριστικής κατοικίας.
 - Προσφέρει αντιπλημμυρική και αντιπυρική προστασία, ενίσχυση της βιοποικιλότητας, και φιλοξενία εκπαιδευτικών και κοινωνικών δραστηριοτήτων.
- Στην Ευρώπη, ο αριθμός των γηπέδων έχει υπερδιπλασιαστεί από το 1985:
 - Το 2023 υπήρχαν περίπου 9 χιλ. γήπεδα, εκ των οποίων 3,2 χιλ. στη Μεγάλη Βρετανία, 1,1 χιλ. στη Γερμανία και 815 στη Γαλλία.
 - Μεγάλος αριθμός γηπέδων λειτουργούν σε άλλες χώρες της Νότιας Ευρώπης – 486 στην Ισπανία, 308 στην Ιταλία, 113 στην Πορτογαλία.
 - Η Ελλάδα διαθέτει μόλις 10 γήπεδα γκολφ, εκ των οποίων 9 είναι σε λειτουργία.
- Σε άλλες χώρες της Νότιας Ευρώπης, το γκολφ ωθεί την τουριστική ανάπτυξη:
 - Στην περιοχή Algarve της Πορτογαλίας, τα έσοδα από τον τουρισμό γκολφ ανήλθαν σε €370 εκατ. το 2017.
 - €500 εκατ. όφελος σε όρους ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας.
 - 16 χιλ. θέσεις εργασίας επίδραση στην απασχόληση.
 - Στην Ισπανία, η τουριστική δαπάνη των γκολφ τουριστών ανήλθε στα €5,4 δισεκ.
 - Το συνολικό όφελος στην οικονομία προσέγγισε τα €12,8 δισεκ.
- Τα γήπεδα στην Ελλάδα προσφέρουν υψηλής ποιότητας υπηρεσίες προς τους χρήστες τους, ωστόσο η συμβολή του γκολφ στην οικονομία είναι περιορισμένη.
 - Η τουριστική δαπάνη των επισκεπτών γκολφ στην Ελλάδα υπολογίζεται σε €104,8 εκατ.
 - Υψηλή μέση δαπάνη €1.700-€2.400 ανά επισκέπτη, σχεδόν τετραπλάσια σε σύγκριση με τη μέση δαπάνη ανά ταξίδι για το σύνολο των επισκεπτών στην Ελλάδα (μ.ό. €570 ευρώ).
 - Το γκολφ συμβάλλει στην επιμήκυνση της ζήτησης για τουριστικές υπηρεσίες κατά τις περιόδους χαμηλής ζήτησης.
 - Πάνω από 10 φορές υψηλότερες οι αφίξεις εξωτερικού στον αερολιμένα «Καπετάν Βασ. Κωνσταντακόπουλος» εκτός τους καλοκαιρινούς μήνες το 2023 σε σύγκριση με το 2010.
 - Περίπου 6 φορές υψηλότερες οι αφίξεις αλλοδαπών στα ξενοδοχειακά καταλύματα (εκτός κάμπινγκ) της Π.Ε. Μεσσηνίας το 2023 σε σχέση με το 2012.
 - Η συνολική συμβολή των εγκαταστάσεων γκολφ σε όρους ΑΕΠ εκτιμάται σε €111,4 εκατ.
 - Σε όρους απασχόλησης, η συνολική επίδραση εκτιμάται σε περίπου 4,3 χιλ. θέσεις εργασίας.
 - Η κατασκευή ενός γηπέδου γκολφ μπορεί να συνεισφέρει επιπλέον €25 εκατ. σε όρους ΑΕΠ συνολικά την περίοδο κατασκευής τους, στηρίζοντας έως και 250 θέσεις εργασίας ευρύτερα στην οικονομία.
- Σημαντικά περιθώρια για περαιτέρω ανάπτυξη του γκολφ και του σχετικού τουρισμού στην Ελλάδα, υπό προϋποθέσεις.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Βασικός στόχος της μελέτης είναι να προσδιορίσει και να αναδείξει τα οφέλη από τη λειτουργία των γηπέδων γκολφ για την ελληνική οικονομία. Η μελέτη περιγράφει τα βασικά μεγέθη από την ανάπτυξη του αθλήματος διεθνώς, εξετάζει τις εξελίξεις στην Ελλάδα και προσδιορίζει τις άμεσες, έμμεσες και προκαλούμενες επιδράσεις από την ανάπτυξη του τουρισμού γκολφ στην Ελλάδα σε όρους ΑΕΠ, απασχόλησης και φορολογικών εσόδων.

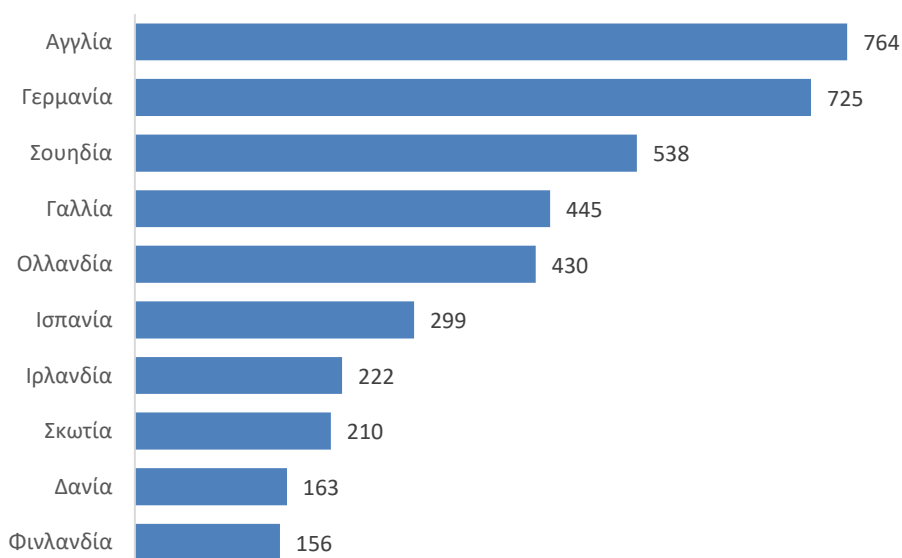
Εισαγωγή

Το γκολφ αποτελεί παγκοσμίως μια ιδιαίτερα δυναμική αγορά, με περισσότερους από 62,3 εκατ. αθλητές και 38 χιλ. γήπεδα γκολφ. Εκτός από δημοφιλές άθλημα σε πολλές χώρες, σημαντική είναι η διασύνδεσή του με τον τουρισμό. Η ζήτηση για υψηλών προδιαγραφών εγκαταστάσεις, η δυνατότητα να πραγματοποιούν ταξίδια στη διάρκεια του έτους προκειμένου να αγωνιστούν ή να παρακολουθήσουν διοργανώσεις και το υψηλό εισοδηματικό επίπεδο αποτελούν τα κύρια χαρακτηριστικά των επισκεπτών - αθλητών του γκολφ. Το γκολφ συμβάλλει στην άμβλυνση της έντονης εποχικότητας του τουρισμού, καθώς η βασική περίοδος ενασχόλησης με το άθλημα εντοπίζεται συνήθως την περίοδο από Οκτώβριο μέχρι Μάιο, συμπληρώνοντας έτσι την κύρια τουριστική περίοδο. Η λειτουργία εγκαταστάσεων γκολφ ευνοεί επίσης την ανάπτυξη της αγοράς παραθεριστικής κατοικίας, αλλά και την τοπική οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη.

Εγγεγραμμένοι αθλητές του γκολφ

Οι ΗΠΑ αποτελούν τη χώρα με τη μεγαλύτερη ανάπτυξη του αθλήματος με περίπου 27 εκατ. ερασιτέχνες ή επαγγελματίες αθλητές το 2023 και περισσότερα από 16 χιλ. γήπεδα γκολφ. Στην Ευρώπη, οι εγγεγραμμένοι αθλητές γκολφ φτάνουν τα 4,7 εκατ. το 2023, ενώ περίπου το 1,6% του πληθυσμού (ή 13 εκατ. άτομα) εκτιμάται ότι ασχολείται με το άθλημα.

Διάγραμμα 1: Εγγεγραμμένοι αθλητές γκολφ στην Ευρώπη, χιλ., 2023

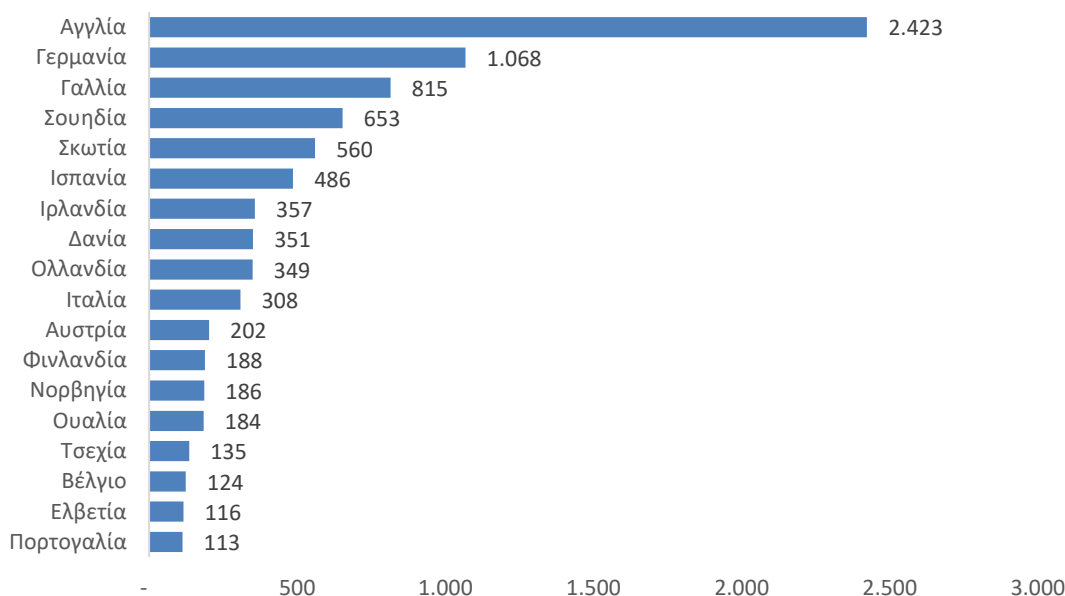
Πηγή: European Golf Association, KPMG

Στην Αγγλία οι εγγεγραμμένοι αθλητές γκολφ ξεπερνούν τους 764 χιλ. και στη Γερμανία τους 725 χιλ., αποτελούν δηλ. το 32% περίπου των εγγεγραμμένων αθλητών γκολφ στην Ευρώπη, ενώ το άθλημα είναι διαδεδομένο και σε άλλες αγορές της Ευρώπης, όπως τη Γαλλία, τη Σουηδία και τη Σκωτία. Αξιοσημείωτη επίσης είναι η απήχηση του αθλήματος σε χώρες της Ανατολικής Ευρώπης και των Βαλκανίων τα τελευταία χρόνια, καθώς οι εγγεγραμμένοι αθλητές υπερ-διπλασιάστηκαν μεταξύ 2010 και 2023.

Γήπεδα γκολφ παγκοσμίως και στην Ελλάδα

Σε περισσότερες από 200 χώρες σε όλο τον κόσμο υπάρχουν περίπου 38 χιλ. γήπεδα γκολφ, ενώ αρκετά γήπεδα είναι στη φάση υλοποίησης ή προγραμματισμού. Τα μισά από αυτά βρίσκονται στη Βόρεια Αμερική (42% στις ΗΠΑ, 7% στον Καναδά) και ακολούθως στην Ευρώπη (23,3%) και την Ασία (16,6%).

Διάγραμμα 2: Γήπεδα γκολφ στην Ευρώπη, 2023

Πηγή: European Golf Association

Στην Ευρώπη, η κατασκευή γηπέδων γκολφ ακολούθησε αυξητική τάση από το 1985 με αποτέλεσμα ο αριθμός τους να έχει πλέον υπερδιπλασιαστεί, καθώς το 2023 υπήρχαν 8.978 γήπεδα. Τα περισσότερα γήπεδα βρίσκονται στην Αγγλία (2.423 γήπεδα ή 27% του συνόλου στην Ευρώπη) και ακολουθούν η Γερμανία (1.068 γήπεδα), η Γαλλία (815 γήπεδα), η Σουηδία (653 γήπεδα), η Σκωτία (560 γήπεδα) και η Ισπανία (486 γήπεδα).

Η Ελλάδα διαθέτει 10 γήπεδα γκολφ σε αυτόνομες εγκαταστάσεις ή σε ξενοδοχειακά συγκροτήματα. Σε λειτουργία βρίσκονται τα γήπεδα στην Αθήνα (Γλυφάδα), τη Μεσσηνία, την Κρήτη, τη Χαλκιδική και την Κέρκυρα. Στη Ρόδο οι εγκαταστάσεις, οι οποίες με βάση τον νόμο Ν. 3986/2011 περιήλθαν στην κυριότητα του ΤΑΙΠΕΔ, δεν είναι σε λειτουργία, ενώ το 2019 επιτεύχθηκε συμφωνία πώλησης με ιδιώτη επενδυτή.

Οι εγγεγραμμένοι αθλητές γκολφ στην Ελλάδα ανέρχονται σε 1.040 το 2023, με περίπου 1 στους 3 να είναι ηλικίας κάτω των 19 ετών. Αρκετοί, ωστόσο, ασχολούνται με το σπορ

ερασιτεχνικά, με τον συνολικό αριθμό τους να ανέρχεται σε περίπου 3,5 χιλ. άτομα. Έτσι στην Ελλάδα η αναλογία αθλητών - φίλων του γκολφ ανέρχεται σε 34 άτομα ανά 100 χιλ. κατοίκους, όταν στην Πορτογαλία - χώρα με αντίστοιχο πληθυσμό, αλλά περισσότερα γήπεδα γκολφ - η αναλογία είναι στα 341 άτομα, γεγονός που υποδεικνύει το περιθώριο ανάπτυξης του αθλήματος στην Ελλάδα.

Οικονομική επίδραση του γκολφ παγκοσμίως

Στις ΗΠΑ, η επίδραση στην οικονομία από τη λειτουργία των γηπέδων γκολφ, λαμβάνοντας υπόψη τις έμμεσες και προκαλούμενες επιδράσεις, εκτιμάται σε περίπου \$226,5 δισεκ. το 2022. Επιπλέον, η ανάπτυξη του αθλήματος εκτιμάται ότι υποστηρίζει περίπου 1,65 εκατ. θέσεις εργασίας και περισσότερα από \$80 δισεκ. σε εισοδήματα από την εργασία. Αντίστοιχα, στον Καναδά, οι συνολικές δαπάνες που σχετίζονται με το γκολφ ξεπέρασαν τα \$19 δισεκ. το 2019. Παλαιότερη μελέτη για τη συνεισφορά του γκολφ στην Ευρώπη, υπολογίζει την άμεση συμβολή στην οικονομία σε €15,1 δισεκ. το 2012.

Η Ισπανία αποτελεί τον κυριότερο προορισμό για τουρισμό γκολφ στην Ευρώπη. Το 2018 εκτιμάται ότι ο τουρισμός γκολφ προσέλαυσε 1,2 εκατ. ξένους επισκέπτες. Η άμεση επίδραση στην οικονομία από την τουριστική δαπάνη ξεπέρασε τα €5,4 δισεκ. ενώ, λαμβάνοντας υπόψη τις έμμεσες και προκαλούμενες επιδράσεις, το συνολικό όφελος στην οικονομία προσέγγισε τα €12,8 δισεκ.

Στην Πορτογαλία, όπου το γκολφ αποτελεί μια από τις κυριότερες εκφάνσεις του τουριστικού προϊόντος, τα έσοδα από τον τουρισμό γκολφ στην περιοχή Algarve το 2017 ανήλθαν σε €370 εκατ. με την άμεση και έμμεση επίδραση, σε όρους Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας, να εκτιμώνται σε €500 εκατ. και την επίδραση στην απασχόληση να ξεπερνά τις 16 χιλ. θέσεις εργασίας.

Στις χώρες - προορισμούς για γκολφ συγκαταλέγεται και η γειτονική Τουρκία. Η περιοχή Belek υποδέχεται περισσότερους από 100 χιλ. επισκέπτες - φίλους του αθλήματος κάθε χρόνο, κυρίως από την Ευρώπη, την Ασία και τις ΗΠΑ. Με τη μέση δαπάνη ανά επισκέπτη να κυμαίνεται περίπου στα €1.200 κατά τη διάρκεια παραμονής στην περιοχή, οι συνολικές ταξιδιωτικές εισπράξεις από τον τουρισμό γκολφ ξεπερνούν τα €130 εκατ.

Στο Ην. Βασίλειο αποτελέσματα έρευνας δείχνουν ότι η δραστηριότητα γκολφ έχει σημαντική πολλαπλασιαστική επίδραση στην οικονομία, καθώς για κάθε £1 που δαπανάται δημιουργούνται πρόσθετες £1,7 στην οικονομία του Ην. Βασιλείου, δηλαδή καταγράφεται πολλαπλασιαστής 2,7. Ισχυρές διασυνδέσεις της δραστηριότητας γκολφ στο Ην. Βασίλειο παρατηρούνται με αρκετούς κλάδους, ωστόσο ξεχωρίζει ο τουρισμός, καθώς το 63% του τομέα τουριστικών υπηρεσιών σχετίζονται με το γκολφ, ενώ ακολουθούν οι δραστηριότητες άθλησης με 59%. Άλλες δραστηριότητες με σημαντικές διασυνδέσεις είναι η αγορά ακινήτων, η εκπαίδευση, το εμπόριο αλλά και οι κατασκευές.

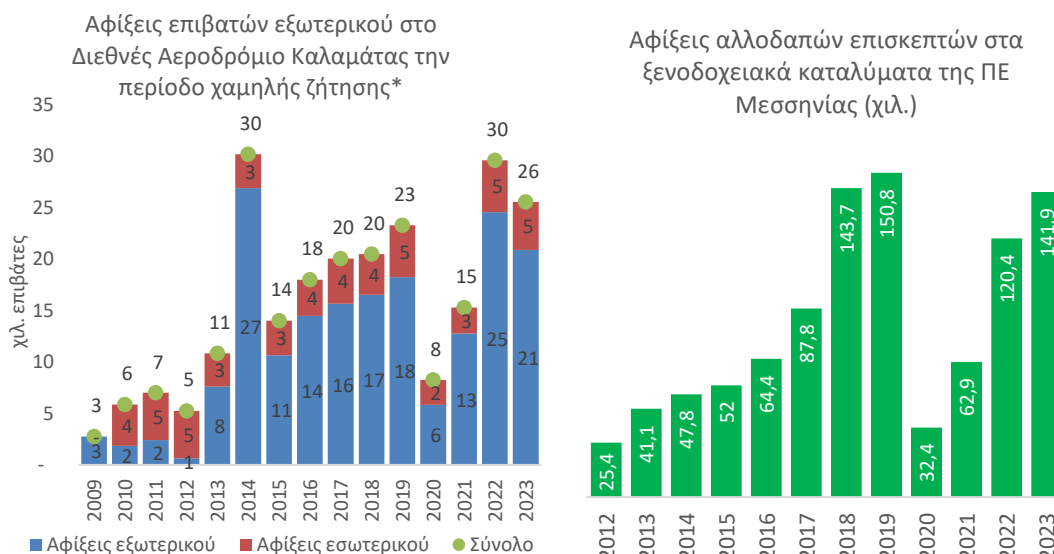
Σημαντική είναι η επίδραση των γηπέδων γκολφ στην αγορά κατοικίας. Γενικά εκτιμάται ότι τα γήπεδα γκολφ μπορούν δυνητικά να αναβαθμίσουν το οικιστικό και ευρύτερο περιβάλλον, ενώ μπορούν να αυξήσουν την αξία των ακινήτων με διάφορους τρόπους, αν και ο αντίκτυπος στις αξίες μπορεί να διαφοροποιηθεί ανάλογα με την τοποθεσία, την ποιότητα του γηπέδου γκολφ και άλλους παράγοντες. Σύμφωνα με μελέτες η αξία των

κατοικιών αυξάνεται σημαντικά γύρω ή μέσα στις εγκαταστάσεις γκολφ, ενώ σημειώνεται ότι ένα μεγάλο μέρος των αγοραστών δεν είναι πάντα αθλητές γκολφ. Ενδεικτικά, με δείγμα ευρωπαϊκών γηπέδων, υπολογίζεται ότι οι κατοικίες που βρίσκονται σε εγκαταστάσεις γκολφ έχουν κατά μέσο όρο 19% μεγαλύτερη αξία από αντίστοιχες κατοικίες εκτός των εγκαταστάσεων, ενώ οι κατοικίες με άμεση θέα προς τα γήπεδα εμφανίζουν μεγαλύτερη αξία κατά 9,5%. Τέλος, ιδιαίτερα σημαντικό είναι το αποτύπωμα της δραστηριότητας γκολφ στις τοπικές οικονομίες και κοινωνίες, όπως αυτό καταγράφεται από μελέτες και έρευνες, αναγνωρίζοντας τη συμμετοχή σε διανυκτερεύσεις στα γύρω καταλύματα.

Η συμβολή του γκολφ στην ελληνική οικονομία

Στην Ελλάδα η συμβολή του γκολφ στην οικονομία είναι σχετικά περιορισμένη. Με βάση διαθέσιμα στοιχεία και εκτιμήσεις, τα έσοδα από τη λειτουργία των γηπέδων γκολφ το 2022 εκτιμώνται σε πάνω από €10 εκατ., μόνο από τη δραστηριότητα γκολφ, χωρίς τις διασυνδεδεμένες υπηρεσίες φιλοξενίας και εστιατορίων, με σημαντική αύξηση σε σύγκριση με το 2019 (€6,35 εκατ.) Αντίστοιχα, ο συνολικός αριθμός των επισκεπτών της χώρας που αθλούνται στα γήπεδα γκολφ εκτιμώνται σε περίπου 50 χιλ., με τα συνολικά έσοδα για τις επιχειρήσεις που εξυπηρετούν αυτή την τουριστική κίνηση να ανέρχονται σε €104,8 εκατ.

Διάγραμμα 3: Αφίξεις επιβατών εξωτερικού στο αεροδρόμιο Καλαμάτας και αλλοδαπών επισκεπτών στα ξενοδοχειακά καταλύματα της ΠΕ Μεσσηνίας

(*) Περίοδος χαμηλής ζήτησης: Ιανουάριος-Απρίλιος και Οκτώβριος-Δεκέμβριος

Πηγή: ΥΠΑ, ΕΛΣΤΑΤ

Η λειτουργία ξενοδοχειακών συγκροτημάτων με εγκαταστάσεις γηπέδων γκολφ συμβάλλει στην επιμήκυνση της ζήτησης για τουριστικές υπηρεσίες κατά τις περιόδους χαμηλής ζήτησης. Είναι χαρακτηριστικό το παράδειγμα της λειτουργίας της Costa Navarino όπου η προσέλκυση επισκεπτών από το εξωτερικό, κατά τους εκτός αιχμής (off-peak) μήνες, έχει οδηγήσει σε μεγάλη αύξηση των αεροπορικών αφίξεων εξωτερικού στο Διεθνές Αεροδρόμιο Καλαμάτας. Το 2023 οι αφίξεις εξωτερικού στον αερολιμένα «Καπετάν Βασ. Κωνσταντακόπουλος» εκτός τους καλοκαιρινούς μήνες ανήλθαν σε 20,921 χιλ., (26 χιλ. μαζί

με τις αφίξεις εσωτερικού), όταν το 2010 δεν ξεπερνούσαν τους 2 χιλ. επιβάτες (6 χιλ. μαζί με τις αφίξεις εσωτερικού).

Η αεροπορική σύνδεση της Καλαμάτας με ξένα αεροδρόμια λόγω της ζήτησης που η Costa Navarino δημιουργεί, επιδρά θετικά στην ευρύτερη περιοχή της Μεσσηνίας, καθώς η διαθεσιμότητα πτήσεων προσφέρει τη δυνατότητα σε άτομα από άλλες χώρες να επισκεφθούν την περιοχή για αναψυχή και τουρισμό και να καταλύσουν σε τοπικές ξενοδοχειακές μονάδες. Οι αφίξεις αλλοδαπών στα ξενοδοχειακά καταλύματα (εκτός κάμπινγκ) της Περιφερειακής Ενότητας Μεσσηνίας διαμορφώθηκαν σε 141,9 το 2023, επίπεδο υψηλότερο κατά περίπου 6 φορές σε σχέση με εκείνο του 2012 (Διάγραμμα 3).

Η συνολική συμβολή των εγκαταστάσεων γκολφ σε όρους ΑΕΠ από τη λειτουργία των γηπέδων, αλλά και τις ευρύτερες επιδράσεις στον τουρισμό, εκτιμάται σε €111,4 εκατ. Σε όρους απασχόλησης, η συνολική επίδραση εκτιμάται σε περίπου 4,3 χιλ. θέσεις εργασίας, με τις περισσότερες από αυτές να σχετίζονται με την τουριστική δαπάνη των επισκεπτών (3,6 χιλ.). Επιπλέον, η κατασκευή ενός γηπέδου γκολφ μπορεί να συνεισφέρει επιπλέον €25 εκατ. σε όρους ΑΕΠ συνολικά την περίοδο κατασκευής τους, στηρίζοντας έως και 250 θέσεις εργασίας ευρύτερα στην οικονομία.

Πίνακας 1: Συμβολή του γκολφ στην ελληνική οικονομία

	Λειτουργία γηπέδων	Ευρύτερες επιδράσεις στον τουρισμό	Σύνολο
ΑΕΠ (εκατ. €)	22,0	89,4	111,4
Απασχόληση (απασχολούμενοι)	704	3.575	4.279
Φορολογικά έσοδα (εκατ. €)	6,0	27,4	33,4

Πηγή: Ανάλυση IOBE

Προοπτικές ανάπτυξης του γκολφ στην Ελλάδα

Τα γήπεδα γκολφ στην Ελλάδα προσφέρουν υψηλής ποιότητας υπηρεσίες προς τους χρήστες τους, ενώ εκτείνονται σε περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, οι οποίες συνδυάζουν το στοιχείο της θάλασσας και του βουνού. Ωστόσο, ο μικρός αριθμός των γηπέδων στη χώρα περιορίζει τη δραστηριότητά τους, καθώς η ζήτηση για τουριστικές υπηρεσίες που συνδέονται με το γκολφ έχει άμεση σχέση με τον αριθμό των γηπέδων γκολφ που βρίσκονται σε κοντινή απόσταση μεταξύ τους. Η ύπαρξη πολλών γηπέδων γκολφ (ιδανικά 4), που αντιστοιχούν σε διαφορετικά επίπεδα δυσκολίας και αθλητικών δεξιοτήτων, θεωρείται προϋπόθεση για την ανάδειξη μιας περιοχής σε προορισμό γκολφ και την προσέλκυση επισκεπτών.

Σημαντικός, επίσης, παράγοντας για την ανάπτυξη του τουρισμού γκολφ στην Ελλάδα αποτελεί η αεροπορική σύνδεση της χώρας, καθ' όλη τη διάρκεια του έτους, με τις ευρωπαϊκές χώρες όπου καταγράφεται η μεγαλύτερη ζήτηση για το άθλημα. Προς αυτή την κατεύθυνση, σημαντική είναι και η αναβάθμιση συνδεδεμένων τουριστικών προϊόντων, όπως πολιτιστικές εκδηλώσεις, γαστρονομικές εμπειρίες, υπηρεσίες ευεξίας αλλά και άλλες αθλητικές δραστηριότητες. Ο τουρισμός γκολφ συνδέεται επίσης στενά με την αγορά παραθεριστικής κατοικίας.

Στην ανάπτυξη του γκολφ μπορεί να συμβάλλει και η γνωριμία του αθλήματος σε ευρύτερο κοινό στην Ελλάδα. Η ενασχόληση με το γκολφ προσφέρει σημαντικά οφέλη για τη σωματική και την ψυχική υγεία. Το γεγονός ότι αποτελεί ήπια μορφή άσκησης, η οποία παράλληλα προσφέρει τη δυνατότητα επαφής με τη φύση και τη συναναστροφή με συναθλητές διαφορετικής ηλικιακής ομάδας και φύλου, αποτελούν τα κυριότερα χαρακτηριστικά που το καθιστούν δημοφιλές σε πολλές χώρες του κόσμου.

Συμπεράσματα

Το γκολφ δεν είναι απλώς ένα άθλημα. Αποτελεί μια μοναδική ευκαιρία ήπιας εξάσκησης και άμεσης επαφής με φυσικά τοπία και την ύπαιθρο για άτομα όλων των ηλικιών και όλων των επιπέδων αθλητικών δεξιοτήτων. Προσφέρει πολύ σημαντικές δυνατότητες βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης σε νέες περιοχές που δεν πάσχουν από υπερτουρισμό, προσελκύνοντας σχεδόν όλο τον χρόνο επισκέπτες υψηλού εισοδήματος που αναζητούν αυθεντικές τοπικές εμπειρίες. Με γνώμονα τα σύγχρονα πρότυπα βιωσιμότητας, τα γήπεδα γκολφ προσφέρουν σημαντικές περιβαλλοντικές και κοινωνικές υπηρεσίες, όπως αντιπλημμυρική και αντιπυρική προστασία, ενίσχυση της βιοποικιλότητας, ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς και διασύνδεση με την τοπική κοινότητα για εκπαιδευτικές δραστηριότητες και κοινωνικές εκδηλώσεις.

Η Ελλάδα υστερεί σημαντικά στην αξιοποίηση του γκολφ ως μέσο προώθησης ενός βιώσιμου υποδείγματος τουριστικής και περιφερειακής ανάπτυξης. Η σύγκριση με άλλες χώρες της Μεσογείου, όπως η Πορτογαλία και η Ισπανία, αναδεικνύει αυτή την υστέρηση, αλλά και τις δυνατότητες για περαιτέρω ανάπτυξη στη χώρα. Ενώ στην Ελλάδα λειτουργούν σήμερα μόλις 9 γήπεδα, στην Πορτογαλία, χώρα με παρόμοιο μέγεθος, κλίμα και πληθυσμό, έχουν αναπτυχθεί 113 γήπεδα γκολφ. Μόνο στην περιοχή Algarve της Πορτογαλίας, οι δαπάνες των επισκεπτών γκολφ δημιούργησαν το 2017 €500 εκατ. προστιθέμενη αξία, στηρίζοντας 16 χιλ. θέσεις εργασίας, ενώ στην Ελλάδα η επίδραση του γκολφ περιορίζεται σε €111,4 εκατ. σε όρους ΑΕΠ και σε 4,3 χιλ. εργαζόμενους. Η αυξημένη ηλιοφάνεια και μέση θερμοκρασία τους χειμερινούς μήνες σε σύγκριση με τις χώρες της Κεντρικής και Βόρειας Ευρώπης όπου το γκολφ είναι ιδιαίτερα δημοφιλές, καθώς και σε σύγκριση με χώρες της Νότιας Ευρώπης οι οποίες έχουν αναπτύξει εντονότερα τον τουρισμό γκολφ, όπως η Πορτογαλία και η Ισπανία, δημιουργεί σημαντικά συγκριτικά πλεονεκτήματα για την Ελλάδα ως προορισμό για γκολφ.

Η περαιτέρω ανάπτυξη του γκολφ στην Ελλάδα μπορεί να προσφέρει αξιοσημείωτα οφέλη αλλά έρχεται αντιμέτωπη με σημαντικές προκλήσεις. Απαιτείται μια κρίσιμη μάζα γηπέδων για να προσδιοριστεί μια περιοχή ως προορισμός για γκολφ. Χρειάζονται κατάλληλες υποδομές και καλές διεθνείς διασυνδέσεις για τη μεταφορά των επισκεπτών προς τα γήπεδα όχι μόνο τους καλοκαιρινούς μήνες. Η επίγνωση για το γκολφ ως άθλημα, αλλά και ως όχημα για βιώσιμο τουρισμό, είναι αρκετά περιορισμένη στην Ελλάδα. Ωστόσο, τα σημαντικά οφέλη από την πρόσφατη ανάπτυξη των εγκαταστάσεων στη Μεσσηνία έχουν αρχίσει να γίνονται ορατά. Ευελπιστούμε η παρούσα μελέτη να αναδείξει περαιτέρω τα οφέλη και τις δυνατότητες από την ανάπτυξη του τουρισμού γκολφ στην Ελλάδα.

1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

1.1 Εισαγωγή

Το γκολφ αποτελεί παγκοσμίως μια ιδιαίτερα δυναμική αγορά, με περισσότερους από 62,3 εκατ. αθλητές και 38 χιλ. γήπεδα γκολφ. Την περίοδο 1985-2014 ο αριθμός των αθλητών γκολφ υπερδιπλασιάστηκε, ενώ αντίστοιχη τάση καταγράφεται και στις εγκαταστάσεις.¹

Παράλληλα με το αθλητικό σκέλος, αναπτύσσεται και ο τουρισμός για το γκολφ ή συνδυαστικά με το γκολφ. Η ζήτηση για υψηλών προδιαγραφών εγκαταστάσεις, η δυνατότητα να πραγματοποιούν ταξίδια στη διάρκεια του έτους προκειμένου να ασχοληθούν ή να παρακολουθήσουν διοργανώσεις και το υψηλό εισοδηματικό επίπεδο αποτελούν τα κύρια χαρακτηριστικά των επισκεπτών - αθλητών του γκολφ. Εκτιμάται ότι η μέση δαπάνη που πραγματοποιεί ο επισκέπτης - αθλητής γκολφ είναι έως και πέντε φορές υψηλότερη εκείνης ενός τυπικού επισκέπτη μιας περιοχής.

Η δημιουργία εγκαταστάσεων γκολφ σε ανεπτυγμένους κυρίως τουριστικούς προορισμούς συμβάλλει στην ενίσχυση της επισκεψιμότητας των περιοχών αυτών και των εσόδων στις τοπικές οικονομίες. Ο αθλητισμός και ο τουρισμός που συνδέεται με το γκολφ εκτιμάται ότι ενισχύει και άλλες δραστηριότητες και κλάδους, όπως οι μεταφορές (οδικές, αεροπορικές, ακτοπλοϊκές, κ.ά.), η εστίαση και ο αθλητικός εξοπλισμός.

Διαδεδομένη είναι επίσης η δημιουργία τουριστικών συγκροτημάτων, στα οποία η φιλοξενία συνδυάζεται με σύγχρονες αθλητικές εγκαταστάσεις ειδικά για το γκολφ (golf resorts). Το γκολφ προϋποθέτει κλιματικές συνθήκες κατάλληλες για υπαίθριες δραστηριότητες, καθώς και τεχνικές παρεμβάσεις φιλικές προς το φυσικό περιβάλλον. Η Ελλάδα βρίσκεται σε πλεονεκτική θέση εφόσον διαθέτει όλα τα επιμέρους στοιχεία ώστε να αναδειχθεί σε πόλο έλξης για τους φίλους του αθλήματος.

Επομένως, η ανάπτυξη του τουρισμού γκολφ θα μπορούσε να αποτελέσει μοχλό για την ενίσχυση των τουριστών εσόδων και την επιμήκυνση της τουριστικής κίνησης στη χώρα. Οι καλές κλιματολογικές συνθήκες σε συνδυασμό με το υψηλό επίπεδο υποδομών και υπηρεσιών μπορούν να συμβάλλουν στην ανάδειξη της Ελλάδας ως προορισμού γκολφ στη Νότια Ευρώπη, αποσπώντας μερίδιο από άλλες ανταγωνίστριες χώρες της Μεσογείου.

1.2 Σκοπός της μελέτης

Ο βασικός στόχος της μελέτης είναι να προσδιορίσει και να αναδείξει τα οφέλη από την λειτουργία των γηπέδων γκολφ στην ελληνική οικονομία. Στο πλαίσιο αυτό παρουσιάζονται στοιχεία από χώρες όπου το άθλημα του γκολφ είναι διαδεδομένο. Η μελέτη εστιάζει στη συμβολή των γηπέδων γκολφ στην οικονομική δραστηριότητα και τα οφέλη που προκύπτουν για τις τοπικές κοινωνίες αλλά και την οικονομία ευρύτερα. Στο πλαίσιο αυτό λαμβάνονται υπόψη δαπάνες για τη λειτουργία των γηπέδων γκολφ, αλλά και επενδύσεις που πραγματοποιούνται για τη συντήρηση και την ανάπτυξή τους. Εξετάζονται επίσης, τα οφέλη στον τουρισμό από την προσέλκυση επισκεπτών που ασχολούνται με το άθλημα (επαγγελματίες αθλητές, ερασιτέχνες και φίλοι του αθλήματος).

¹ Golf participation in Europe, 2015, KPMG

Ως προς τη δομή της μελέτης, στο επόμενο Κεφάλαιο περιγράφονται συνοπτικά τα πιο πρόσφατα δεδομένα και εξελίξεις στα βασικά μεγέθη λειτουργίας των γηπέδων γκολφ διεθνώς. Στο κεφάλαιο 2 αποτυπώνονται στοιχεία σχετικά με τους εγγεγραμμένους αθλητές γκολφ και τον αριθμό γηπέδων στην Ευρώπη, αλλά και σε άλλες χώρες παγκοσμίως όπου το άθλημα είναι δημοφιλές. Στο Κεφάλαιο 3 παρουσιάζονται στοιχεία σχετικά με τα γήπεδα γκολφ στην Ελλάδα, τα χαρακτηριστικά των επισκεπτών τους και το κανονιστικό πλαίσιο. Στο επόμενο Κεφάλαιο καταγράφονται τα οφέλη στην οικονομική δραστηριότητα από την ανάπτυξη του αθλήματος. Στο Κεφάλαιο 5 περιλαμβάνεται η εκτίμηση της συνολικής συνεισφοράς από τη λειτουργία των γηπέδων γκολφ και τις ευρύτερες επιδράσεις σε όρους ΑΕΠ, απασχόλησης και φορολογικών εσόδων. Η μελέτη ολοκληρώνεται με προτάσεις για την ανάπτυξη του τουρισμού γκολφ στην Ελλάδα και τη χρήση των γηπέδων γκολφ στη χώρα ευρύτερα.

2 ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΜΕΓΕΘΗ ΤΟΥ ΓΚΟΛΦ ΔΙΕΘΝΩΣ

2.1 Εισαγωγή

Το γκολφ συγκαταλέγεται στα δημοφιλή ατομικά αθλήματα παγκοσμίως. Θεωρείται ότι πρωτοεμφανίστηκε στην Ολλανδία γύρω στο 1400,² ενώ στη Σκωτία αποτελεί, από τα μέσα του 15ου αιώνα, εθνικό παιχνίδι. Για αυτόν τον λόγο, η χώρα αναγνωρίζεται παγκοσμίως ως η κοιτίδα του γκολφ. Το 1534 ιδρύθηκε στην πόλη St. Andrews η ακαδημία “Royal and Ancient Golf Club of Saint Andrews” από την οποία το 1754 διατυπώθηκαν οι κανονισμοί του αθλήματος οι οποίοι ισχύουν έως σήμερα.

Πρωταθλήματα και διοργανώσεις για γκολφ πραγματοποιούνται κάθε χρόνο σε διάφορα μέρη παγκοσμίως. Στην ανάπτυξη του αθλήματος συμβάλλουν διεθνείς οργανώσεις όπως η Εθνική Ομοσπονδία Γκολφ των ΗΠΑ (National Golf Federation), η Ένωση Επαγγελματιών Αθλητών Γκολφ (Professional Golfers Association - PGA) και η Ευρωπαϊκή Ομοσπονδία Γκολφ (European Golf Association).

Ως προς τα χαρακτηριστικά των γηπέδων γκολφ, είναι συνήθως από γρασίδι και διαθέτουν τρύπες - στόχους οι οποίες σημειώνονται με σημαϊάκια. Διακρίνονται κυρίως σε γήπεδα 9 οπών, 18 οπών, 27 οπών και 36 οπών. Ανάλογα με τις προδιαγραφές του γηπέδου, περιλαμβάνει ένα καθορισμένο αριθμό διαδρομών (fairways), καθεμία από τις οποίες διαθέτει τρεις τουλάχιστον αφετηρίες (tees) και καταλήγει σε έναν χώρο απόληξης (green - Διάγραμμα 2.1).

Διάγραμμα 2.1: Στοιχεία ενός γηπέδου γκολφ

Αφετηρίες
(tees)

Διάδρομοι
(fairways)

Οπές
(green)

Επιφάνεια ασφαλείας
(rough)

Παγίδες άμμου
(bunkers)

Φυτεύσεις-Λοιπά
εμπόδια

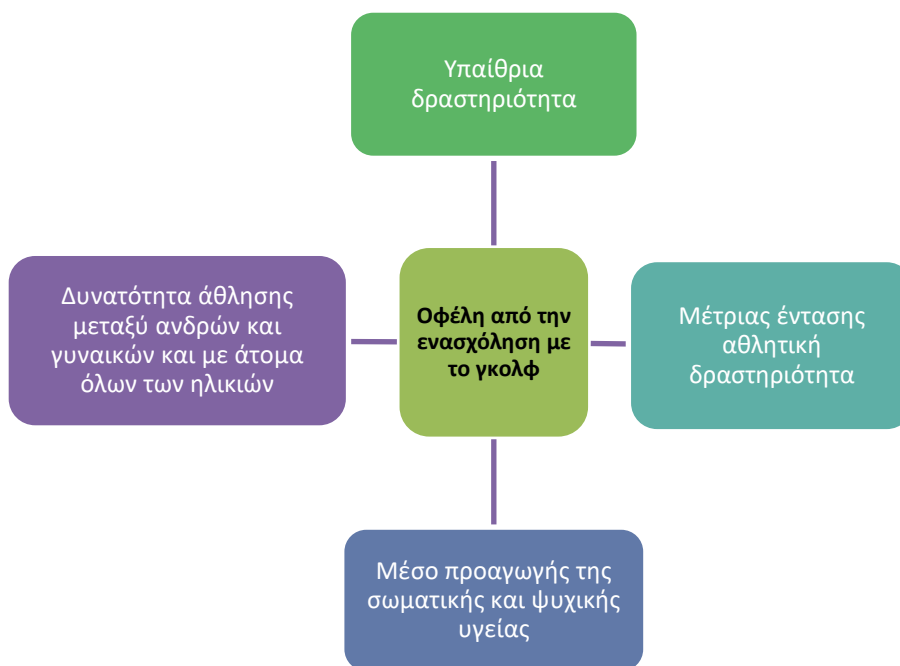
Οι διαδρομές περιλαμβάνουν παγίδες άμμου (bunkers), καθώς και άλλα εμπόδια (π.χ. λίμνες, υδάτινα στοιχεία) που ανεβάζουν τη δυσκολία της διαδρομής επιτείνοντας το ενδιαφέρον του παιχνιδιού. Στην έκταση του γηπέδου και μεταξύ των διαδρομών,

² Η ετυμολογία της ονομασίας προέρχεται από το ολλανδικό Kolf (ραβδί)

αναπτύσσονται επίσης φυτεύσεις που εντάσσονται λειτουργικά στον σχεδιασμό του γηπέδου (rough areas). Εκτός από τον χώρο άθλησης, οι εγκαταστάσεις γκολφ περιλαμβάνουν συμπληρωματικούς χώρους προπόνησης και εκμάθησης, λέσχη για τα μέλη - αθλητές και βοηθητικούς χώρους.

Στόχος του παιχνιδιού είναι να βρει η μπάλα, με τη χρήση μαστουνιού, τον στόχο της με τα λιγότερα δυνατά χτυπήματα. Ένας αθλητής γκολφ, αναμένεται να παίξει με έναν προ-επιλεγμένο αριθμό χτυπημάτων που απαιτούνται για κάθε διαδρομή, ώσπου η μπάλα να καταλήξει στον στόχο της.

Διάγραμμα 2.2: Οφέλη από την ενασχόληση με το γκολφ

Η ενασχόληση με το γκολφ έχει οφέλη που συχνά υπερβαίνουν τα συνηθισμένα αποτελέσματα από μια τυπική αθλητική δραστηριότητα (Διάγραμμα 2.2). Το γκολφ εκτυλίσσεται στην ύπαιθρο όπου είναι έντονο το στοιχείο της φύσης. Σε αυτό συμβάλλουν οι παρεμβάσεις και οι υποδομές που αναπτύσσονται ώστε να αναδεικνύονται οι γεωμορφολογικές ιδιαιτερότητες και η φυσική ομορφιά της περιοχής που βρίσκονται οι εγκαταστάσεις γκολφ.

Συγκριτικά με άλλα αθλήματα, το γκολφ αποτελεί δραστηριότητα μέτριας έντασης, γεγονός που το κάνει δημοφιλές σε άτομα μέσης ή μεγαλύτερης ηλικίας. Η ενασχόληση με το άθλημα προσφέρει οφέλη για τη σωματική υγεία (σε μεγάλο βαθμό συνδέονται με το περπάτημα κατά τη διάρκεια του παιχνιδιού) αλλά και την ψυχική διάθεση, καθώς δίνει τη δυνατότητα συναναστροφής με άτομα διαφορετικής ηλικίας και φύλου. Αντίστοιχα, η δυνατότητα πραγματοποίησης ταξιδιών που συνδυάζουν την άθληση και τη δυνατότητα γνωριμίας νέων προορισμών, θεωρείται επίσης ένας σημαντικός τρόπος αναψυχής, ξεκούρασης και ψυχαγωγίας.

Το άθλημα του γκολφ γνώρισε σημαντική άνοδο ως προς τον αριθμό γηπέδων, αλλά και αθλητών από τις αρχές του 2000. Η διάδοση του αθλήματος στην παγκόσμια αθλητική κοινότητα, κυρίως ως προς τους φίλους του αθλήματος και τους χορηγούς, αποτυπώνεται και στο γεγονός ότι συμπεριλαμβάνεται πλέον στους Ολυμπιακούς αγώνες από το 2016. Εκτιμάται ότι περισσότερα από 100 εκατ. άτομα μόνο στις ΗΠΑ, συμμετέχουν σε αγώνες ή παρακολουθούν αγώνες γκολφ.³ Παγκοσμίως περίπου 62,3 εκατ.⁴ άτομα ασχολούνται με το άθλημα, ενώ 1 στους 10 από αυτούς επιλέγει να ταξιδέψει σε περιοχές εκτός του τόπου διαμονής του με σκοπό την ενασχόληση με το άθλημα (απλό παιχνίδι ή συμμετοχή σε τουρνουά) ή την παρακολούθηση αγώνων.

Οι ΗΠΑ αποτελούν τη χώρα με τη μεγαλύτερη ανάπτυξη του αθλήματος, όπου περίπου 27 εκατ. άτομα συμμετείχαν σε παιχνίδι ή αγώνα γκολφ το 2023, ενώ υπάρχουν πάνω από 16 χιλ. γήπεδα γκολφ.⁵ Σημαντικός αριθμός αθλητών και γηπέδων γκολφ εντοπίζεται επίσης στην Ιαπωνία, τον Καναδά και την Αυστραλία. Στην Ευρώπη, το γκολφ είναι δημοφιλές κυρίως σε χώρες της Βόρειας και της Κεντρικής Ευρώπης.

2.2 Ενασχόληση με το γκολφ στην Ευρώπη

Στην Ευρώπη, οι εγγεγραμμένοι αθλητές γκολφ φτάνουν τα 4,7 εκατ. το 2023.⁶ Εκτιμάται ότι περίπου το 1,6% του πληθυσμού της Ευρώπης ασχολείται με το άθλημα, αναλογία που αντιστοιχεί σε περισσότερα από 13 εκατ. άτομα.

Οι χώρες με τον μεγαλύτερο αριθμό εγγεγραμμένων αθλητών γκολφ είναι η Αγγλία, η Γερμανία, η Σουηδία, η Γαλλία και η Ολλανδία. Στην Αγγλία οι εγγεγραμμένοι αθλητές γκολφ φτάνουν τους 764 χιλ. και στη Γερμανία τους 725 χιλ., αποτελούν δηλ. το 32% περίπου των εγγεγραμμένων αθλητών γκολφ στην Ευρώπη. Αρκετά διαδεδομένο είναι επίσης το άθλημα στην Ιρλανδία, τη Σκωτία, τη Δανία και τη Φινλανδία (Διάγραμμα 2.3).

Την περίοδο 2010-2023, εκτός από τις χώρες όπου το γκολφ είναι διαδεδομένο, σημειώθηκε σημαντική αύξηση των εγγεγραμμένων αθλητών σε χώρες της Ανατολικής Ευρώπης και των Βαλκανίων. Η μεγαλύτερη άνοδος παρατηρείται στη Βουλγαρία (+488,6%), στη Λιθουανία, στη Σερβία και τη Ρουμανία με άνοδο μεταξύ 2010-2023 πάνω από 170% (Διάγραμμα 2.4).⁷

Το γκολφ είναι περισσότερο διαδεδομένο στον ανδρικό πληθυσμό. Στην Ευρώπη και στις περισσότερες δυναμικές αγορές του αθλήματος, η μεγαλύτερη αναλογία καταγράφεται στην Ουαλία, Αγγλία και Σκωτία, όπου περίπου 9 στους 10 εγγεγραμμένους αθλητές είναι άνδρες. Υπάρχουν όμως αρκετές χώρες όπου το άθλημα είναι δημοφιλές και στις γυναίκες. Ενδεικτικά, στη Γερμανία και στην Εσθονία περισσότερο από το 1/3 των εγγεγραμμένων αθλητών είναι γυναίκες (Διάγραμμα 2.5).

³ National Golf Foundation

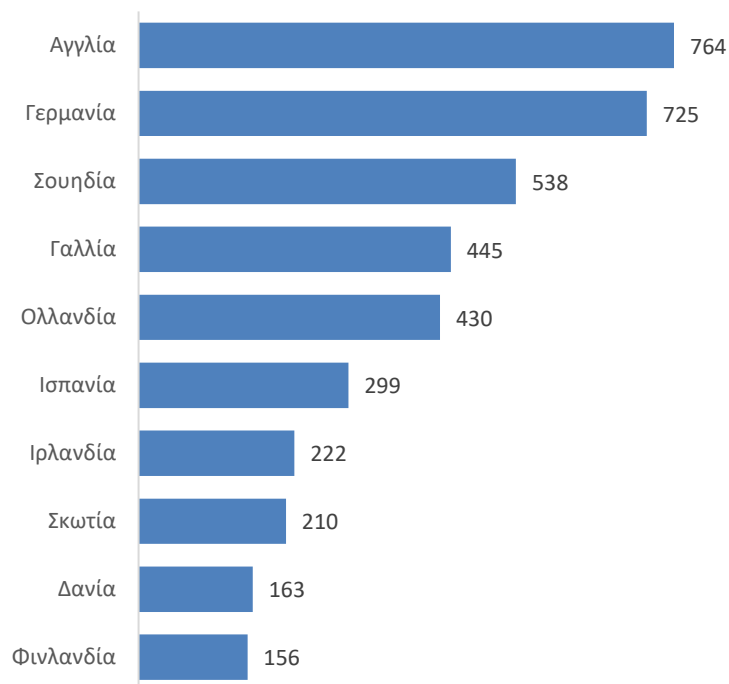
⁴ Global Golf Participation Report 2024

⁵ National Golf Foundation

⁶ European Golf Association, European Golf Participation Report 2024

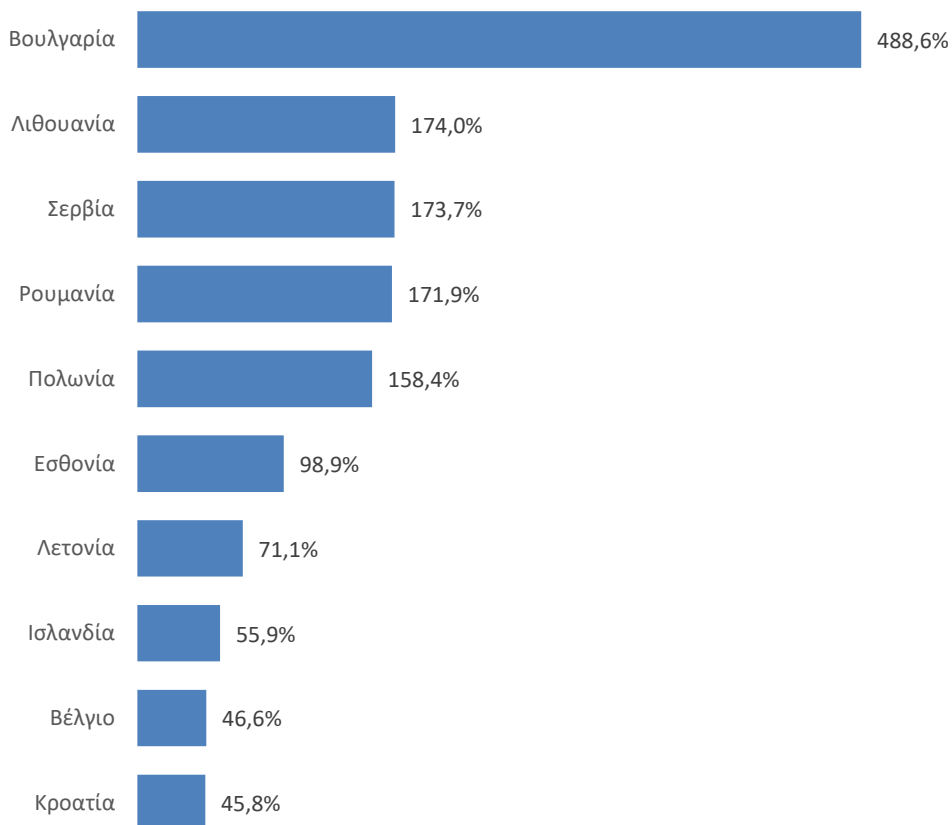
⁷ European Golf Association

Διάγραμμα 2.3: Εγγεγραμμένοι αθλητές γκολφ στην Ευρώπη, χιλ., 2023

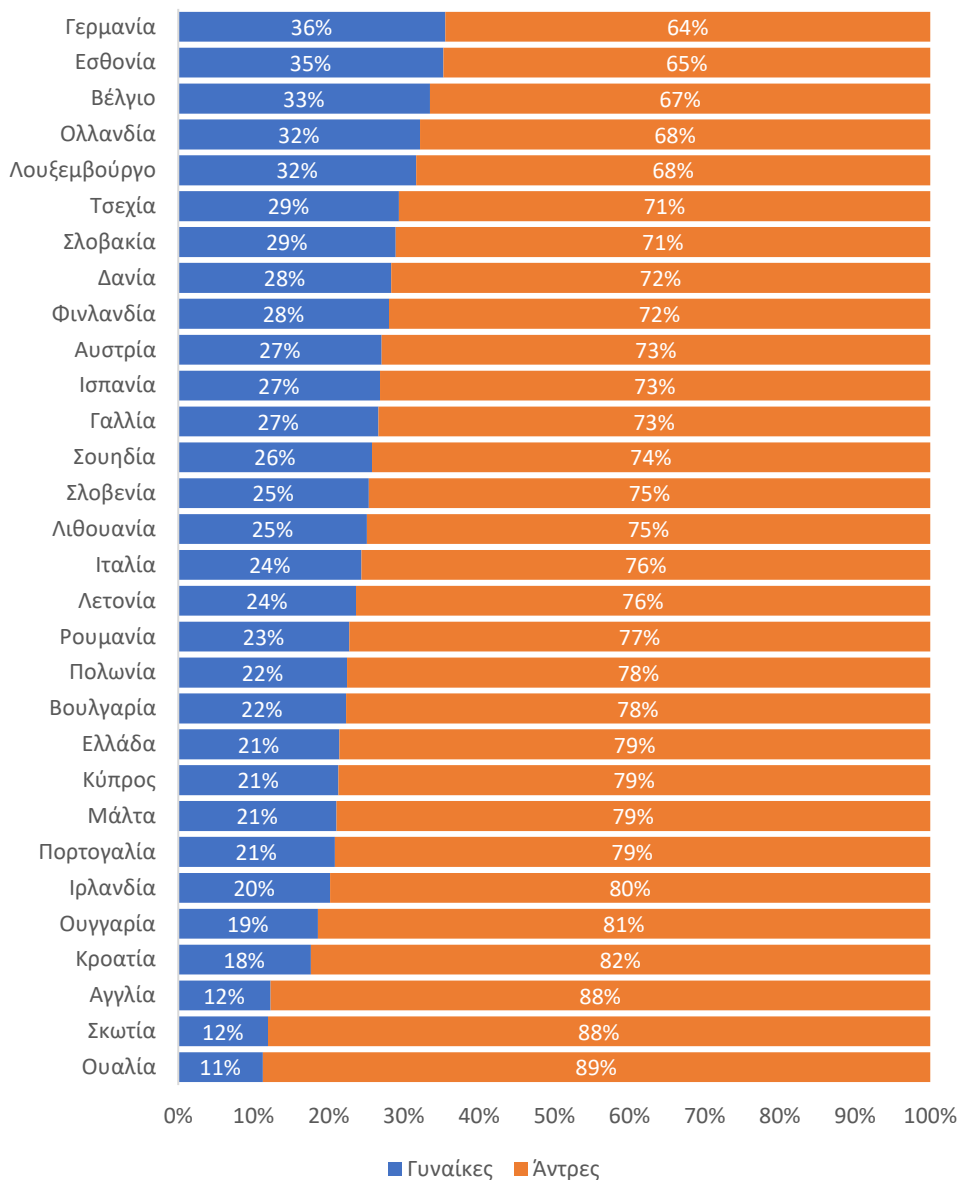
Πηγή: European Golf Association, European Golf Participation Report 2023

Διάγραμμα 2.4: Μεταβολή εγγεγραμμένων αθλητών 2010-2023 ανά χώρα

Πηγή: European Golf Association, European Golf Participation Report 2010, 2024

Διάγραμμα 2.5: Διάρθρωση παικτών γκολφ ανά φύλο σε χώρες της Ευρώπης, 2023

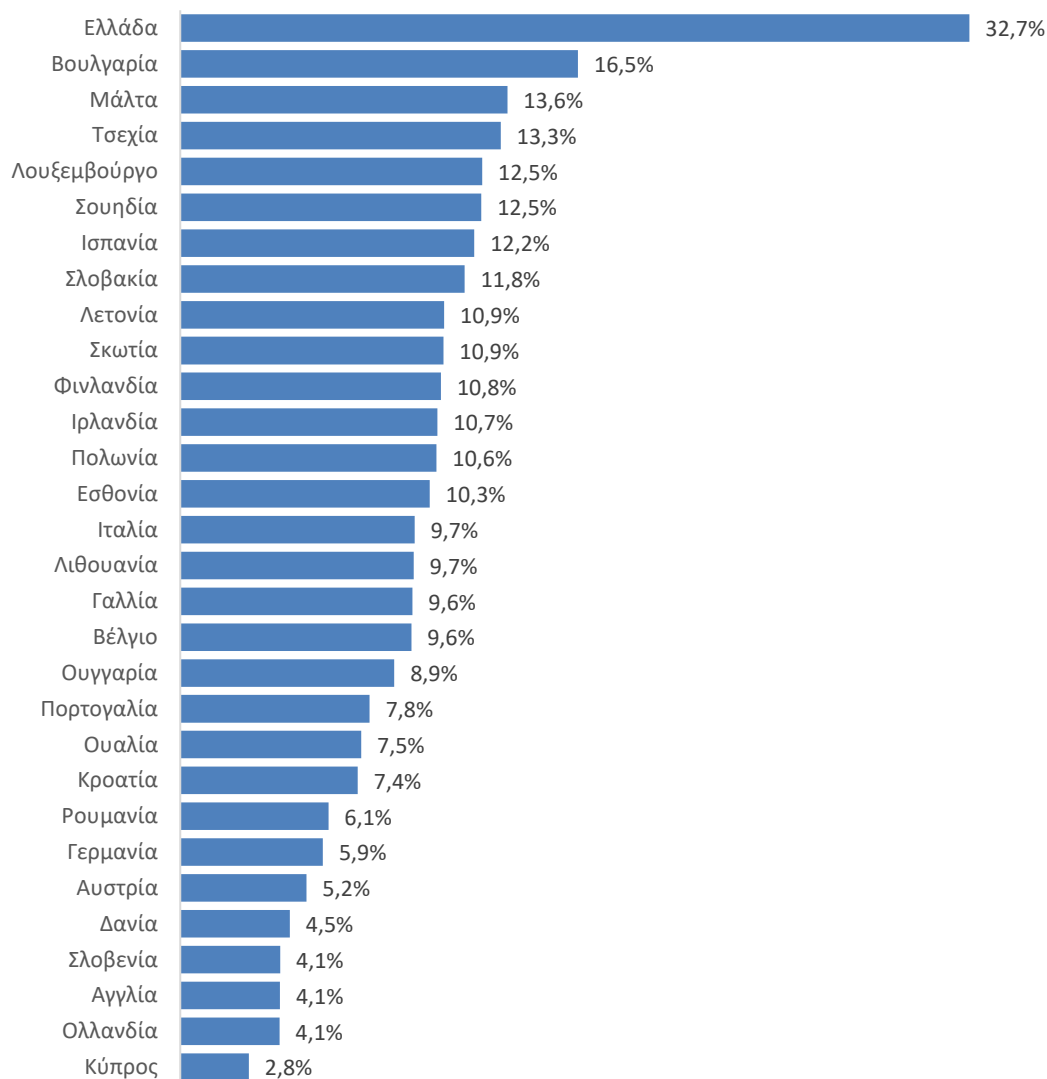
Πηγή: European Golf Association

Επιπλέον, το γκολφ είναι αρκετά διαδεδομένο και στις νεότερες ηλικίες (μέχρι 19 ετών).⁸ Περίπου 380 χιλ. άτομα νεαρής ηλικίας ασχολούνται με το γκολφ στην Ευρώπη, αντιπροσωπεύοντας περίπου το 8% του συνόλου των εγγεγραμμένων αθλητών γκολφ το 2023, με άνοδο από το 2019. Μεγάλος αριθμός νέων ηλικιακά αθλητών γκολφ καταγράφεται στη Σουηδία (67,1 χιλ.), στη Γερμανία (42,8 χιλ.) και στη Γαλλία (42,8 χιλ.). Αξίζει να σημειωθεί ότι η ενασχόληση των νέων με το άθλημα αποκτά ιδιαίτερη δυναμική στην Ευρώπη, καθώς οι 15 από τις 20 χώρες με το υψηλότερο μερίδιο νέων στο άθλημα είναι από την Ευρώπη.

⁸ Με βάση τον ορισμό της ένωσης United States Golf Association, το Junior golf αναφέρεται στο γκολφ που παίζεται από αγόρια και κορίτσια που δεν έχουν τελειώσει τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση ή έχουν φτάσει στην ηλικία των 19 ετών, όποιο από τα δύο είναι πρώτο.

Ανάμεσα στις χώρες της ΕΕ, το ποσοστό των νέων που ασχολούνται με το γκολφ είναι αρκετά υψηλό στην Ελλάδα όπου καταγράφεται ποσοστό 32,7%, με αύξηση από το 2021, στοιχείο που δείχνει ότι παρά το γεγονός ότι το άθλημα δεν είναι ακόμα αρκετά διαδεδομένο, υπάρχουν ενδείξεις ενίσχυσης και ανάπτυξης στο μέλλον. Σημειώνεται ότι τα υψηλότερα ποσοστά συμμετοχής των νέων καταγράφονται σε λιγότερο ανεπτυγμένες ακόμα αγορές γκολφ, που όμως παρουσιάζουν σημαντικές προοπτικές, όπως η Αρμενία, όπου άνω του 60% των εγγεγραμμένων αθλητών να είναι νέοι (Διάγραμμα 2.6).

Διάγραμμα 2.6: Ποσοστό νέων (<19 ετών) στο σύνολο των εγγεγραμμένων αθλητών γκολφ, 2023

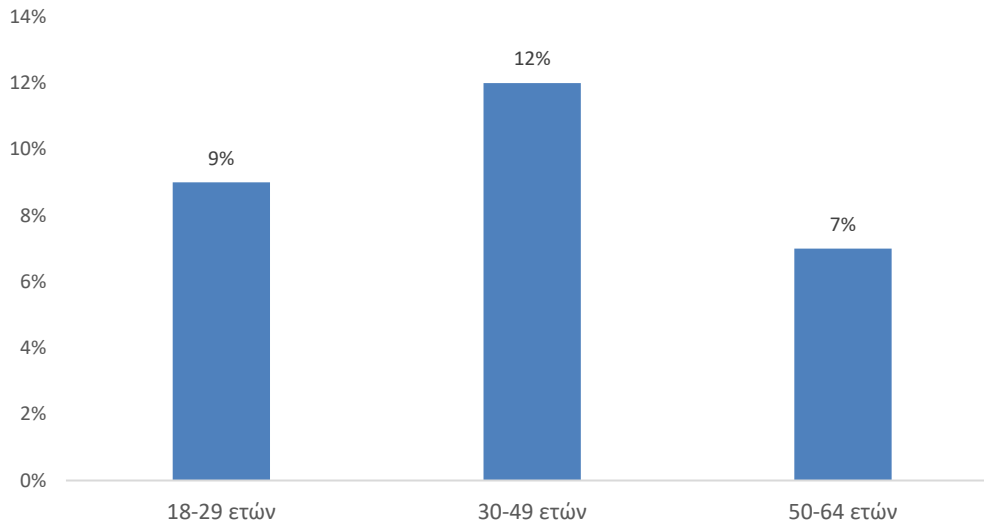
Πηγή: European Golf Association

Στις ΗΠΑ, με βάση στοιχεία για το έτος 2018, ακόμα και στις μικρότερες ηλικίες 18-29 ετών περίπου το 9% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι συμμετείχε σε παιχνίδι γκολφ το τελευταίο 12μηνο. Το μερίδιο στην επόμενη ηλικιακή και πιο ενεργή κατηγορία 30-49 ετών προσέγγισε το 12%.

Εκτός όμως από τους εγγεγραμμένους αθλητές, το γκολφ αποτελεί ενασχόληση και για ένα ευρύτερο τμήμα του πληθυσμού. Προσμετρώντας και τους αθλητές που παίζουν

ερασιτεχνικά, η δημοφιλία του αθλήματος είναι ακόμα μεγαλύτερη. Συγκεκριμένα, το 17% του πληθυσμού ανά χώρα ασχολείται επαγγελματικά ή ερασιτεχνικά με το άθλημα, ενώ στη Σκωτία 1 στους 10. Στην Αγγλία, χώρα με μεγάλο πληθυσμό, το ποσοστό είναι επίσης υψηλό, συγκεκριμένα 8%, όπως και στην Ιρλανδία. Υψηλά ποσοστά άνω του 3%, παρουσιάζουν επίσης η Σουηδία, η Ουαλία, η Φινλανδία, το Λιχτενστάιν και η Δανία.

Διάγραμμα 2.7: Ποσοστό συμμετοχής σε παιχνίδια γκολφ ανά ηλικία, ΗΠΑ 2018

Πηγή: Statista

2.3 Γήπεδα γκολφ

Σε περισσότερες από 200 χώρες σε όλο τον κόσμο υπάρχουν περίπου 38 χιλ. γήπεδα γκολφ, ενώ σημαντικός αριθμός νέων γηπέδων βρίσκονται στη φάση υλοποίησης ή προγραμματισμού, καθώς σε 96 χώρες καταγράφεται ανάπτυξη σχετικών υποδομών. Η πλειονότητα τους (50,3%) βρίσκεται στη Βόρεια Αμερική (42% στις ΗΠΑ, 7% στον Καναδά) και ακολούθως στην Ευρώπη (23,3%) στην Ασία (16,6%) και στην Ωκεανία (5,5%). Είναι χαρακτηριστικό ότι σχεδόν το 80% των γηπέδων γκολφ παγκοσμίως βρίσκονται σε μόλις 10 χώρες.⁹ Στην Ευρώπη η κατασκευή γηπέδων γκολφ ακολούθησε αυξητική τάση από το 1985, με αποτέλεσμα ο αριθμός τους να έχει πλέον υπερδιπλασιαστεί, καθώς το 2023 υπήρχαν 8.978 γήπεδα (Διάγραμμα 2.8).

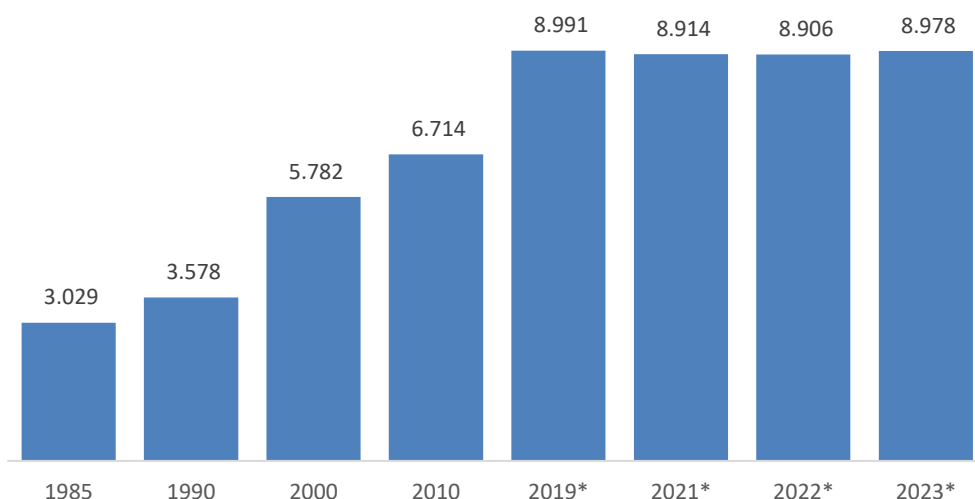
Τα περισσότερα από τα ευρωπαϊκά γήπεδα εντοπίζονται στην Αγγλία (2.423 γήπεδα ή 27% του συνόλου στην Ευρώπη). Μεγάλος αριθμός γηπέδων εντοπίζεται στη Γερμανία (1.068 γήπεδα), τη Γαλλία (815 γήπεδα), τη Σουηδία (653 γήπεδα), τη Σκωτία (560 γήπεδα), και την Ισπανία (486 γήπεδα - Διάγραμμα 2.9).

Λαμβάνοντας υπόψη την αναλογία εγγεγραμμένων αθλητών και ανεξάρτητων αθλητών γκολφ στον πληθυσμό ανά χώρα, όπως και την αναλογία γηπέδων γκολφ προς εγγεγραμμένους αθλητές, προκύπτει ότι το γκολφ είναι κυρίως διαδεδομένο στη Βόρεια Ευρώπη. Ενδεικτικά, στη Σκωτία το 18% των κατοίκων ασχολείται με το άθλημα, με την αναλογία να είναι επίσης υψηλή στην Ισλανδία, την Ιρλανδία και την Ουαλία. Αντίστοιχα, στην Ολλανδία αντιστοιχούν περισσότεροι από 1.000 εγγεγραμμένοι αθλητές ανά γήπεδο

⁹ R&A (2021), Golf Around the World, Edition 3.

γκολφ, στη Σουηδία, Φινλανδία και Ελβετία πάνω από 800 αθλητές ανά γήπεδο γκολφ, ενώ στη Νορβηγία και στη Γερμανία η αναλογία ξεπερνά τους 650 αθλητές ανά γήπεδο γκολφ (Διάγραμμα 2.10).

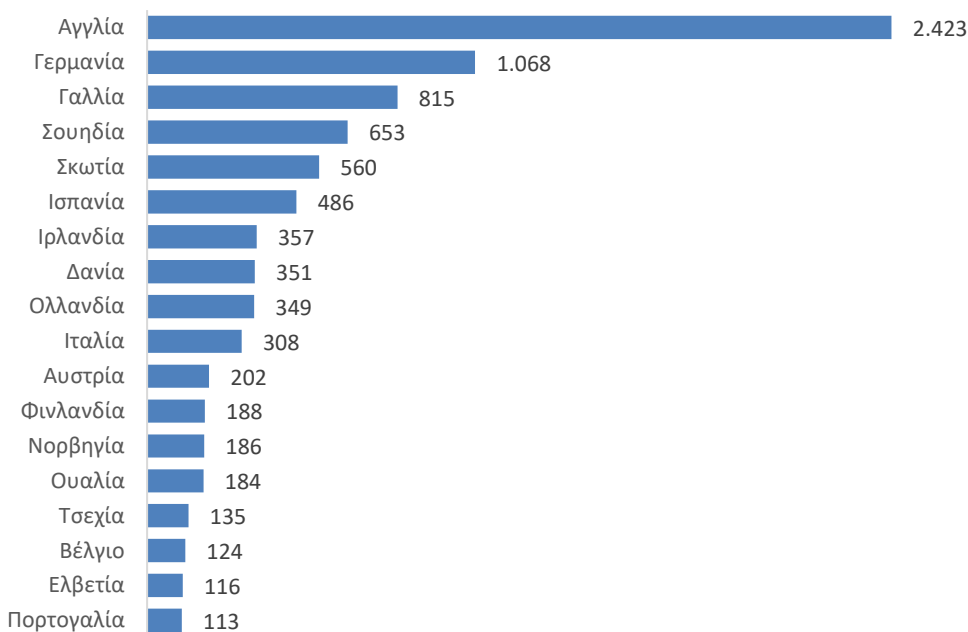
Διάγραμμα 2.8. Γήπεδα γκολφ στην Ευρώπη, πλήθος, 1985-2023

Σημείωση: Μέχρι το 2010, στον αριθμό των γηπέδων περιλαμβάνονται τα γήπεδα 9 οπών με τις προβλεπόμενες διαστάσεις, ενώ εξαιρούνται γήπεδα ακαδημιών, μικρότερα γήπεδα, γήπεδα par 3 και par 2 (pitch & putt). Η European Golf Association ακολουθεί τη μεθοδολογία της R&A Golf Around the World στην καταμέτρηση των γηπέδων. Ως γήπεδο θεωρείται η έκταση η οποία έχει σχεδιαστεί για παιχνίδι γκολφ και περιλαμβάνει γήπεδα 6, 9 και 18 οπών. Στη μεθοδολογία αυτή ένα γήπεδο 27 οπών μπορεί να θεωρηθεί ως 3 γήπεδα 9 οπών ή εναλλακτικά ένα γήπεδο 18 οπών και ένα γήπεδο 9 οπών. Η European Golf Association έχει προσαρμοστεί στον ορισμό αυτό, καθώς θεωρεί ότι οι νέες ανάγκες με τα νεαρά άτομα και κυρίως του millennials που αναζητούν πιο ευέλικτο τρόπο παιχνιδιού και πιο σύντομο, προσδίδει προοπτικές και ευκαιρίας για το άθλημα.

Πηγή: European Golf Association, KPMG, *με βάση τα στοιχεία από European Golf Association

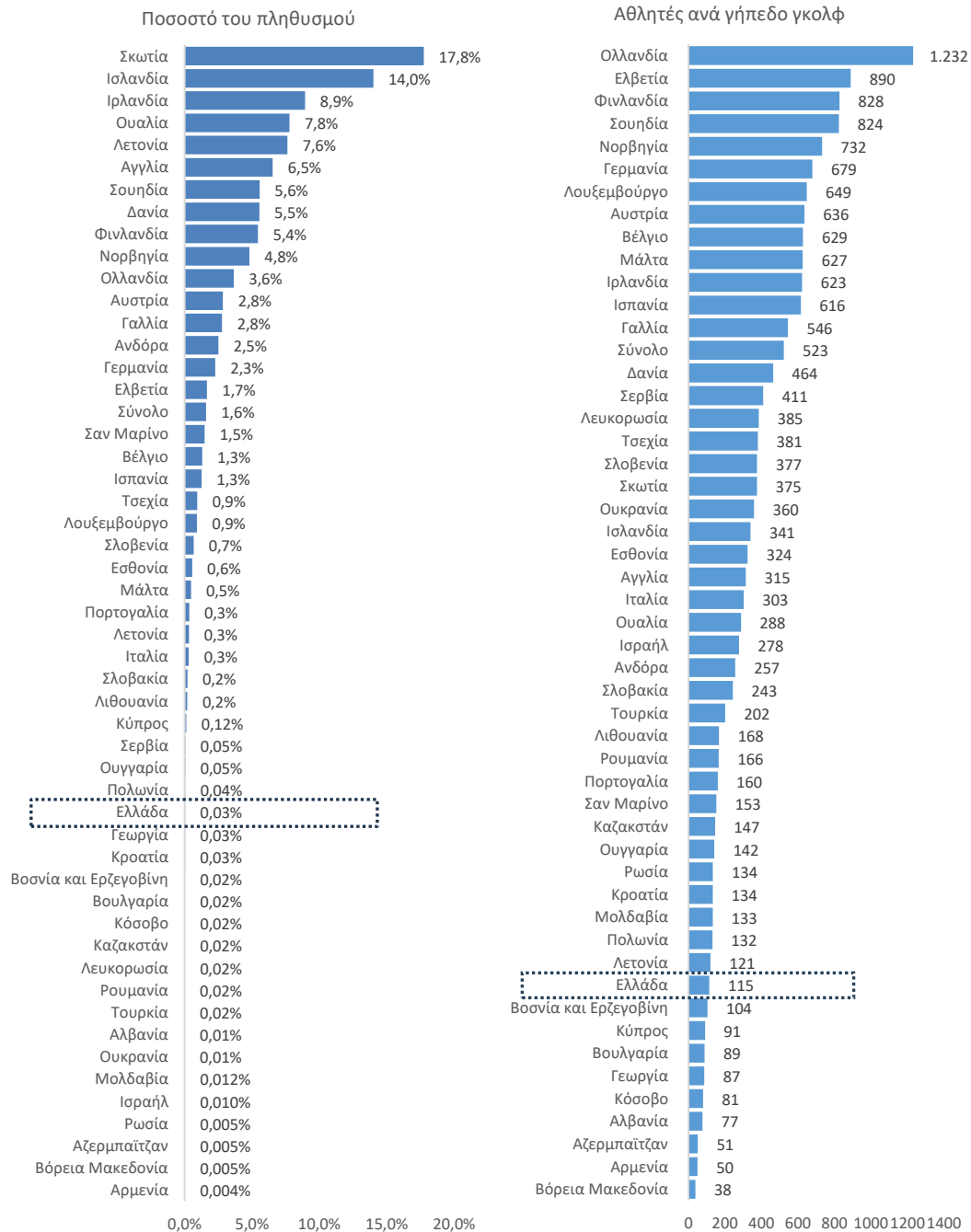
Διάγραμμα 2.9: Γήπεδα γκολφ στην Ευρώπη, 2023

Πηγή: European Golf Association

Στην Ελλάδα αντίθετα, το γκολφ είναι λιγότερο διαδεδομένο, με τον συνολικό αριθμό εγγεγραμμένων αθλητών το 2023 να ανέρχεται σε 1.040 άτομα, σύμφωνα με τα στοιχεία του συνδέσμου European Golf Association. Το γεγονός αυτό αντανακλάται στον μικρό αριθμό γηπέδων στην επικράτεια. Η μικρή αναλογία αθλητών ανά γήπεδο γκολφ κατατάσσει την Ελλάδα σε χαμηλές θέσεις μεταξύ άλλων χωρών.

Διάγραμμα 2.10: Βαθμός διεξόδου του γκολφ σε χώρες της Ευρώπης, 2023

Πηγή: European Golf Association, Eurostat, World Bank

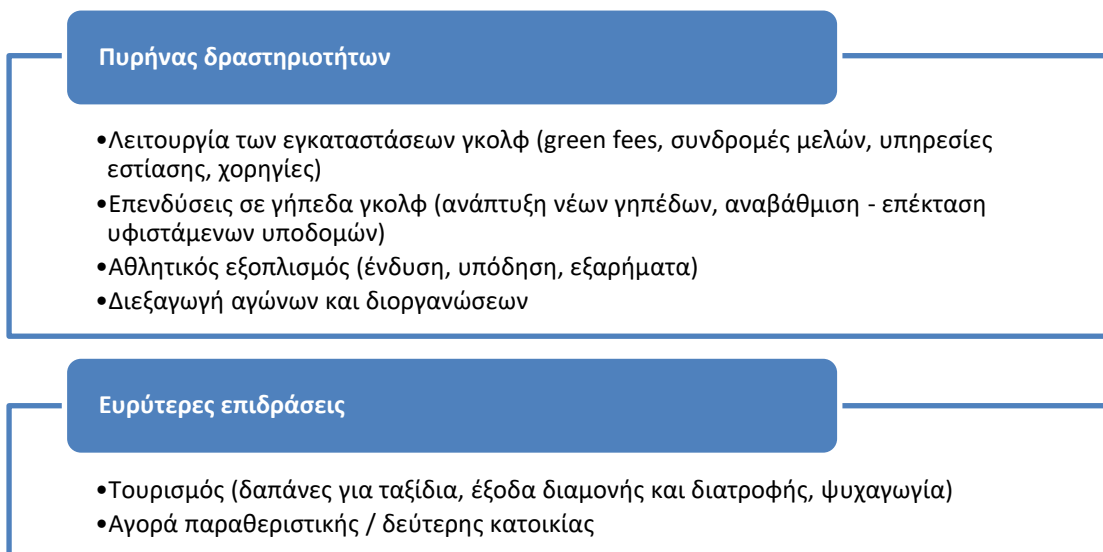
3 Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΓΚΟΛΦ ΠΑΓΚΟΣΜΙΩΣ

3.1 Εισαγωγή

Εκτός από άθλημα και δραστηριότητα αναψυχής, το γκολφ συνδέεται στενά και με οικονομικές δραστηριότητες. Στις χώρες όπου το άθλημα είναι διαδεδομένο, το μεγαλύτερο μερίδιο εσόδων προέρχεται από τη λειτουργία και χρήση των γηπέδων, όπως η συντήρηση των εγκαταστάσεων, οι συνδρομές των μελών, η διεξαγωγή αγώνων, πρωταθλημάτων και άλλων εκδηλώσεων. Μέρος της επίδρασης αυτής προέρχεται και από τις επενδύσεις που πραγματοποιούνται για τη δημιουργία νέων ή τη βελτίωση υφιστάμενων εγκαταστάσεων, αλλά και από δραστηριότητες όπως η αγορά εξοπλισμού και η εκμάθηση του αθλήματος.

Σημαντικές είναι επίσης οι ευρύτερες επιδράσεις, κυρίως μέσα από τη διασύνδεση με τον τουρισμό. Αξιοσημείωτος αριθμός φίλων του γκολφ συνηθίζει να επισκέπτεται περιοχές εκτός του τόπου διαμονής τους για διακοπές και ενασχόληση με το αγαπημένο τους άθλημα. Στην τάση αυτή συνέβαλε η δημιουργία ξενοδοχειακών ή οικιστικών συγκροτημάτων που διαθέτουν ανεπτυγμένες εγκαταστάσεις γκολφ, ιδιαίτερα σε χώρες της Μεσογείου. Οι περιοχές αυτές αποτελούν ιδανικούς προορισμούς κυρίως λόγω των καλών κλιματολογικών συνθηκών και τις περισσότερες μέρες ηλιοφάνειας, δίνοντας τη δυνατότητα επισκεψιμότητας και πέρα από τους καλοκαιρινούς μήνες.

Διάγραμμα 3.1: Επίδραση του τουρισμού γκολφ στην οικονομική δραστηριότητα

Ο τουρισμός γκολφ απευθύνεται σε καταναλωτές με υψηλό εισοδηματικό επίπεδο, με τη μέση δαπάνη που πραγματοποιούν να είναι αρκετά υψηλότερη ενός τυπικού (μέσου) επισκέπτη. Το γεγονός αυτό συνεπάγεται σημαντικά οφέλη για την οικονομία και την τοπική κοινωνία. Στην Ευρώπη, η Ισπανία και η Πορτογαλία αποτελούν τις μεγαλύτερες αγορές για τουρισμό γκολφ. Αξιοσημείωτο αριθμό επισκεπτών προσελκύουν επίσης η Γαλλία, η Τσεχία και η Σκωτία, ως γενέτειρα του αθλήματος, αλλά και η Τουρκία.

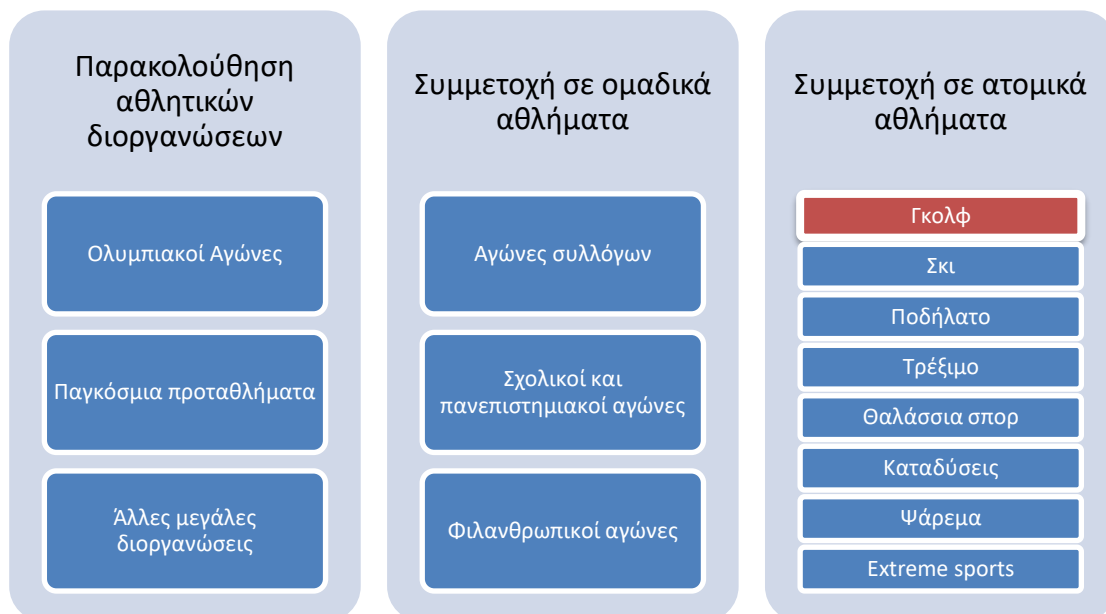
Οφέλη επίσης για την οικονομία, αν και συγκριτικά πιο χαμηλά, προκύπτουν επίσης από την ανάπτυξη της αγοράς ακινήτων, κυρίως την πώληση ή μίσθωση παραθεριστικών κατοικιών σε περιοχές όπου λειτουργούν εγκαταστάσεις γκολφ.

3.2 Τουρισμός και διασύνδεση με ψυχαγωγικές και αθλητικές δραστηριότητες

Παγκοσμίως, ο αθλητικός τουρισμός ενσωματώνει τα ταξίδια που πραγματοποιούνται με σκοπό την παρακολούθηση αθλητικής διοργάνωσης, την εξάσκηση ή τη συμμετοχή σε κάποια ομαδική ή ατομική αθλητική δραστηριότητα (Διάγραμμα 3.2). Σε αυτή την ταξινόμηση, ο τουρισμός γκολφ αποτελεί μια από τις δημοφιλέστερες μορφές τουρισμού για συμμετοχή σε ατομικά αθλήματα.

Η αξία του αθλητικού τουρισμού παγκοσμίως εκτιμήθηκε στα €1,5 δισεκ. το 2018 από τον οργανισμό Vniz. Σύμφωνα με την εκτίμηση προ πανδημίας COVID-19 θα προσέγγιζε τα €7,0 δισεκ. μέχρι το 2023, καταγράφοντας την ταχύτερη ανάπτυξη μεταξύ των τουριστικών δραστηριοτήτων. Η πανδημία θεωρείται ότι συρρίκνωσε τη δραστηριότητα του αθλητικού τουρισμού κατά 39% με βάση τις εκτιμήσεις της μελέτης.

Διάγραμμα 3.2: Κατηγορίες αθλητικών ταξιδιών

Πηγή: CBI, The European market potential for sports tourism

Ο αθλητικός τουρισμός αποκτά σημαντική δυναμική παγκοσμίως, καθώς όλο και περισσότεροι ταξιδιώτες αναζητούν αθλητικές δραστηριότητες στους προορισμούς που επισκέπτονται. Η ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού και ειδικά του τουρισμού γκολφ συμβάλλει σημαντικά στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου και την προσέλκυση επισκεπτών με υψηλή ταξιδιωτική δαπάνη κατά τη διάρκεια παραμονής τους σε μια περιοχή. Η Ισπανία και η Πορτογαλία αποτελούν τους πιο δημοφιλείς προορισμούς για τουρισμό γκολφ στην Ευρώπη, αποκομίζοντας σημαντικά οφέλη για την οικονομία και την απασχόληση, όπως παρουσιάζεται αναλυτικότερα στο Κεφάλαιο 3 της μελέτης. Μεγάλο μέρος των επισκεπτών για τουρισμό γκολφ προέρχονται από χώρες όπως η Γερμανία, η Γαλλία και το Ην. Βασίλειο, οι οποίες κατέχουν τις υψηλότερες θέσεις στην Ευρώπη ως προς τη συμμετοχή ατόμων σε αθλητικές δραστηριότητες. Ειδικότερα, στο Ην. Βασίλειο περίπου 941 χιλ. άτομα συμμετείχαν σε παιχνίδι γκολφ (1 ή 2 φορές το μήνα).

3.3 Γκολφ, υγεία και ευεξία

Μια ιδιαίτερη παράμετρος της ενασχόλησης με το γκολφ είναι η σύνδεση με έναν διαφορετικό τρόπο ζωής, τόσο για το μεγάλο εύρος τουριστών όσο και για τις μεγαλύτερες ηλικίες επισκεπτών. Καταγράφεται πληθώρα δημοσιευμάτων που συνδέουν το γκολφ με έναν διαφορετικό τρόπο ζωής. Η ενασχόληση με το γκολφ ιδιαίτερα για τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας εκτιμάται ότι βοηθάει:

- Σε έναν πιο υγιή τρόπο ζωής, μέσω της εξάσκησης με το άθλημα αλλά και της πεζοπορίας,
- Στην ανάπτυξη ενός χόμπι με ευεργετικά αποτελέσματα στην καθημερινότητα και την προσωπικότητα, και
- Στη διεύρυνση των κοινωνικών-φιλικών σχέσεων

Τα παραπάνω θεωρείται ότι ενισχύουν ή μπορούν να ενισχύσουν και την προτίμηση πολλών ατόμων, ιδιαίτερα μεγαλύτερης ηλικίας, για τις δραστηριότητες γκολφ, είτε ως άθληση είτε ως κίνητρο για την αγορά κατοικίας κοντά σε εγκαταστάσεις γκολφ. Η διασύνδεση του γκολφ με έναν πιο υγιή τρόπο ζωής όπως αναφέρθηκε, αποτελεί κοινό τόπο, ενώ υπάρχουν και επιστημονικές έρευνες που δείχνουν τη σχέση αυτή, ιδιαίτερα στους ηλικιωμένους. Σύμφωνα με μελέτη¹⁰ εξετάστηκαν ιατρικά στοιχεία σε όσους ασχολούνται με το γκολφ, όπου το δείγμα αφορούσε άτομα διαφόρων ηλικιών που έπαιζαν σε γήπεδο 18 οπών. Υπολογίστηκε ότι οι καρδιακοί παλμοί των παικτών γκολφ ήταν κάτω από το 50% του ατομικού μέγιστου καρδιακού ρυθμού. Παράλληλα, ο αντιλαμβανόμενος πόνος στις αρθρώσεις και στους μύες αξιολογήθηκε εξαιρετικά αδύναμος. Το μέσο επίπεδο γλυκόζης στο αίμα μειώθηκε κατά 20% για τους νέους παίκτες, 10% για τους μεσήλικες και 30% για τους ηλικιωμένους παίκτες μετά το παιχνίδι ενώ, τέλος, το σωματικό βάρος μειώθηκε κατά 0,7% ομοίως σε όλες τις ηλικιακές ομάδες.

Όλα τα παραπάνω δείχνουν τις ευεργετικές επιδράσεις του γκολφ στα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας, καταδεικνύοντας και τον λόγο που πολλοί συνταξιούχοι επιλέγουν την ενασχόληση με το άθλημα. Η ενασχόληση αυτή μπορεί να συνδεθεί και με οικονομικές παραμέτρους, καθώς πολλοί συνταξιούχοι από χώρες του Βορρά επιλέγουν να ζήσουν κάποιους μήνες τον χρόνο σε κατοικίες που αγοράζουν στον ευρωπαϊκό Νότο. Η απόφαση αυτή επηρεάζεται σύμφωνα με τα στοιχεία και από την ύπαρξη εγκαταστάσεων γκολφ. Ενδεικτικά, στην Ισπανία πολλοί κάτοικοι του εξωτερικού έχουν αγοράσει κατοικία κοντά σε γήπεδα γκολφ. Περίπου το 25% των τουριστών που παίζουν γκολφ στην Ισπανία έχουν δεύτερη κατοικία στην περιοχή, αθροίζοντας σε πάνω από 283 χιλ. σπίτια αξίας €42 δισεκ. Οι περισσότεροι από τους ιδιοκτήτες επισκέπτονται την Ισπανία τουλάχιστον μία φορά τον χρόνο και το 22% επισκέπτεται τουλάχιστον μία φορά στους τρεις μήνες.

¹⁰ Broman, G., Johnsson, L. & Kaijser, L. Golf: a high intensity interval activity for elderly men. *Aging Clin Exp Res* 16, 375–381 (2004). <https://doi.org/10.1007/BF03324567>

3.4 Οικονομική επίδραση ανά περιοχές παγκοσμίως

Η Βόρεια Αμερική αποτελεί τη μεγαλύτερη αγορά γκολφ παγκοσμίως. Στις ΗΠΑ, η λειτουργία των γηπέδων γκολφ¹¹ συνέβαλε στην αύξηση της οικονομικής δραστηριότητας κατά \$101,7 δισεκ. το 2022 από \$84 δισεκ. το 2016.¹² Λαμβάνοντας υπόψη τις πολλαπλασιαστικές επιδράσεις (έμμεσες και προκαλούμενες) η συνολική επίδραση από το γκολφ εκτιμάται σε περίπου \$226,5 δισεκ. Αντίστοιχα, στην απασχόληση, η ανάπτυξη του αθλήματος εκτιμάται ότι υποστηρίζει περίπου 1,7 εκατ. θέσεις εργασίας και περισσότερα από \$80 δισεκ. σε εισοδήματα από την εργασία.

Πίνακας 3.1: Επίδραση στην οικονομία από την ανάπτυξη του γκολφ παγκοσμίως

Περιοχή	Έτος	Πυρήνας δραστηριοτήτων*	Τουρισμός	Παραθεριστικές κατοικίες	Σύνολο
Ευρώπη (εκατ. €)	2012	13,472	1,553	0,095	15,120
ΗΠΑ (εκατ. \$)	2022	55,905	31,046	14,702	101,653
Αυστραλία (εκ. AU\$)	2017	3,005	0,478	-	3,483
Καναδάς (δισεκ. \$)	2019	11,1	8,2	-	19,3

(*) Ο πυρήνας δραστηριοτήτων δηλαδή τη λειτουργία των γηπέδων, την αγορά εξοπλισμού, τα μέσα ενημέρωσης που ασχολούνται με το άθλημα, τις ομοσπονδίες και τις διοργανώσεις.

Πηγές: American Golf Industry Coalition, Australia Golf Industry Council, Sports Marketing Surveys, National Allied Golf Associations (We Are Golf).

Τα έσοδα από τη λειτουργία των γηπέδων γκολφ στις ΗΠΑ (15.014 γήπεδα και 2.300 συμπληρωματικές εγκαταστάσεις) υπολογίζεται ότι ανήλθαν το 2022 σε \$37,1 δισεκ., ενώ σε \$18,8 δισεκ. εκτιμάται η οικονομική δραστηριότητα από επενδυτικές δαπάνες, την αγορά εξοπλισμού και τη διεξαγωγή πρωταθλημάτων και διοργανώσεων. Με τα μισά γήπεδα γκολφ παγκοσμίως να βρίσκονται στις ΗΠΑ, ο τουρισμός γκολφ συνεισέφερε \$31,0 δισεκ., ενώ η ζήτηση για παραθεριστικές κατοικίες σε περιοχές με γήπεδα γκολφ συνέβαλε στην αύξηση της κατασκευαστικής δραστηριότητας κατά \$14,7 δισεκ.

Στον Καναδά,¹³ οι συνολικές δαπάνες που σχετίζονται με το γκολφ ξεπέρασαν τα \$19 δισεκ. το 2019, εκ των οποίων τα \$5 δισεκ. αφορούν στις δαπάνες για την ενασχόληση με το άθλημα (συνδρομές μελών, αντίτιμο για ένα γύρο - green fees). Σημαντικό μερίδιο αντιπροσωπεύουν οι δαπάνες για εξοπλισμό γκολφ (\$2,7 δισεκ.). Επιπλέον, στη χώρα πραγματοποιήθηκαν σχεδόν 5 εκατ. ταξίδια με σκοπό την ενασχόληση με το άθλημα, με τη συνολική ταξιδιωτική δαπάνη να εκτιμάται σε \$8,2 δισεκ. Συνολικά, το γκολφ συνέβαλε \$18,2 δισεκ. στο ΑΕΠ της χώρας, στηρίζοντας σχεδόν 250 χιλ. θέσεις εργασίας (περίπου 150 χιλ. άμεση απασχόληση).

Στην Ευρώπη,¹⁴ σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα διαθέσιμα στοιχεία, το γκολφ συνεισέφερε €15,1 δισεκ. σε έσοδα το 2012, συμπεριλαμβανομένων τα έσοδα σε σχετικές με το γκολφ

¹¹ Δηλαδή οι δαπάνες για τη λειτουργία των εγκαταστάσεων, οι επενδύσεις, τα έξοδα για την ενασχόληση με το άθλημα (ρουχισμός και εξοπλισμός), όπως επίσης τα έσοδα από τον τουρισμό και την αγορά ακινήτων.

¹² Πηγές: "American Golf Industry Coalition - 2022 Impact Report" & "The 2016 U.S. Golf Economy Report, TEconomy Partners"

¹³ Πηγή: National Allied Golf Associations (We Are Golf), "Economic Impact of Golf in Canada (2019)", November 2020.

¹⁴ Πηγή: Sports Marketing Surveys, The economic impact on golf on the economy of Europe. Η μελέτη καλύπτει τις χώρες της ΕΕ-27 πλην την Κροατία, το Ηνωμένο Βασίλειο, την Νορβηγία και την Ελβετία, λαμβάνοντας υπόψη

δραστηριότητες.¹⁵ Τα έσοδα των δραστηριοτήτων που σχετίζονται άμεσα με το γκολφ στην Ευρώπη εκτιμώνται σε περίπου €13,5 δισεκ. (ή €1715 ανά εγγεγραμμένο αθλητή γκολφ), η πλειονότητα των οποίων (56%) προκύπτει από τη λειτουργία των εγκαταστάσεων και ακολουθούν οι δαπάνες για εξοπλισμό (20%) και οι επενδυτικές δαπάνες. Εκτιμάται ότι οι δαπάνες για τη συντήρηση των γηπέδων γκολφ (συμπεριλαμβανομένων ανακαινίσεων και βελτιώσεων των εγκαταστάσεων) ανήλθαν σε €1,2 δισεκ.¹⁶ Αντίστοιχα, τα έσοδα από τον τουρισμό ξεπερνούν τα €1,6 δισεκ., ενώ αρκετά χαμηλότερη είναι η οικονομική δραστηριότητα που σχετίζεται με την ανάπτυξη της κατοικίας. Στην Αγγλία και την Ιρλανδία το μεγαλύτερο μερίδιο της επίδρασης προέρχεται από την ανάπτυξη του αθλήματος, ενώ στις χώρες της Μεσογείου, ιδίως στην Ισπανία και την Πορτογαλία, από τον τουρισμό γκολφ.

Σημαντικά οφέλη από την ανάπτυξη του γκολφ σε οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο καταγράφονται επίσης στην Αυστραλία, όπου το άθλημα συγκαταλέγεται στα πιο δημοφιλή με περισσότερους από 1 εκατ. φίλους-αθλητές.¹⁷ Το 2017 η συνολική άμεση συνεισφορά στην οικονομία εκτιμάται σε περίπου AUS\$3,5 δισεκ., εκ των οποίων τα 2/3 προέρχονται από τη λειτουργία των εγκαταστάσεων (αθλητικές δραστηριότητες, συντήρηση χώρων, συνδρομές μελών), ενώ οι δαπάνες για αγορά εξοπλισμού και εκμάθησης ξεπέρασαν τα AUS\$580 εκατ. Συγκριτικά χαμηλότερα είναι τα έσοδα από τον τουρισμό γκολφ, καθώς αντιπροσωπεύουν το 14% της συνολικής άμεσης συνεισφοράς (\$477 εκατ.). Επιπλέον, η ανάπτυξη του γκολφ στην Αυστραλία έχει ευρύτερες θετικές κοινωνικές επιδράσεις, κυρίως στον τομέα της υγείας των ατόμων που ασχολούνται με το άθλημα. Εκτιμάται ότι τα οφέλη από την πρόληψη παθήσεων (π.χ. καρδιαγγειακές παθήσεις, διαβήτης) ξεπερνούν τα AUS\$120 εκατ. κάθε χρόνο.

Στη Γαλλία, η διοργάνωση των αγώνων Ryder Cup το 2018 συνέβαλε σε αύξηση της οικονομικής δραστηριότητας της χώρας κατά περίπου €238 εκατ. Στην επίδραση αυτή συμπεριλαμβάνονται τα έσοδα από θεατές και συμμετέχοντες αθλητές, αλλά και οι δαπάνες διοργάνωσης (συμπεριλαμβανομένων εκείνων από την Γαλλική Ομοσπονδία Γκολφ), αναβάθμισης εγκαταστάσεων και ανάπτυξης νέων εγκαταστάσεων γκολφ, όπως επίσης και ευρύτερες επιδράσεις.¹⁸

3.4.1 ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ

Το γκολφ είναι αρκετά διαδεδομένο στο Ην. Βασίλειο, με αποτέλεσμα να είναι μετρήσιμες οι επιδράσεις της πλήρους ανάπτυξης της δραστηριότητας του γκολφ στην οικονομία. Σύμφωνα με έρευνα του 2019,¹⁹ η επίδραση του γκολφ στην οικονομία του Ην. Βασιλείου αποτιμάται μέσα από ένα υπόδειγμα εισροών – εκροών. Έτσι, μέσω της αξίας παραγωγής που πραγματοποιείται στη δραστηριότητα του γκολφ υπολογίζονται και οι ευρύτερες επιδράσεις,

την οικονομική δραστηριότητα που προκύπτει από τη λειτουργία των γηπέδων, την αγορά εξοπλισμού γκολφ, τα μέσα ενημέρωσης που καλύπτουν δημοσιογραφικά το άθλημα, τις ομοσπονδίες και την διεξαγωγή διοργανώσεων και πρωταθλημάτων.

¹⁵ Η απασχόληση στις άμεσα συσχετιζόμενες με το γκολφ δραστηριότητες εκτιμάται σε 180 χιλ. άτομα και τα εισοδήματα σε €4,4 δισεκ.

¹⁶ Το κόστος συντήρησης γηπέδων γκολφ περιλαμβάνει δαπάνες για σπόρους, ζιζανιοκτόνα, φυτοφάρμακα, άμμο και εργολάβους που απασχολούνται για ανακαίνιση ή βελτιώσεις υποδομής.

¹⁷ Australia Golf Industry Council, Community Impact Study, 2017

¹⁸ <https://www.rydercup.com/news-media/economic-activity-from-2018-ryder-cup-exceeds-235-million>

¹⁹ A Satellite Account for Golf in UK, Sport Industry Research Centre, Sheffield Hallam University

δηλαδή οι έμμεσες που αφορούν την επίδραση των προμηθευτών της δραστηριότητας, αλλά οι προκαλούμενες, δηλαδή από τη συνολική δαπάνη που δημιουργείται από την απασχόληση που συνδέεται με το γκολφ στην οικονομία. Η συνολική καταναλωτική δαπάνη υπολογίστηκε σε περίπου £5,2 δισεκ., δηλαδή £964 ανά ενήλικα παίκτη γκολφ, ενώ η συνολική προστιθέμενη αξία προσέγγισε τα £2,7 δισεκ. Με βάση τα παραπάνω, αλλά και την απασχόληση στον κλάδο, υπολογίζεται ότι οι άμεσες επιδράσεις της δραστηριότητας γκολφ φτάνουν τα £6,5 δισεκ. για το 2019, ενώ οι συνολικές (άμεσες και πολλαπλασιαστικές), προσεγγίζουν τα £17,3 δισεκ.²⁰ Τα αποτελέσματα αυτά δείχνουν ότι το γκολφ ως οικονομική δραστηριότητα έχει σημαντικά οφέλη στην οικονομία, καθώς κάθε £1 που δαπανάται δημιουργεί άλλα £1,7 στην οικονομία του Ην. Βασιλείου, δηλαδή καταγράφεται συνολικός πολλαπλασιαστής 2,7.

Μεταξύ περιοχών του Ην. Βασιλείου, το 71% της συνολικής προστιθέμενης αξίας δημιουργείται στην Αγγλία, ωστόσο η Σκωτία, αν και αποτελεί το 8% του πληθυσμού του Ην. Βασιλείου, δημιουργεί το 20% της συνολικής προστιθέμενης αξίας από το γκολφ. Η ήδη ανεπτυγμένη αγορά του γκολφ στο Ην. Βασίλειο, παρουσίασε σημαντική άνοδο την περίοδο 2014-2019. Η δαπάνη έχει αυξηθεί κατά 8% σε πραγματικούς όρους, η προστιθέμενη αξία κατά 18% και η απασχόληση κατά 18%.

Το γκολφ στο Ην. Βασίλειο έχει ισχυρές αλληλοσυνδέσεις με αρκετές οικονομικές δραστηριότητες. Ξεχωρίζει ο τουρισμός, καθώς σχεδόν τα 2/3 των τουριστικών υπηρεσιών σχετίζονται με το γκολφ, ενώ ακολουθούν οι δραστηριότητες άθλησης με 59%. Άλλες δραστηριότητες με σημαντικές διασυνδέσεις είναι η αγορά ακινήτων, η εκπαίδευση, το εμπόριο αλλά και οι κατασκευές.

Εκτός όμως από τις οικονομικές επιδράσεις εξετάζεται και το κοινωνικό αποτύπωμα της δραστηριότητας του γκολφ.²¹ Η κοινωνική αξία αποτιμάται και σε χρηματικούς όρους, που σύμφωνα με τη μελέτη αγγίζει το £1,0 δισεκ. Η κοινωνική αξία περιλαμβάνει στοιχεία όπως:

- **Σωματική υγεία:** Η ενασχόληση με το γκολφ παρέχει οφέλη για τη σωματική υγεία, όσον αφορά την πρόληψη των χρόνιων ασθενειών και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής.
- **Ψυχική υγεία:** Το γκολφ μπορεί να βελτιώσει τη διάθεση και να αποτρέψει ορισμένες καταστάσεις ψυχικής υγείας, όπως το άγχος και η κατάθλιψη.
- **Ατομική ανάπτυξη:** Ορισμένες μελέτες έχουν αναλύσει τις θετικές επιπτώσεις στην ανάπτυξη ανθεκτικότητας και τη βελτίωση της αυτοαποτελεσματικότητας στους νέους, όπως η βελτίωση του μορφωτικού επιπέδου.
- **Κοινωνική ανάπτυξη:** Η έρευνα δείχνει ότι το γκολφ έχει τη δυνατότητα να ενισχύσει τη συνοχή της κοινότητας, με την ανάπτυξη νέων φιλικών σχέσεων και ομάδων. Η συμμετοχή στο γκολφ συνδέεται επίσης με υψηλότερα επίπεδα κοινωνικής εμπιστοσύνης.

Με τη χρήση του υποδείγματος SROI (Social Return on Investment) εκτιμήθηκε ότι η συμμετοχή σε δραστηριότητες του γκολφ λειτούργησε προληπτικά για έναν μεγάλο αριθμό περιπτώσεων σωματικής ή ψυχικής υγείας, με άμεσο αποτέλεσμα στα ίδια τα άτομα αλλά

²⁰ Τα στοιχεία αυτά ενδεχομένως να περιλαμβάνουν διπλομετρήσεις.

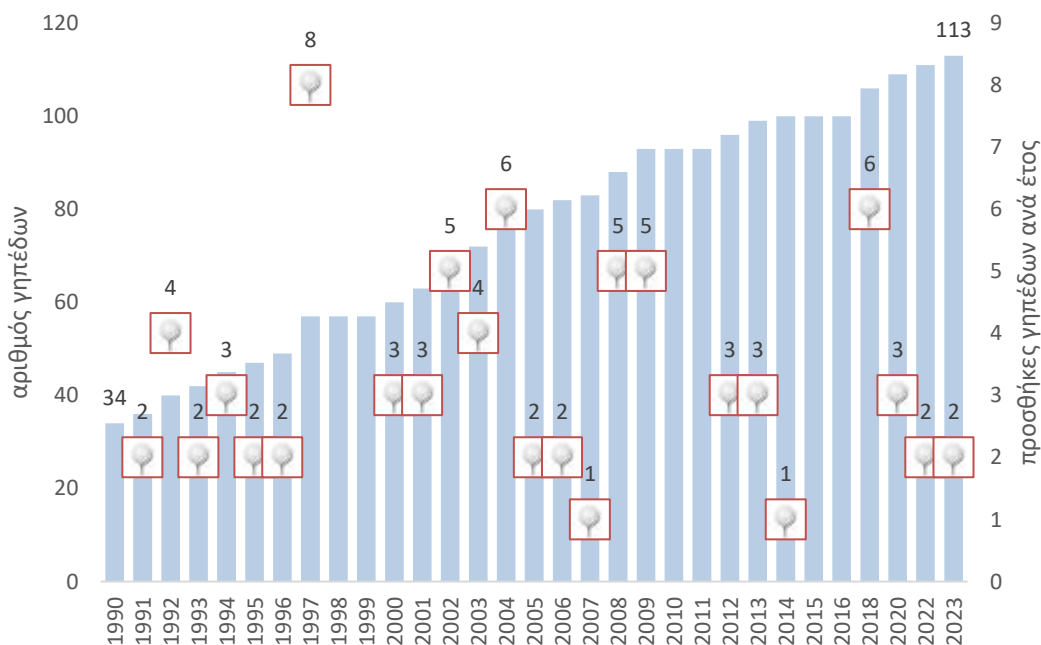
²¹ The Social Value of Golf in the UK, Sport Industry Research Centre, Sheffield Hallam University

και στο κοινωνικό σύνολο μέσω της εξοικονόμησης δαπανών υγείας και του χρόνου που εξοικονομείται από τις λιγότερες επισκέψεις σε ιατρούς ή ιατρικά κέντρα, κ.ά. Στις υπόλοιπες επιδράσεις εκτιμήθηκε η ικανοποίηση από την ένταξη σε ομάδες, την εθελοντική εργασία, την καλλιέργεια εμπιστοσύνης με άλλα άτομα ή ομάδες, κ.λπ.

3.4.2 ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΓΚΟΛΦ ΣΤΗΝ ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ

Το γκολφ αποτελεί μία από τις κυριότερες εκφάνσεις του τουριστικού προϊόντος στην Πορτογαλία, συμβάλλοντας στην άμβλυση της εποχικότητας της τουριστικής ζήτησης. Η Πορτογαλία αποτελεί πρότυπο προορισμό για γκολφ στην Ευρώπη και παγκοσμίως, όχι μόνο για τον αριθμό γηπέδων που διαθέτει, αλλά και για την υψηλή ποιότητα και τις προδιαγραφές τους. Στη χώρα υπάρχουν πάνω από 110 γήπεδα γκολφ, η πλειονότητα των οποίων δημιουργήθηκε από το 1990 και έπειτα (Διάγραμμα 3.3). Οι επενδύσεις σε γήπεδα γκολφ στην Πορτογαλία είναι μια συνεχής διαδικασία, καθώς από το 1990 τα περισσότερα έτη (23 έτη σε σύνολο 29 ετών) κατασκευάζεται τουλάχιστον 1 γήπεδο γκολφ. Σημαντικές επενδύσεις γκολφ έχουν πραγματοποιηθεί το 1997 με την κατασκευή 8 γηπέδων, το 2004 και το 2018 με την κατασκευή 6 γηπέδων, ενώ το 2002, το 2008 και 2009 κατασκευάστηκαν από 5 γήπεδα ανά έτος. Οι προσθήκες αυτές ανά έτος οδήγησαν στην αύξηση των γηπέδων γκολφ κατά 77 από το 1990 μέχρι και σήμερα, ενώ αναμένονται και άλλα γήπεδα το 2024.

Διάγραμμα 3.3: Γήπεδα γκολφ στην Πορτογαλία

Πηγή: Portugal as a tourism destination, Paths and trends, Global Golf Participation Reports, European Golf Participation 2024

Το παλαιότερο γήπεδο γκολφ στη χώρα ιδρύθηκε το 1890 στο Porto από Άγγλους παραγωγούς κρασιού και κατασκευαστές του σιδηρόδρομου που είχαν εγκατασταθεί στην πόλη (Oporto Golf Club). Αποτελεί την πιο παλαιά λέσχη γκολφ στην Ιβηρική Χερσόνησο και μια από τις παλαιότερες στην Ευρώπη.²² Επίσης, στα βόρεια βρίσκεται το Vidago Palace Golf

²² <https://journals.openedition.org/mediterranee/10402>

Course το οποίο ιδρύθηκε στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, αποτυπώνοντας τη βαθιά παράδοση του αθλήματος στην Πορτογαλία. Τα περισσότερα γήπεδα γκολφ εντοπίζονται στην περιοχή Algarve, στη νότια πλευρά της χώρας, όπου το πρώτο γήπεδο γκολφ κατασκευάστηκε το 1966.

Έτσι, η αφετηρία ισχυρής ανάπτυξης του γκολφ ήταν η δεκαετία του 1960 όταν ο Sir Henry Cotton μεταμόρφωσε την περιοχή του Algarve εισάγοντας το τουρνουά Penina Resort Championship το οποίο πλέον έχει παγκόσμια φήμη. Με αυτό κατάφερε να ενσωματώσει τη δραστηριότητα γκολφ και τις τουριστικές υπηρεσίες με αποτέλεσμα τη σταδιακή κοινή ανάπτυξη τουρισμού και γκολφ. Το τουρνουά προσέλκυσε μεγάλο αριθμό αθλητών και παικτών γκολφ, καθώς και προσωπικοτήτων συμβάλλοντας στη σταδιακή αναγνωσιμότητα της περιοχής και του αθλήματος. Τις δεκαετίες του 1970 και 1980 το γκολφ γνώρισε εκρηκτική άνοδο στην περιοχή του Algarve με τον σχεδιασμό εμβληματικών γηπέδων στην περιοχή, αριθμώντας πλέον 23 γήπεδα συνολικά σε όλη τη χώρα. Την επόμενη δεκαετία το γκολφ είχε ακόμα μεγαλύτερη ανάπτυξη με τον διπλασιασμό των γηπέδων, ενώ ταυτόχρονα με το Algarve αναπτύχθηκαν και άλλες περιοχές της Πορτογαλίας.

Παρά την παράδοση του αθλήματος, εκτιμάται ότι η Πορτογαλία δεν είναι η κατεξοχήν χώρα αθλητών γκολφ, συνεπώς η ανάπτυξη του αθλήματος συνδέεται με τον τουρισμό και την εξωτερική ζήτηση, με αποτέλεσμα τα γήπεδα γκολφ να εντοπίζονται κοντά και σε σημαντικές τουριστικές επενδύσεις. Τα γήπεδα γκολφ στην Πορτογαλία λειτουργούν όλη τη διάρκεια του έτους, εξομαλύνοντας την έντονη εποχικότητα των παραδοσιακών τουριστικών υπηρεσιών, προσφέροντας μαθήματα και σεμινάρια σχετικά με το γκολφ σε εγχώριους και ξένους επισκέπτες.

Πλέον η περιοχή του Algarve φιλοξενεί πάνω από 1 εκατ. παίκτες γκολφ ετησίως, παρέχοντας διαμονή, διασκέδαση, εξοπλισμό, ακαδημίες γκολφ και διάφορες άλλες υπηρεσίες. Ειδικότερα, από την ακαδημία Vilamoura (Vilamoura golf school) έχει προέλθει σημαντικός αριθμός σπουδαιών αθλητών του γκολφ. Παράλληλα με τους έμπειρους αθλητές του γκολφ, η περιοχή προσελκύει και νέους και ερασιτέχνες παίκτες που παρακολουθούν διεθνή τουρνουά.

Η δημιουργία όλων των γηπέδων γκολφ στην Πορτογαλία είναι σαφές ότι συνεισφέρει και στην οικονομία. Σύμφωνα με μελέτη της PwC,²³ τα έσοδα από τον τουρισμό γκολφ στην περιοχή του Algarve το 2017 ανήλθαν σε €370 εκατ., με την άμεση και έμμεση επίδραση σε όρους Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας να εκτιμάται σε €500 εκατ. και στην απασχόληση να ξεπερνά τις 16 χιλ. θέσεις εργασίας. Σύμφωνα με την ίδια μελέτη, η μέση δαπάνη ανά επισκέπτη γκολφ είναι €1.500, διαμένοντας κυρίως σε ξενοδοχεία 4 και 5 αστέρων, ενώ η πλειονότητα των τουριστών γκολφ είναι από το Ην. Βασίλειο σε ποσοστό 73%. Βάσει της έρευνας, η επιλογή της περιοχής Algarve ως τουριστικού προορισμού οφείλεται στο καλό κλίμα (79% των ερωτηθέντων) αλλά και στην ποιότητα των γηπέδων γκολφ (56% των ερωτηθέντων).

Με βάση τα αποτελέσματα έρευνας της Deloitte για λογαριασμό της ομοσπονδίας γκολφ της Πορτογαλίας και τα στοιχεία του 2018, υπολογίστηκε ότι το μέσο έσοδο ανά γήπεδο γκολφ

²³ <https://algarvedailynews.com/news/14015-pwc-survey-golf-tourism-in-the-algarve-generated-500-million-in-2017>

ήταν €1,8 εκατ., με την περιοχή Algarve να παίζει σημαντικό ρόλο, καθώς θεωρείται ένας από τους καλύτερους προορισμούς γκολφ παγκοσμίως. Τα έσοδα αυτά αναφέρονται ως τα άμεσα έσοδα από τις συνδρομές μελών και το αντίτιμο ανά γύρο (green fees). Στις επιδράσεις των γηπέδων γκολφ περιλαμβάνεται και η δαπάνη που δημιουργούν οι 260 χιλ. τουρίστες, και η οποία υπολογίζεται σε περίπου €303 εκατ. για καταλύματα, €168 εκατ. για εστιατόρια και €157 εκατ. για μεταφορές. Συνολικά, με βάση τα αποτελέσματα της μελέτης, το γκολφ στην Πορτογαλία είχε άμεσο οικονομικό αποτύπωμα €1,0 δισεκ. και περίπου €2,0 δισεκ. συνυπολογίζοντας τις έμμεσες επιδράσεις. Σε όρους απασχόλησης, η δραστηριότητα γκολφ δημιουργεί περίπου 17 χιλ. θέσεις εργασίας, ιδιαίτερα σε περιοχές όπου η έντονη εποχικότητα του συμβατικού τουρισμού επηρεάζει την αγορά εργασίας. Τέλος, η συνεισφορά στα φορολογικά έσοδα από ΦΠΑ φτάνει τα €141 εκατ. Στις ευρύτερες επιδράσεις του γκολφ περιλαμβάνονται οι επενδύσεις που ενεργοποιούνται από τη δραστηριότητα γκολφ, όπως τα ξενοδοχεία, συνήθως 5 αστέρων, αλλά και των πολυτελών κατοικιών.

3.5 Επίδραση του γκολφ στην ανάπτυξη του τουρισμού

Το γκολφ αναγνωρίζεται παγκοσμίως ως τουριστικό προϊόν με σημαντική αγορά καταναλωτών. Η λειτουργία γηπέδων γκολφ ενισχύει την τουριστική ζήτηση και τις αφίξεις επισκεπτών, ενώ εξασφαλίζεται τουρισμός από υψηλού εισοδηματικού επιπέδου επισκέπτες και τους χειμερινούς μήνες, επιμηκύνοντας την τουριστική περίοδο. Στις μεσογειακές χώρες (Γαλλία, Ιταλία, Ισπανία, Πορτογαλία) λειτουργούν περισσότερα από 1.000 γήπεδα, ενώ σημαντική ανάπτυξη παρατηρείται και σε γειτονικές χώρες όπως η Τουρκία αλλά και η Κύπρος που διαθέτει 4 γήπεδα. Η προσέλκυση ξένων ταξιδιωτών - φίλων του γκολφ συνεπάγεται οφέλη για την οικονομία και την απασχόληση με σημαντικές άμεσες και έμμεσες επιδράσεις.

3.5.1 ΙΣΠΑΝΙΑ

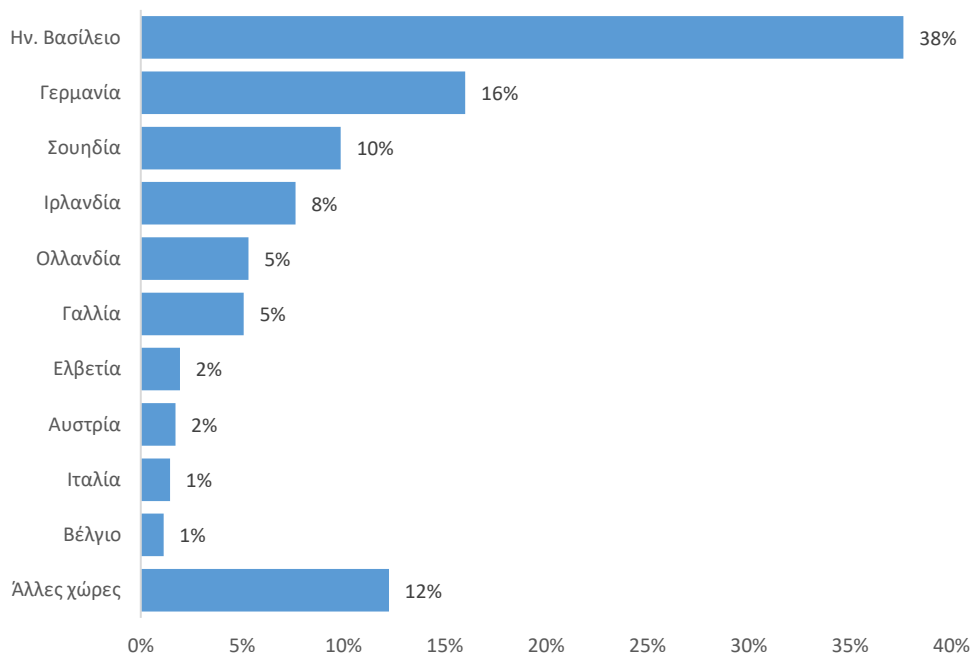
Η Ισπανία αποτελεί τον κυριότερο προορισμό για τουρισμό γκολφ στην Ευρώπη και τη δεύτερη χώρα παγκοσμίως, έπειτα από τις ΗΠΑ, με τους περισσότερους ξένους επισκέπτες των οποίων η ενασχόληση με το άθλημα αποτελεί βασικό λόγο για ταξίδια αναψυχής. Οι επισκέπτες προέρχονται κυρίως από το Ην. Βασίλειο, τη Γερμανία, την Ιρλανδία και τις Σκανδιναβικές χώρες (Διάγραμμα 3.4).

Ο μεγαλύτερος αριθμός γηπέδων γκολφ (69 συνολικά) βρίσκεται στην περιοχή Costa del Sol στην Ανδαλουσία -για αυτόν τον λόγο στην περιοχή αποδίδεται το προσωνύμιο Costa Del Golf. Στην πλειονότητα τους είναι γήπεδα 18 οπών (49 γήπεδα συνολικά), ενώ 16 γήπεδα είναι 9 οπών και τα υπόλοιπα είναι 27 οπών.

Εκτιμάται ότι ο τουρισμός γκολφ στην Ισπανία προσέλκυσε 1,2 εκατ. ξένους επισκέπτες το 2018. Τα κυριότερα χαρακτηριστικά των επισκεπτών αυτών είναι η μεγαλύτερη διάρκεια παραμονής στη χώρα (12 μέρες κατά μέσο όρο έναντι 7 ημέρων μέσης παραμονής ενός τυπικού επισκέπτη στην Ισπανία) και η υψηλότερη δαπάνη, η οποία κυμάνθηκε στα €320 ανά ημέρα (ή €3.850 ανά ταξίδι). Η άμεση επίδραση στην οικονομία από την τουριστική δαπάνη ξεπέρασε τα €5,4 δισεκ., ενώ λαμβάνοντας υπόψη τις έμμεσες και προκαλούμενες επιδράσεις, το συνολικό όφελος στην οικονομία προσέγγισε τα €12,8 δισεκ. Κλάδοι όπως τα

ξενοδοχεία, η εστίαση, το εμπόριο και οι μεταφορές αποκομίζουν τα μεγαλύτερα οφέλη. Σημαντική είναι και η συνεισφορά στην απασχόληση, καθώς οι 9 στις 10 θέσεις εργασίας που δημιουργούνται σε εγκαταστάσεις γκολφ είναι μη-εποχικές και πλήρους απασχόλησης.²⁴

Διάγραμμα 3.4: Χώρες από τις οποίες προέρχονται οι περισσότεροι επισκέπτες της Ισπανίας για τουρισμό γκολφ, 2016

Πηγή: Golf Business Partners

Ειδικότερα για την περιοχή της Costa del Sol, οι επισκέπτες για τουρισμό γκολφ προέρχονται κυρίως από το Ην. Βασίλειο, τις Σκανδιναβικές χώρες, τη Γαλλία και τη Γερμανία. Άλλες χώρες περιλαμβάνουν το Βέλγιο, την Ελβετία και την Ιταλία. Η μέση δαπάνη ανά ταξίδι (συμπεριλαμβανομένης της μεταφοράς, της διαμονής και των δαπανών για τη χρήση του γηπέδου) το 2018 κυμάνθηκε στα €1.830 έναντι €1.046²⁵ ανά ταξίδι ενός τυπικού επισκέπτη στη χώρα.

3.5.2 ΤΟΥΡΚΙΑ

Η περιοχή Belek στη νότια πλευρά της Τουρκίας, συγκαταλέγεται μεταξύ των δημοφιλέστερων προορισμών για τουρισμό γκολφ στην Ευρώπη. Η περιοχή διαθέτει 16 γήπεδα γκολφ, αναπτυγμένες ξενοδοχειακές μονάδες και αφίξεις ξένων επισκεπτών που ξεπερνούν τα 2 εκατ. ετησίως. Το 2008 ανακηρύχθηκε καλύτερος προορισμός για γκολφ στην Ευρώπη, σύμφωνα με την IAGTO,²⁶ ενώ στην περιοχή φιλοξενοούνται διοργανώσεις με τη συμμετοχή γνωστών αθλητών γκολφ από όλο τον κόσμο, οι οποίες προσελκύουν σημαντικό αριθμό επισκεπτών.

²⁴ Spanish Association of Golf Courses (AECG) and the Royal Spanish Golf Federation (RFEG)

²⁵ Instituto Nacional de Estadística, Total Expenditure Survey, 2018

²⁶ Best Golf Destination in Europe» από τον International Association of Golf Tour Operators

Ετησίως, η περιοχή υποδέχεται περισσότερους από 100 χιλ. επισκέπτες - φίλους του αθλήματος, κυρίως από την Ευρώπη, την Ασία και τις ΗΠΑ με τον συνολικό αριθμό παρτίδων (golf rounds) να ξεπερνά τις 550 χιλ. Με τη μέση δαπάνη ανά επισκέπτη να κυμαίνεται περίπου στα €1.200 κατά τη διάρκεια παραμονής τους, οι συνολικές ταξιδιωτικές εισπράξεις από τον τουρισμό γκολφ ξεπερνούν τα €130 εκατ.²⁷

3.6 Η επίδραση του γκολφ στην ανάπτυξη της αγοράς ακινήτων

Η ύπαρξη γηπέδων γκολφ σε μια περιοχή συμβάλλει στην ανάπτυξη της αγοράς κατοικίας, κυρίως της εξοχικής κατοικίας. Στην Ισπανία η μεγαλύτερη οικιστική ανάπτυξη σε περιοχές με γήπεδα γκολφ εντοπίζεται στις περιοχές Costa Brava και Costa del Sol. Θεωρείται ότι σχεδόν το ¼ των ξένων ταξιδιωτών - φίλων του γκολφ που επισκέπτονται την Ισπανία διαμένουν σε ιδιόκτητες κατοικίες (έναντι 5% για το μέσο επισκέπτη της χώρας). Αυτό αντιστοιχεί σε περισσότερες από 280 χιλ. κατοικίες στη χώρα με τη συνολική επενδυμένη αξία να ανέρχεται σε περίπου €42 δισεκ.²⁸

Η αγορά των παραθεριστικών κατοικιών σε περιοχές με ειδικές τουριστικές υποδομές όπως το γκολφ, αναπτύχθηκε την προηγούμενη δεκαετία και σε άλλες χώρες της Μεσογείου, όπως η Γαλλία, η Πορτογαλία, η Ιταλία, η Τουρκία και το Μαρόκο.

Γενικά εκτιμάται ότι τα γήπεδα γκολφ μπορούν δυνητικά να αναβαθμίσουν το οικιστικό και ευρύτερο περιβάλλον, ενώ μπορούν να αυξήσουν την αξία των ακινήτων με διάφορους τρόπους, αν και ο αντίκτυπος στις αξίες μπορεί να διαφοροποιηθεί ανάλογα με την τοποθεσία, την ποιότητα του γηπέδου γκολφ και άλλους παράγοντες. Η ύπαρξη γηπέδων γκολφ μπορεί να επηρεάσει τις αξίες των ακινήτων μέσα από διαφορετικά κανάλια:

- **Τοπία.** Τα γήπεδα γκολφ συχνά διαμορφώνουν ένα όμορφο περιβάλλον προσελκύνοντας επενδύσεις σε ακίνητα, ενώ προστατεύουν την απρόσκοπτη θέα για τις κατοικίες.
- **Αναβάθμιση τρόπου ζωής.** Εκτιμάται ότι η ζωή κοντά σε ένα γήπεδο γκολφ συχνά συνδέεται με έναν αναβαθμισμένο τρόπο ζωής.
- **Αναψυχή και παροχές.** Τα γήπεδα γκολφ προσφέρουν ψυχαγωγικές ευκαιρίες, όχι μόνο για τους αθλητές και παίκτες του γκολφ, αλλά και για τους κατοίκους των γύρω περιοχών, καθώς συνδυάζουν το περπάτημα ή το τρέξιμο.
- **Περιβάλλον.** Οι χώροι πρασίνου συχνά συνδέονται με τη βελτίωση της ποιότητας του αέρα, τα μειωμένα επίπεδα θορύβου και μια γενική αίσθηση ευημερίας, που μπορούν να επηρεάσουν θετικά τις τιμές των ακινήτων.
- **Οικονομικό αποτύπωμα.** Τα γήπεδα γκολφ μπορούν να προσελκύσουν τουρίστες και επισκέπτες οδηγώντας σε αυξημένη οικονομική δραστηριότητα σε μια περιοχή. Με τον τρόπο αυτό ενισχύονται οι τοπικές επιχειρήσεις, όπως εστιατόρια, ξενοδοχεία και καταστήματα.

Με βάση μελέτη της KPMG,²⁹ σημαντικό μέρος του οικονομικού οφέλους του γκολφ προέρχεται από σχετική δραστηριότητα στην αγορά ακινήτων. Ειδικότερα, η σχετική με το

²⁷ <https://www.360golfholidays.com/top-5-european-winter-destinations-to-play-golf/>

²⁸ Spanish Association of Golf Courses (AECG) and the Royal Spanish Golf Federation (RFEG)

²⁹ The Economic Value of Golf to Europe, KPMG, 2009

γκολφ δραστηριότητα στα ακίνητα δημιούργησε €6,5 δισεκ. άμεσα έσοδα στην Ευρώπη το 2006. Τα παραπάνω είχαν ως αποτέλεσμα τη συμβολή στο ΑΕΠ της οικονομίας της Ευρώπης κατά €4,5 δισεκ., υποστηρίζοντας 115 χιλ. θέσεις απασχόλησης και €2,4 δισεκ. εισοδήματα.

Σύμφωνα με πρόσφατη μελέτη³⁰ το κλείσιμο γηπέδων γκολφ στις ΗΠΑ την περίοδο 2005-2017, έχει μειώσει αισθητά τις αξίες των ακινήτων. Τα ευρήματα που συγκεντρώθηκαν από 21 μελέτες δείχνουν ότι καταγράφεται μεγάλη μείωση αξιών των ακινήτων που βρίσκονται ένα ή δύο τετράγωνα μακριά από τα γήπεδα. Τα αποτελέσματα άλλης μελέτης³¹ δείχνουν ότι μια τοποθεσία γηπέδου γκολφ προσθέτει 7,6% περίπου στην τιμή πώλησης ενός ακινήτου. Η μελέτη εξετάζει εμπειρικά την επίδραση στην τιμή πώλησης των κατοικιών κοντά σε ένα γήπεδο γκολφ, χρησιμοποιώντας ένα υπόδειγμα ηδονικής τιμής (Hedonic pricing model) σε ένα δείγμα 717 συναλλαγών πωλήσεων.

Ταυτόχρονα, ιδιαίτερη επίδραση δημιουργείται στις πολυτελείς κατοικίες από τη δραστηριότητα γκολφ. Σύμφωνα με μελέτη³² της HomeLight, κτηματομεσιτικής εταιρείας με έδρα το Σαν Φρανσίσκο, η αξία των ακινήτων μέσα στις εγκαταστάσεις γηπέδων γκολφ έχει αυξηθεί κατά 48% στις ΗΠΑ από τον Μάρτιο του 2020. Σύμφωνα με την έκθεση, η αξία των ακινήτων εντός των εγκαταστάσεων γκολφ έχει αυξηθεί σχεδόν κατά 8.000\$ (από 16,174\$ σε 24,002\$).

Μια νέα μελέτη που διεξήχθη από την European Tour Properties³³ έδειξε ότι οι κατοικίες που βρίσκονται σε εγκαταστάσεις γκολφ έχουν αξία κατά μέσο όρο 19% περισσότερο από τις αντίστοιχες κατοικίες εκτός των εγκαταστάσεων. Παράλληλα, οι κατοικίες με άμεση θέα προς τα γήπεδα εμφανίζουν μεγαλύτερη αξία κατά 9,5%. Ένα ιδιαίτερο στοιχείο πολλών μελετών είναι ότι οι αγοραστές των κατοικιών δεν είναι απαραίτητα παίκτες γκολφ. Στη συγκεκριμένη μελέτη τα 2/3 των αγοραστών πολυτελών κατοικιών δεν ήταν παίκτες γκολφ, στοιχείο που δείχνει ότι οι προτιμήσεις για την αγορά τέτοιου είδους κατοικίας δεν συνδέεται άμεσα με την εξάσκηση του αθλήματος αλλά και με ευρύτερες παραμέτρους που προσφέρουν οι εγκαταστάσεις γκολφ, όπως τα τοπία, το περιβάλλον, κ.ά.

Μελέτη από το IE University σε συνεργασία με την ένωση Spanish Golf Courses Association έδειξε ότι ο τουρισμός λόγω γκολφ έχει αποφέρει επενδύσεις πάνω από €4,2 δισεκ. για ακίνητα, με πάνω από 280,000 κατοικίες. Οι Βρετανοί είναι στην κορυφή της λίστας, ενώ οι Ιρλανδοί παίκτες γκολφ είναι αυτοί που αφιερώνουν περισσότερες μέρες για το παιχνίδι όταν κάνουν διακοπές για γκολφ στην Ισπανία. Συνολικά 102.439 αλλοδαποί παίκτες του γκολφ κατέχουν κατοικίες στην Ανδαλουσία, σύμφωνα με τη μελέτη.

³⁰ Crompton J Nicholls S, (2020), The Impact on Property Values of Golf Courses in the United States, Journal of Park and Recreation Administration

³¹ Do, A.Q., Grudnitski, G. Golf courses and residential house prices: An empirical examination. J Real Estate Finan Econ 10, 261–270 (1995). <https://doi.org/10.1007/BF01096941>

³² Top Agent Insights for End of Year 2021, Home Light

³³ Η μελέτη πραγματοποιήθηκε από την European Tour Properties, που αποτελεί ένα παγκόσμιο δίκτυο 27 παγκόσμιας κλάσης εγκαταστάσεων γκολφ. Τα αποτελέσματα βασίζονται σε δείγμα από εννέα εγκαταστάσεις γκολφ και τις πωλήσεις 500 ιδιοκτησιών, πολυτελών κατοικιών και διαμερισμάτων κατά τη διάρκεια του 2017. Τα γήπεδα που αναλύθηκαν τα στοιχεία είναι: • Terre Blanche Hotel Spa Golf Resort, France - • Quinta do Lago, Portugal - • Troia Resort, Portugal - • PGA Catalunya Resort, Spain - • Finca Courtesin Hotel Golf & Spa, Spain - • Jumeirah Golf Estates, Dubai, UAE - • Black Mountain Golf Club, Thailand - • Bom Sucesso Resort, Portugal - • Estonia Golf & Country Club, Estonia.

3.7 Επίδραση του γκολφ στις τοπικές κοινωνίες και οικονομίες

Το γκολφ έχει σημαντική επίδραση στο σύνολο της οικονομίας, όπως αποτυπώθηκε από την εξέταση περιπτώσεων σε άλλες χώρες. Εκτός από τη συνολική επίδραση στην οικονομία, ιδιαίτερη αναφορά πρέπει να γίνει και στη συνεισφορά των γηπέδων γκολφ στα τοπικά οικοσυστήματα, δηλαδή στις περιοχές όπου λειτουργούν τα γήπεδα.

Ενδεικτικά, στην περίπτωση του γηπέδου Luck Golf Course στο Wisconsin³⁴ η επίδραση στην τοπική οικονομία ήταν σημαντική, καθώς:

- Όπως αποτυπώνεται και από άλλες βιβλιογραφικές πηγές, τα υψηλά επίπεδα ικανοποίησης των παικτών του γκολφ συσχετίζονται θετικά με την πρόθεσή τους να επιστρέφουν στα συγκεκριμένα γήπεδα και να ενισχύεται η τοπική οικονομία.
- Ένας μεγάλος αριθμός παικτών στα τοπικά γήπεδα γκολφ είναι εποχιακοί κάτοικοι ή επισκέπτες της περιοχής.
- Η μέση ημερήσια δαπάνη ταξιδιού για τους παίκτες γκολφ που επισκέπτονται το γήπεδο γκολφ ήταν 230 δολάρια.
- Συνολικά, υπολογίζεται ότι οι παίκτες δαπάνησαν \$2,3 εκατ. στην τοπική οικονομία (\$1,0 εκατ. στο λιανικό εμπόριο, \$910 χιλ. για υπηρεσίες διασκέδασης, αναψυχής και τέχνης και \$335 χιλ. για καταλύματα και εστίαση)
- Με βάση το υπόδειγμα εισροών-εκροών, εκτιμάται ότι οι δαπάνες των παικτών γκολφ δημιούργησαν άμεσα και έμμεσα περισσότερο από \$3,1 εκατ. επιπλέον έσοδα για τις επιχειρήσεις της περιοχής.

Σε μια άλλη έρευνα από την εταιρεία Vision Insights³⁵ φάνηκε ότι σε λιγότερο από ένα έτος λειτουργίας με επαγγελματικό τουρνουά γκολφ LIV Golf, έχουν εισέλθει πάνω από \$200 εκατ. σε άμεσες επενδύσεις και αύξηση της παραγωγικότητας στην τοπική οικονομία. Συγκεκριμένα, ο συνολικός οικονομικός αντίκτυπος του τουρνουά LIV Golf το 2022 ήταν πάνω από \$219 εκατ., ενώ για το 2023 τα επερχόμενα τουρνουά αναμένεται να έχουν οικονομικό αντίκτυπο πάνω από \$258 εκατ. Εκτός από τον άμεσο οικονομικό αντίκτυπο, η επίδραση στα μέσα επικοινωνίας ήταν \$6,6 εκατ. το 2022. Η έρευνα δείχνει επίσης ότι το 31% των συμμετεχόντων στα τουρνουά LIV Golf το 2022 ταξίδεψαν από άλλες περιοχές, αποφέροντας συνολικά 37 χιλ. διανυκτερεύσεις και περίπου \$9,4 εκατ. Για τις εκδηλώσεις που είχαν προγραμματιστεί για το 2023, ο αριθμός των διανυκτερεύσεων θα ανέρχονταν σε 62 χιλ. περίπου με όφελος \$15,5 εκατ.

3.8 Επίδραση του γκολφ σε κλάδους οικονομικής δραστηριότητας

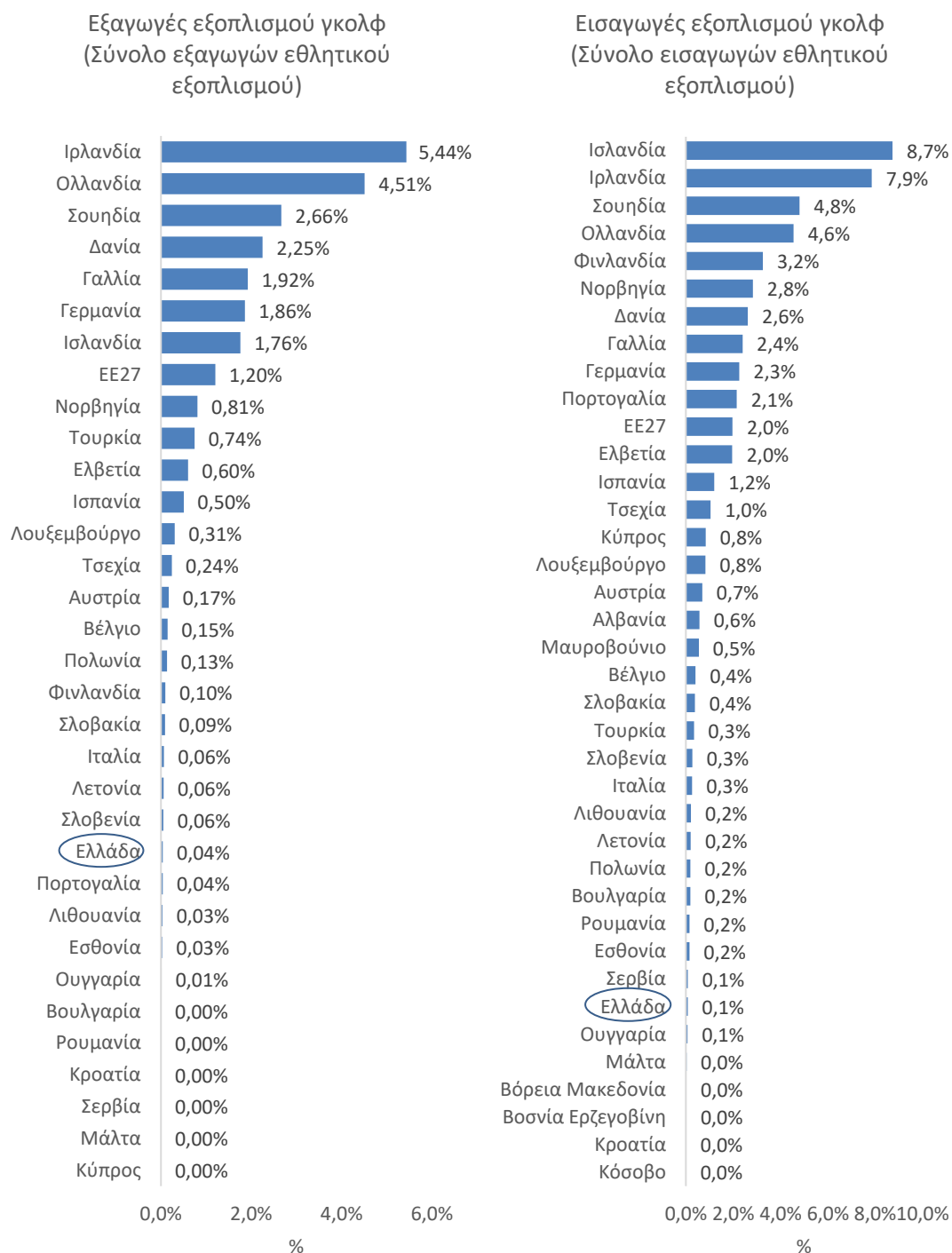
Η δραστηριότητα γκολφ, εκτός από την επίδραση στο πεδίο του αθλητισμού, της ψυχαγωγίας και του τουρισμού, δημιουργεί και οικονομικό αποτύπωμα, καθώς η κατασκευή και η λειτουργία των γηπέδων γκολφ απαιτεί την προμήθεια πρώτων υλών. Οι εισαγωγές των

³⁴ Donaldson, Josh & Kazmierski, Bob & Marcouiller, David. (2011). Local economic impacts of golfing: A case study of the Luck Golf Course in Polk County, Wisconsin.

³⁵ Η ανεξάρτητη ανάλυση του Vision Insights διεξάγεται από μια ομάδα στελεχών για τον αθλητισμό και την ψυχαγωγία με δεκαετίες εμπειρίας σε έργα παγκόσμιας εμβέλειας όπως Super Bowls, τουρνουά NCAA, τουρνουά γκολφ, παγκόσμιες εκδηλώσεις μπέιζμπολ, και άλλα.

χωρών της ΕΕ-27 για την αγορά προϊόντων σχετικών με τις εγκαταστάσεις γκολφ προσέγγισαν τα €670 εκατ. το 2022.

Διάγραμμα 3.5: Εξαγωγές και Εισαγωγές εξοπλισμού γκολφ (Σύνολο εισαγωγών αθλητικού εξοπλισμού), 2022

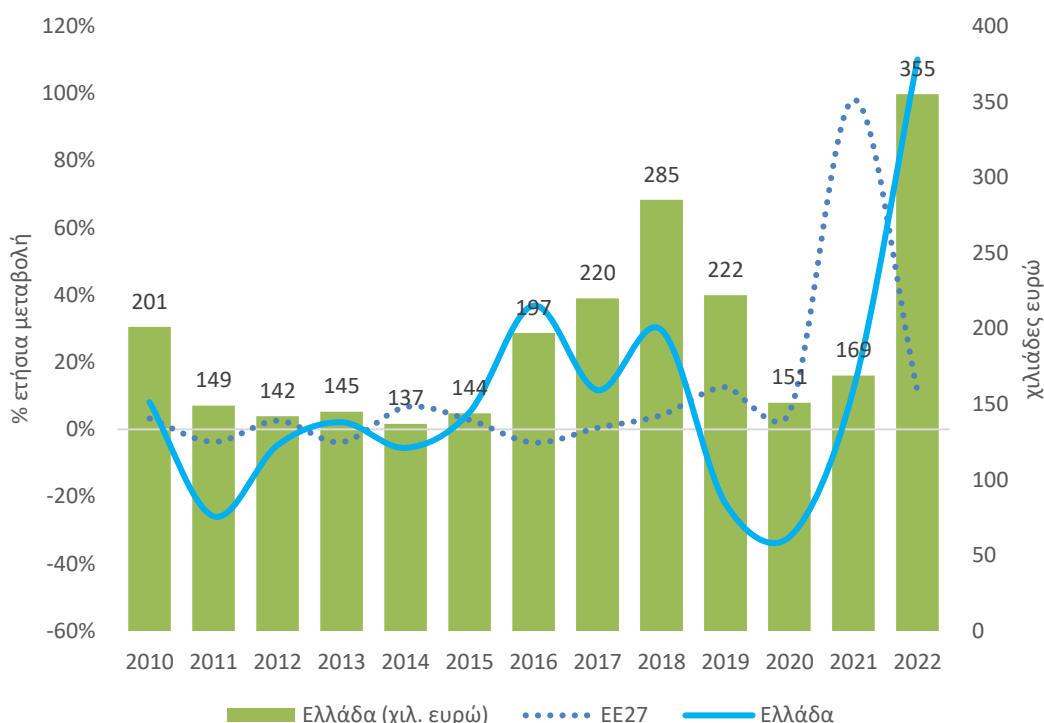
Πηγή: Eurostat

Αντίστοιχα, οι εξαγωγές προϊόντων εξοπλισμού γκολφ έφτασαν τα €348 εκατ., με το μεγαλύτερο μέρος να προέρχεται από την Ολλανδία (€155 εκατ.). Το μερίδιο των εισαγωγών εξοπλισμού γκολφ στο σύνολο των εισαγωγών εξοπλισμού για όλα τα αθλήματα αγγίζει το

2,0% στην ΕΕ-27, με σημαντικά υψηλότερο ποσοστό στην Ιρλανδία (7,9%), ενώ στην Ελλάδα βρίσκεται στο 0,1%. Στο σκέλος των εξαγωγών το μερίδιο για το σύνολο της ΕΕ27 προσεγγίζει το 1,2%, και πάλι με την Ιρλανδία στις πρώτες θέσεις με 5,44% και την Ελλάδα να παρουσιάζει πολύ χαμηλό ποσοστό (0,04%).

Στην Ελλάδα οι εισαγωγές εξοπλισμού γκολφ κατέγραψαν αυξητική τάση την περίοδο 2015-2018, ενώ το 2019 ανήλθαν στις €241 χιλ., μειωμένες κατά 15% με περαιτέρω κάμψη το 2020 λόγω πανδημίας. Ωστόσο, το 2022 καταγράφεται σημαντική αύξηση στις €355 χιλ. στο υψηλότερο σημείο μετά το 2010, ενδεχομένως λόγω της δημιουργίας ή της επέκτασης λειτουργίας νέων γηπέδων στην Ελλάδα (Διάγραμμα 3.6). Οι εισαγωγές για εξοπλισμό σχετικά με το γκολφ αυξήθηκαν κατά 110% το 2022 στην Ελλάδα, έναντι 11,4% στην ΕΕ27, ωστόσο στην ΕΕ27 η αύξηση σημειώθηκε το 2021.

Διάγραμμα 3.6: Εισαγωγές εξοπλισμού γκολφ στην Ελλάδα

Πηγή: Eurostat

3.9 Γκολφ και βιώσιμη ανάπτυξη

Το γκολφ μπορεί να συνεισφέρει θετικά και ουσιαστικά στην επίτευξη των στόχων βιώσιμης ανάπτυξης. Ως δραστηριότητα συνδυάζει με μοναδικό τρόπο την ήπια άθληση με την επαφή με τη φύση. Προωθεί έναν υγιεινό τρόπο ζωής και ευεξία σε υπαίθρους χώρους και φυσικά τοπία σε άτομα όλων των ηλικιών που διαθέτουν ευρεία γκάμα αθλητικών ικανοτήτων. Επιπλέον, όταν σχεδιάζεται με βιώσιμο τρόπο, το γκολφ συνεισφέρει στα οικοσυστήματα, προσφέρει περιβαλλοντικές υπηρεσίες και προστατεύει τη βιοποικιλότητα.

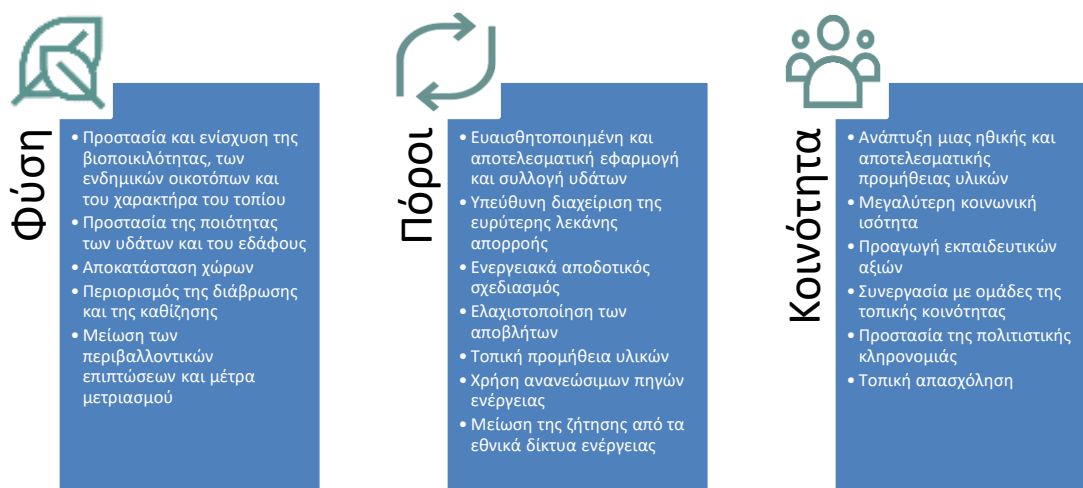
Στις βασικές προκλήσεις για τον βιώσιμο σχεδιασμό και λειτουργία των γηπέδων γκολφ εντάσσονται η χρήση των φυσικών πόρων (νερό, ενέργεια, γη) και η διασύνδεση με τις τοπικές κοινωνίες. Η δημιουργία νέων και η ανακατασκευή υφιστάμενων γηπέδων,

ακολουθώντας τα σύγχρονα πρότυπα βιωσιμότητας, προσφέρουν ευκαιρίες για εξοικονόμηση των φυσικών πόρων, βελτίωση του τοπίου, στήριξη της βιοποικιλότητας και ενίσχυση της ευημερίας των κατοίκων. Εγκαταστάσεις γκολφ ανά τον κόσμο συνεισφέρουν σε διατήρηση ενδημικών οικοτόπων, φιλοξενούν σπάνια πουλιά και αμφίβια, καθαρίζουν ποτάμια και ρέματα, διασυνδέουν δίκτυα πεζοπορίας και χρησιμοποιούνται από σχολεία και ομάδες της τοπικής κοινωνίας ως χώροι εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων, δεξιώσεων, συναντήσεων και συναναστροφής.

Προς τη διευκόλυνση της πιστοποίησης και της ανάδειξης της συνεισφοράς των γηπέδων γκολφ στη βιώσιμη ανάπτυξη, το ίδρυμα GEO Foundation for Sustainable Golf έχει θεσπίσει εθελοντικό πρότυπο βιωσιμότητας (Voluntary Sustainability Standard - VSS). Η προσαρμογή στις προδιαγραφές του VSS μπορεί να γίνει τόσο κατά την κατασκευή νέων γηπέδων όσο και σε εις βάθους ανακαινίσεις υφιστάμενων εγκαταστάσεων.

Το πρότυπο VSS περιλαμβάνει τρεις άξονες – Φύση, Πόροι και Κοινότητα (Διάγραμμα 3.7). Στον άξονα Φύση περιλαμβάνονται πρακτικές για τη διατήρηση και βελτίωση τοπίων, οικοσυστημάτων και βιοποικιλότητας. Με βάση τον συγκεκριμένο άξονα, προωθούνται ενδημικοί οικότυποι, διατηρείται ο χαρακτήρας του τοπίου, αποκαθίστανται χώροι βιομηχανικής, αγροτικής και αστικής χρήσης, περιορίζεται η διάβρωση και η καθίζηση του εδάφους και γενικότερα μειώνονται οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις από ανθρώπινες παρεμβάσεις και την κλιματική αλλαγή, και λαμβάνονται μέτρα μετριασμού αυτών των επιπτώσεων.

Διάγραμμα 3.7: Εθελοντικό Πρότυπο Βιωσιμότητας για την ανάπτυξη γηπέδων γκολφ

Πηγή: GEO Foundation for Sustainable Golf (2021), Sustainable Golf Development: Voluntary Sustainability Standard, User Handbook

Χαρακτηριστικό παράδειγμα³⁶ αποτελεί η κατασκευή του Verdura Golf Resort στη Σικελία (Ιταλία), όπου εκτάσεις μονοκαλλιέργειας με ελαιόδεντρα, πορτοκαλιές και εκτιθέμενο έδαφος μετατράπηκαν σε οικότοπο που περιλαμβάνει 40 διαφορετικά είδη αυτοφυών θάμνων, δέντρων και χόρτων και 70 χιλ. m² υγρούς βιότοπους. Αντίστοιχα, στο γήπεδο Old

³⁶ Τα παραδείγματα στην ενότητα προέρχονται από τις εκθέσεις Guidelines και Public Facilities Guidelines της σειράς Sustainable Golf Development του ιδρύματος GEO Foundation for Sustainable Golf.

South Golf Links, Hilton Head Island στην πολιτεία της Νότιας Καρολίνας (ΗΠΑ) φυτεύτηκαν άγρια λουλούδια με σκοπό την αύξηση του πληθυσμού μελισσών και άλλων επικονιαστών, μετράζοντας με αυτό τον τρόπο τις επιπτώσεις από τη μείωση του πληθυσμού επικονιαστών που παρατηρείται ευρύτερα στην Βόρεια Αμερική τα τελευταία χρόνια. Αντίστοιχα, το γήπεδο Broken Sound Golf Club στο Boca Raton (Φλόριδα) διαθέτει 22 κυψέλες με μέλισσες και παράγει 5,7 χιλ. λίτρα μέλι ετησίως.

Η κατασκευή γηπέδων γκολφ μπορεί να προσφέρει επίσης προστασία από τον κίνδυνο πλημμύρας που αυξάνεται λόγω της κλιματικής αλλαγής. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το γήπεδο Oak Meadows, Addison, στην πολιτεία του Illinois (ΗΠΑ), το οποία ανακατασκευάστηκε το 2017 με τρόπο ώστε να μπορεί να απορροφήσει 75 εκατ. λίτρα νερού κατά τη διάρκεια μιας πλημμύρας. Κατά τη διαδικασία αυτή, δημιουργήθηκαν 35 στρέμματα υγροτόπων και 40 στρέμματα λιβαδιών. Αντίστοιχα, το Skipton Golf Club στο Yorkshire (Αγγλία) εμπεριέχει φράγμα το οποίο προστατεύει το κοντινό χωριό (με 15 χιλ. κατοίκους) από πλημμύρες και για αυτή την περιβαλλοντική υπηρεσία η κατασκευή του γηπέδου επιδοτήθηκε από την εθνική περιβαλλοντική υπηρεσία της χώρας.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχει η ανάπτυξη γηπέδων γκολφ στο πλαίσιο αποκατάστασης βιομηχανικών και αστικών χώρων. Σε αντίθεση με τα περισσότερα αθλήματα, το γκολφ προσφέρει ιδιαίτερη ευελιξία όσον αφορά το σχήμα και το μέγεθος ενός γηπέδου. Αυτό καθιστά το γκολφ ως ιδιαίτερα κατάλληλη ανάπτυξη σε εγκαταλελειμμένους χώρους, μετατρέποντάς τα σε υπαίθρια κέντρα κοινωνικών δραστηριοτήτων.

Παράδειγμα αποτελεί το γήπεδο του Jinji Lake Golf Club κοντά στην πόλη Σουτσόου (Κίνα), το οποίο χτίστηκε στη θέση ενός βιομηχανικού πάρκου δημιουργώντας βιότοπο για διάφορα είδη πουλιών (πάπιες, φασιανούς, κ.ά.) και μικρών άγριων ζώων. Αντίστοιχα, το γήπεδο The Quarry Golf Course στο San Antonio (Τέξας) χτίστηκε στη θέση ενός λατομείου που έκλεισε 10 χρόνια νωρίτερα, προσφέροντας δραματικά χαρακτηριστικά στο παιχνίδι για τους αθλητές και εντυπωσιακή θέα στους επισκέπτες των εγκαταστάσεων. Τέλος, η ομοσπονδία γκολφ του Περού, στο πλαίσιο του έργου San Bartolo Project, δημιούργησε εγκαταστάσεις γκολφ σε εγκαταλελειμένο κομμάτι γης, χαμηλής αξίας, και ακατάλληλο για άλλες χρήσεις, με σκοπό να προσφέρει σε παιδιά από ευάλωτες οικογένειες της περιοχής τη δυνατότητα να εκπαιδευτούν και αθληθούν σε ασφαλές περιβάλλον, υπό την προϋπόθεση ότι παρακολουθούν τακτικά τα μαθήματα στο σχολείο τους.

Ο δεύτερος άξονας του πρότυπου VSS (Πόροι) επικεντρώνεται σε πρακτικές βελτιστοποίησης της χρήσης φυσικών πόρων και προμήθειας υλικών από κοντινές αποστάσεις. Ειδικότερα, προωθούνται η αποτελεσματική εφαρμογή και συλλογή υδάτων με υπεύθυνη διαχείριση της ευρύτερης λεκάνης απορροής, η ενεργειακή αποδοτικότητα, η χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, η μείωση της ζήτησης ενέργειας από τα εθνικά δίκτυα, η ελαχιστοποίηση των αποβλήτων και η τοπική προμήθεια των αναγκαίων υλικών.

Για παράδειγμα, στο Lebonic Golf Club στον Καναδά, το νερό άρδευσης προέρχεται πλήρως από την απορροή όμβριων υδάτων και από επεξεργασμένα λύματα. Μια σειρά διασυνδεδεμένων λιμνών χρησιμοποιείται για το φιλτράρισμα και την ανάμιξη του νερού πριν από τη χρήση, δημιουργώντας ρέματα και υγροβιότοπους εντός των εγκαταστάσεων, οι οποίες περιλαμβάνουν και 45 στρέμματα προστατευόμενο δάσος. Αντίστοιχα, στα γήπεδα του Jinji Lake Golf Club, Σουτσόου (Κίνα) ακολουθείται μια προσέγγιση χαμηλών εισροών,

χωρίς άρδευση, λίπανση ή άλλες παρεμβάσεις στις περιοχές εκτός των επιφανειών του παιχνιδιού.

Στα εκπαιδευτικά γήπεδα του Qatar International Golf Club, στη Ντόχα (Κατάρ), αποκαταστάθηκε το τοπικό φυσικό σύστημα ουάντι (κοιλιάδα ποταμιού που αναπληρώνεται με ύδατα όποτε βρέχει), ενώ φυτεύτηκαν 4.000 νέα δέντρα και 90.000 θάμνοι με το νερό για την άρδυσή τους να προέρχεται αποκλειστικά από ανακυκλωμένα ύδατα. Αντίστοιχα, στο γήπεδο γκολφ του συγκροτήματος JW Marriott Scottsdale Camelback στην έρημο Σονόρα, η υποκατάσταση του χλοοτάπητα με πιο ανθεκτικές στην ξηρασία ποικιλίες και αυτόχθονες φυτεύσεις οδήγησαν σε εξοικονόμηση 163 εκατ. λίτρων νερό ετησίως, ενώ βελτιώθηκε η αποτελεσματικότητα της φυσικής αποστράγγισης, μειώθηκε ο κίνδυνος πλημμύρας και ενσωματώθηκαν οργανικά εδαφοβελτιωτικά για την προώθηση υγιών εδαφών και πυκνότερης κάλυψης του χλοοτάπητα.

Στο πεδίο της ενεργειακής αποδοτικότητας και της χρήσης ανανεώσιμων πηγών, στο The Castle Course στη Σκωτία, οι ενεργειακές ανάγκες ψύξης και θέρμανσης για το βασικό κτήριο του συγκροτήματος (clubhouse) προέρχονται από εγκαταστάσεις γεωθερμικής ενέργειας, αντλώντας θερμότητα από τη γη. Με τη συγκεκριμένη τεχνολογία, προσφέρεται σταθερή θερμοκρασία και ένα ευχάριστο περιβάλλον για τους εργαζόμενους και τους επισκέπτες του γηπέδου όλο τον χρόνο σε μόλις ¼ του κόστους που θα πλήρωνε κανονικά το γήπεδο για θέρμανση του κτηρίου με συμβατική ενέργεια. Σημαντική εξοικονόμηση με τη χρήση γεωθερμίας (€40 χιλ. ετησίως) καταγράφεται και στο Ljunghusens Golf Club (Σουηδία).

Τέλος, ο άξονας Κοινότητα αναφέρεται στη διασύνδεση με την τοπική κοινωνία, με στόχο τη δημιουργία ισχυρής κοινωνικής ενσωμάτωσης και προώθηση κοινών κοινωνικών αξιών. Ειδικότερα, στοχεύει στην ανάπτυξη μιας ηθικής και αποτελεσματικής προμήθειας υλικών, προσβασιμότητα και δυνατότητες για εκπαιδευτικές και αθλητικές δραστηριότητες στα μέλη της τοπικής κοινωνίας, συνεργασία με ομάδες και οργανώσεις της τοπικής κοινότητας για κοινές δράσεις και εκδηλώσεις, προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς και προαγωγή της απασχόλησης κατοίκων της περιοχής.

Για παράδειγμα, το γήπεδο Rockwind στην πολιτεία του New Mexico των ΗΠΑ κατάφερε να διπλασιάσει τα grounds που παίζονται και τα έσοδα που εισπράττει μέσα από καλύτερη διασύνδεση με την τοπική κοινωνία, υλοποιώντας ένα δίκτυο μονοπατιών γύρω από το γήπεδο, προσβάσιμο από την τοπική κοινότητα, καθιερώνοντας έναν βοηθητικό χώρο για εκδηλώσεις και γάμους και ανοίγοντας το εστιατόριο και άλλες εγκαταστάσεις σε ολόκληρη την κοινότητα. Αντίστοιχα, στο San Bartolo Project (Περου), με βασικό στόχο την ασφάλεια και την ευημερία των πιο ευάλωτων παιδιών της τοπικής κοινότητας, το παιχνίδι του γκολφ χρησιμοποιείται ως μέσο για την ενίσχυση της αυτοπεποίθησης και της πειθαρχίας των παιδιών, ενώ οι εγκαταστάσεις λειτουργούν υπό την επίβλεψη και με τη συμμετοχή εργαζομένων της περιοχής.

Στην Ελβετία, με το μότο «γκολφ για όλους», η αλυσίδα σουπερμάρκετ Migros ανέπτυξε τα τελευταία 20 χρόνια δημόσιες εγκαταστάσεις γκολφ σε 8 τοποθεσίες με 180 εκτάρια οικολογικά πλούσιων τοπίων, προσφέροντας τη δυνατότητα σε 20.000 μαθητές (από το 2005) να γνωρίσουν το γκολφ. Στο πεδίο της πολιτιστικής κληρονομιάς, η ανάπτυξη του Verdura Golf Resort στη Σικελία εξασφάλισε πόρους για την αποκατάσταση πολιτιστικά σημαντικών κτηρίων στην περιοχή, όπως ένας παραδοσιακός πύργος και σταθμοί του

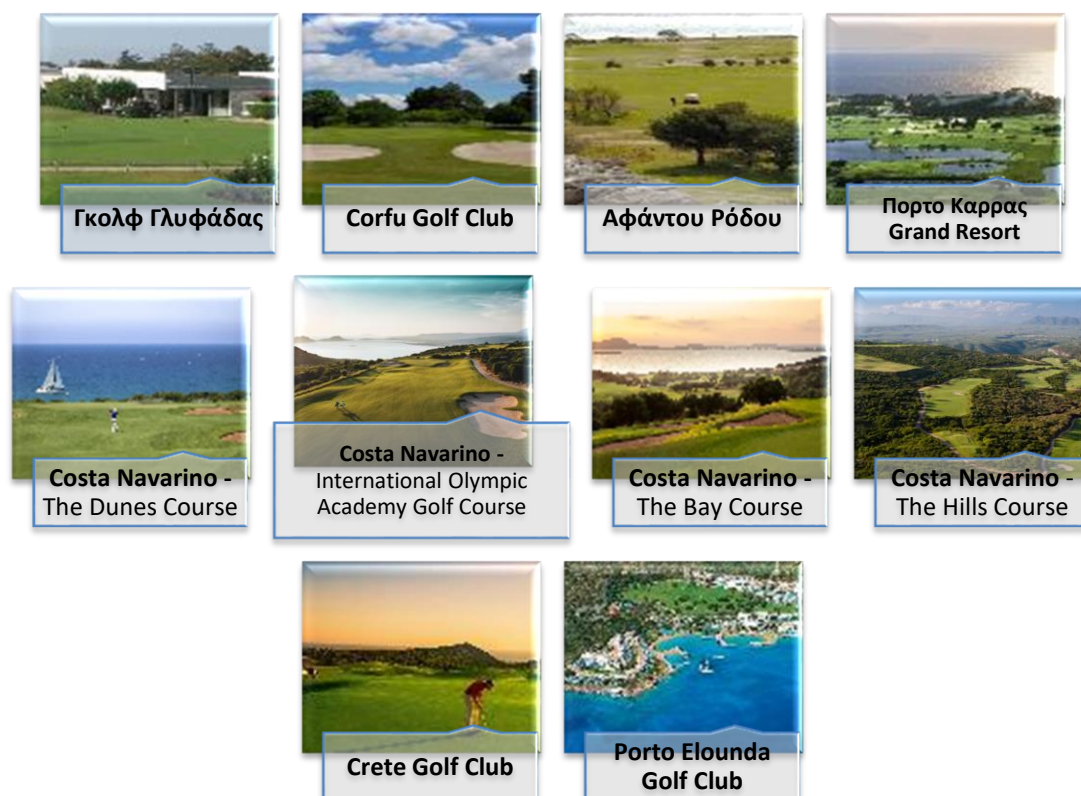
τρένου, ενώ διατηρήθηκαν ελαιώνες και κήποι με πορτοκαλιές εντός των εγκαταστάσεων του γκολφ, αναδεικνύοντας τη γεωργική κληρονομιά της περιοχής.

4 ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΓΗΠΕΔΩΝ ΓΚΟΛΦ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

4.1 Εισαγωγή

Στην Ελλάδα υπάρχουν 10 γήπεδα γκολφ, τα οποία αναπτύσσονται σε εγκαταστάσεις ή ξενοδοχειακά συγκροτήματα. Σε λειτουργία βρίσκονται τα γήπεδα στην Αθήνα (Γλυφάδα), την Κέρκυρα, τη Χαλκιδική, την Κρήτη και τη Μεσσηνία. Στη Ρόδο οι εγκαταστάσεις, οι οποίες με βάση τον νόμο Ν. 3986/2011 περιήλθαν στην κυριότητα του ΤΑΙΠΕΔ, δεν είναι σε λειτουργία, ενώ το 2019 επιτεύχθηκε συμφωνία πώλησης με ιδιώτη επενδυτή.

Διάγραμμα 4.1: Γήπεδα γκολφ στην Ελλάδα

Σχεδιασμένα με προδιαγραφές αντίστοιχες γηπέδων γκολφ στο εξωτερικό, τα γήπεδα αυτά έχουν λάβει πιστοποιήσεις από διεθνείς οργανισμούς του αθλήματος και διακρίσεις. Με αυτόν τον τρόπο, συμβάλλουν ουσιαστικά στην αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος, την ενίσχυση της εισερχόμενης τουριστικής κίνησης και την ανάπτυξη των τοπικών κοινωνιών.

4.1.1 ΓΚΟΛΦ ΓΛΥΦΑΔΑΣ

Το γκολφ της Γλυφάδας, αποτελεί το πρώτο γήπεδο γκολφ που αναπτύχθηκε στην Ελλάδα. Κατασκευάστηκε το 1962 σε σχέδιο του αρχιτέκτονα Donald Harradine καταλαμβάνοντας συνολική έκταση 530 στρεμμάτων. Πρόκειται για γήπεδο 18 οπών το οποίο κατά την έναρξη λειτουργίας του είχε εκμισθωθεί από τον Δήμο Γλυφάδας στον Ελληνικό Οργανισμό Τουρισμού (ΕΟΤ). Το 1965, λόγω αδυναμίας συντήρησης του γηπέδου, ο ΕΟΤ παραχώρησε τη λειτουργία του στον όμιλο Γκολφ Γλυφάδας. Για τις ανάγκες διεξαγωγής του 27^{ου}

Παγκοσμίου Κυπέλου Γκολφ, το γήπεδο τροποποιήθηκε το 1978, με την κυριότερη παρέμβαση να αφορά στη μετατροπή του σε επίπεδη κοιλάδα, ενώ η προσθήκη αμμοπαγίδων στις διαδρομές αύξησε τον βαθμό δυσκολίας του γηπέδου.

Το γήπεδο γκολφ Γλυφάδας αποτελεί το μοναδικό γήπεδο γκολφ στην Ελλάδα εντός αστικού ιστού αναβαθμίζοντας αντίστοιχα την αγορά κατοικίας και την ποιότητα ζωής των γειτονικών περιοχών. Επιπρόσθετα, οι εγκαταστάσεις του γηπέδου γκολφ γειτνιάζουν με το Ελληνικό, όπου εκτελούνται εκτεταμένες εργασίες ανάπλασης. Η κατασκευή κατοικιών, ξενοδοχειακής μονάδας 5 αστέρων και μαρίνας στο Ελληνικό μπορούν να συμβάλλουν στην περαιτέρω διασύνδεση του γηπέδου γκολφ με επωφελείς δραστηριότητες στην ευρύτερη περιοχή, καθώς και στην ανάδειξη της Αθήνας σε προορισμό γκολφ.

Στις εγκαταστάσεις του πραγματοποιείται το "PGA Senior Greek Open", ενώ επίσης λειτουργεί Ακαδημία από τον Όμιλο Γκολφ Αθηνών. Χαρακτηριστικό του γκολφ Γλυφάδας αποτελεί το γεγονός ότι από το 1993 λειτουργεί ως δημοτική επιχείρηση.³⁷ Πρόεδρος της επιχείρησης, βάσει του καταστατικού, είναι εκλεγμένος δημοτικός σύμβουλος (στο παρελθόν ήταν ο δήμαρχος Γλυφάδας), ενώ το διοικητικό συμβούλιο αποτελείται από 13 μέλη, 5 εκ των οποίων προέρχονται από την αντιπολίτευση. Πρόκειται επομένως για δημόσια επιχείρηση, γεγονός που διαφοροποιεί την οργάνωση και τη λειτουργία της από τις υπόλοιπες εγκαταστάσεις γκολφ της χώρας. Ο Όμιλος Γκολφ Γλυφάδας Αθηνών διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη διαπαιδαγώγηση των κατοίκων της πρωτεύουσας στο γκολφ ως άθλημα. Ο Όμιλος διατηρεί σήμερα Ακαδημίες παιδιών (εισαγωγικό τμήμα 40 παιδιά, τμήμα προχωρημένων 20 παιδιά και αγωνιστικό τμήμα 20 παιδιά) και ενηλίκων με 20 άτομα και προσφέρει εργασία σε 5 προπονητές για την επιμέλεια αυτών των τμημάτων.

4.1.2 COSTA NAVARINO

Στην Costa Navarino στη Μεσσηνία λειτουργούν συνολικά 4 γήπεδα γκολφ 18 οπών υψηλών προδιαγραφών σε μικρή απόσταση μεταξύ τους (13 χλμ.), με την προσθήκη δύο γηπέδων να έχει πραγματοποιηθεί το 2022.

Το γήπεδο "The Dunes Course", το πρώτο signature γήπεδο γκολφ στην Ελλάδα, σχεδιάστηκε από τον αθλητή γκολφ Bernhard Langer σε συνεργασία με την European Golf Design και ξεκίνησε τη λειτουργία του τον Μάιο του 2010. Διαθέτει λέσχη συνολικής έκτασης 3.500 τ.μ. και Ακαδημία για την εκμάθηση του αθλήματος. Κάθε μία από τις 18 οπές του διαθέτει πολλαπλές αφετηρίες προσφέροντας τη δυνατότητα στους αθλητές να επιλέξουν τον βαθμό δυσκολίας για το παιχνίδι τους. Το δεύτερο γήπεδο, "The Bay Course" το οποίο είναι σχεδιασμένο από τον διάσημο αρχιτέκτονα γηπέδων γκολφ, Robert Trent Jones Jr., και διαθέτει δική του λέσχη, εγκαινιάστηκε τον Οκτώβριο του 2011. Οι προδιαγραφές με τις οποίες έχουν σχεδιαστεί και κατασκευαστεί τα συγκεκριμένα γήπεδα αποτυπώνονται στα διεθνή βραβεία που έχουν αποσπάσει και τις υψηλές θέσεις τις οποίες κατέχουν μεταξύ των γηπέδων γκολφ της Μεσογείου.

Δύο νέα γήπεδα γκολφ 18 οπών, σχεδιασμένα από τον δις πρωταθλητή Masters και θρύλο του Ryder Cup, José María Olazábal, προσφέρουν πανοραμική θέα στη γύρω περιοχή, τον κόλπο του Ναβαρίνου και το Ιόνιο Πέλαγος. Τα δύο νέα γήπεδα είναι par-72, εκτείνονται σε

³⁷ <https://glyfadagolf.gr/>

1.250 στρέμματα, διαθέτουν τη λέσχη “The Hills Club House” και άνοιξαν επίσημα για το κοινό τον Φεβρουάριο του 2022. Το πρώτο γήπεδο είναι το “The Hills Course” με έκταση 6.280 μέτρα, και το δεύτερο το “International Olympic Academy Golf Course” με έκταση 6.366 μέτρα. Το τελευταίο αποτελεί το πρώτο παγκοσμίως International Olympic Academy Golf Course, με τη συνεργασία της Διεθνούς Ολυμπιακής Ακαδημίας, της Ελληνικής Ολυμπιακής Επιτροπής και της Costa Navarino, με στόχο να αναδείξει περαιτέρω τις αρχές και τις αξίες του Ολυμπισμού, και την προώθηση του γκολφ σε ένα ολοένα αυξανόμενο παγκόσμιο κοινό.

Επίσης, στην ακαδημία γκολφ της Costa Navarino “Navarino Golf Academy” επαγγελματίες εκπαιδευτές παραδίδουν μαθήματα σε παίκτες όλων των επιπέδων, αξιοποιώντας σύγχρονες μεθόδους, όπως Video Analysis και Golf Simulator, ενώ λειτουργεί από το 2011 και η Ακαδημία “Navarino Junior Golf Academy” με στόχο την εκμάθηση και την προώθηση του αθλήματος σε παιδιά και εφήβους από την περιοχή της Μεσσηνίας.

Οι σημαντικές επενδύσεις έχουν οδηγήσει σε διεθνείς διακρίσεις για την Costa Navarino. Η Costa Navarino έχει κατακτήσει το κορυφαίο βραβείο “World’s Best Golf Venue” στα World Golf Awards, καθώς και το βραβείο για τις περιβαλλοντικές πρακτικές “Europe’s Best Eco-Friendly Golf Facility”. Επίσης, η Costa Navarino κατέκτησε την 7^η θέση παγκοσμίως στα “Top 100 World Resorts” του Golf World και την 1^η θέση στα Top 100 Golf Resorts in Continental Europe του National Club Golfer. Το 2017 η Costa Navarino αναδείχθηκε ο καλύτερος προορισμός γκολφ στην Ευρώπη από τη Διεθνή Ένωση Golf Tour Operators (IAGTO), ενώ και τα δύο γήπεδα έχουν βραβευτεί ως “Best Newcomers” από το “The World of Leading Golf Association” το 2014. Το 2016 το περιοδικό Golf World τα συμπεριέλαβε στη λίστα των 100 καλύτερων Golf Resorts στην Ευρώπη.

Η Costa Navarino κατέκτησε το κορυφαίο βραβείο “World’s Best Emerging Golf Destination” στα World Golf Awards 2022, ενώ το International Olympic Academy Golf Course στην περιοχή Navarino Hills έλαβε το βραβείο “World’s Best New Golf Course” στα World Golf Awards 2022. Το Navarino Hills έλαβε τη 2^η θέση στο διαγωνισμό “Development of the Year” που διοργανώνει το περιοδικό Golf Inc για το 2022, αποτυπώνοντας τη σημασία και την επίδραση των επενδύσεων στην περιοχή.

Πρόσφατα, η Costa Navarino έλαβε τη διεθνή πιστοποίηση GEO Certified® για τα γήπεδα γκολφ “The Dunes Course” και “The Bay Course”, στο πλαίσιο της συνεχούς δέσμευσής της στην αιεφόρο ανάπτυξη και την εφαρμογή βιώσιμων πρακτικών. Μεταξύ άλλων, η βράβευση αφορούσε την ορθή διαχείριση νερού, τη μείωση της συνολικής αρδεύσιμης έκτασης, το μεγαλύτερο πρόγραμμα μεταφύτευσης ελαιόδεντρων στην Ευρώπη, το ολοκληρωμένο πρόγραμμα ανακύκλωσης, κ.ά.

Οι παραπάνω επενδύσεις έχουν οδηγήσει σε σημαντικό αριθμό επισκεπτών στα γήπεδα της Costa Navarino, ενώ διεξάγονται και διεθνή τουρνουά. Οι επισκέπτες υπερβαίνουν τους 66 χιλ. το 2023, με περίπου το 65% να είναι άντρες και το 35% γυναίκες. Ένα σημαντικό χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι η πλειονότητα των γκολφέρ έρχεται τους μήνες Φεβρουάριο με Απρίλιο και Σεπτέμβριο με Νοέμβριο, συμβάλλοντας σημαντικά στη διεύρυνση της τουριστικής σεζόν. Το μεγαλύτερο μέρος των επισκεπτών προέρχεται από τη Γερμανία, ενώ ένα επίσης σημαντικό μερίδιο έχουν η Σουηδία, η Ελβετία και η Αγγλία, χώρες με υψηλότερη κατά κεφαλήν τουριστική δαπάνη από τον μέσο όρο. Το μεγαλύτερο μέρος των επισκεπτών ασχολείται με το γκολφ σε ερασιτεχνικό επίπεδο, ενδεικτικό ότι το γκολφ

αποτελεί ένα μέρος των συνολικών τουριστικών υπηρεσιών που απολαμβάνουν οι ξένοι επισκέπτες.

Πλαίσιο 4.1: Επιδράσεις των επενδύσεων της Costa Navarino στην τοπική οικονομία και το περιβάλλον

Οι επενδύσεις της Costa Navarino έχουν ισχυρή επίδραση στην τοπική οικονομία, κοινωνία και περιβάλλον. Η άμεση επίδραση από τη λειτουργία της Costa Navarino στο ΑΕΠ της Μεσσηνίας εκτιμήθηκε στο 3,0%, ενώ η συνολική επίδραση προσεγγίζει το 8,0%, σύμφωνα με εργασία του Πανεπιστημίου Πειραιώς που ανακοινώθηκε το 2019. Ένα σημαντικό ποσό, περίπου €3,5 δισεκ., εκτιμάται ότι είναι η συνολική επίδραση των επενδύσεων, ενώ οι επενδύσεις σε ακίνητα στην περιοχή εκτιμήθηκαν σε €1,3 δισεκ. Σημαντική είναι η συνεισφορά των επενδύσεων στην απασχόληση, καθώς υποστηρίζονται συνολικά περίπου 11 χιλ. θέσεις απασχόλησης στην ευρύτερη περιοχή της Μεσσηνίας.

Ισχυρές διασυνδέσεις έχουν δημιουργηθεί και με την τοπική οικονομία, στηρίζοντας τα εισοδήματα και την απασχόληση, καθώς το 44% των προμηθευτών της Costa Navarino προέρχεται από κοντινές περιοχές, το 37% από τη Μεσσηνία και το 6% από την Πελοπόννησο.

Σημειώνεται επίσης ότι οι επενδύσεις στο συγκρότημα της Costa Navarino δημιουργούν παράλληλα και επενδύσεις σε άλλες περιοχές και κλάδους. Εκτιμήθηκε ότι επενδύσεις σε υποδομές της ευρύτερης περιοχής και επενδύσεις για τη βελτίωση της προσβασιμότητας, ύψους περίπου €25 εκατ. συνδέονται με την παρουσία του συγκροτήματος στην περιοχή. Επιπλέον εκτιμήθηκε ότι η Costa Navarino έχει οδηγήσει στη δημιουργία μιας νέας οικονομίας 80 διακριτών υπηρεσιών στην ευρύτερη περιοχή, με έμφαση στις εναλλακτικές μορφές τουρισμού (την εστίαση και τη διαμονή), στην οποία περιλαμβάνονται 25 νέα ξενοδοχεία και 1.250 νέες κλίνες στη Μεσσηνία.

Σημαντικό είναι το όφελος από τη δημιουργία της Costa Navarino και για τον τοπικό τουρισμό, με αύξηση κατά 9,7% στην πληρότητα των ξενοδοχειακών καταλυμάτων την περίοδο 2010-2018, αλλά και τον υπερδιπλασιασμό (+118%) των επισκέψεων σε αρχαιολογικούς χώρους της περιοχής.

Η Μεσσηνία διασυνδέθηκε με πάνω από 30 προορισμούς μέσω των αεροπορικών γραμμών, ενώ έχουν σχεδόν πενταπλασιαστεί οι αφίξεις επιβατών μεταξύ 2009-2018. Μόνο το 12,5% των επιβατών κατευθύνθηκε στην Costa Navarino, ενώ το υπόλοιπο αφορά διανυκτερεύσεις σε άλλα καταλύματα της περιοχής, αναδεικνύοντας τις συνέργειες που δημιουργεί στις μεταφορές η επένδυση. Ένα σημαντικό μέρος των επενδύσεων, περίπου 10%, της εταιρείας TEMES, φορέα ανάπτυξης της Costa Navarino, κατευθύνεται στην προστασία του περιβάλλοντος. Η εταιρεία έχει δημιουργήσει το μουσείο περιβαλλοντικής εκπαίδευσης Navarino Natura Hall με πολλές επισκέψεις από μαθητές, ενώ υλοποιεί προγράμματα Προστασίας της Βιοποικιλότητας σε συνεργασία με τοπικές και διεθνείς οργανώσεις της Κοινωνίας των Πολιτών. Παράλληλα, λειτουργεί το παρατηρητήριο κλιματικής αλλαγής στη Μεσόγειο Navarino Environmental Observatory. Επιπλέον, σημαντικό είναι το πρόγραμμα αιεφόρου διαχείρισης υδάτινων πόρων που υλοποιεί η εταιρεία με τη χρήση λιμνοδεξαμενών.

Πηγή: Τμήμα Τουριστικών Σπουδών Πανεπιστημίου Πειραιώς, Έρευνα Επιπτώσεων της Costa Navarino και των Τουριστικών Επιχειρήσεων Μεσσηνίας (T.E.MES A.E), 2019

Η Costa Navarino, συνδυάζοντας γήπεδα γκολφ με υψηλών προδιαγραφών τουριστικές εγκαταστάσεις, αποτελεί καλό παράδειγμα για τις δυνατότητες που προσφέρει η ανάπτυξη του τουρισμού γκολφ για την περιφερειακή οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής των γηπέδων (Πλαίσιο 4.1).

4.1.3 CRETE GOLF CLUB

Το γήπεδο γκολφ “The Crete Golf Club” της εταιρίας Κρητικά Γκολφ Α.Ε. βρίσκεται στη Χερσόνησο της περιφερειακής ενότητας Ηρακλείου, έναν από τους πιο δημοφιλείς τουριστικούς προορισμούς της Κρήτης. Το γήπεδο είναι 18 οπών και έχει σχεδιαστεί από τον αρχιτέκτονα γηπέδων γκολφ Bob Hunt σύμφωνα με τις διεθνείς προδιαγραφές.

Πλαίσιο 4.2: Συνεισφορά του Crete Golf Club στον τουρισμό και στην τοπική οικονομία

Το γήπεδο γκολφ διεθνών προδιαγραφών της Κρήτης αποτελεί πόλο έλξης ποιοτικού τουρισμού στο νησί. Προσελκύει επισκέπτες από όλο τον κόσμο που ταξιδεύουν με κύριο σκοπό την προπόνηση, την ψυχαγωγία και τη συμμετοχή σε εγχώριες και διεθνείς διοργανώσεις αγώνων ή τον συνδυασμό του γκολφ με διακοπές και άλλες δραστηριότητες στην περιοχή.

Επιπλέον, στους χώρους του γκολφ διοργανώνονται κοινωνικές και εταιρικές εκδηλώσεις με διεθνή χαρακτήρα. Ενδεικτικό παράδειγμα αποτελεί η πρώτη παγκόσμια παρουσίαση νέου ιατρικού εξοπλισμού της General Electric κατά τη διάρκεια του World Fetal Medicine Foundation Congress, με την προσέλευση περίπου 2 χιλιάδων ιατρών από όλο τον κόσμο.

Το γήπεδο γκολφ της Κρήτης συμβάλλει σημαντικά στην αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος και την αύξηση χρήσης εξατομικευμένων υπηρεσιών από τους γκόλφερς, όπως οι μεταφορές, η ψυχαγωγία, η γαστρονομία και οι υπηρεσίες αναψυχής. Η διεθνής αναγνώριση των ποιοτικών υπηρεσιών του The Crete Golf Club μέσω πλατφορμών αξιολόγησης αναδεικνύει τον προορισμό ως πόλο έλξης και συμβάλλει στον εμπλουτισμό του brand της περιοχής, οδηγώντας στην επέκταση της τουριστικής περιόδου και, συνεπώς, σε υψηλότερα τουριστικά έσοδα.

Η σταθερή ετήσια αύξηση προσέλευσης επισκεπτών υψηλού εισοδηματικού επιπέδου με κύριο σκοπό το άθλημα του γκολφ συνεισφέρει όλο και περισσότερο στην αύξηση των εσόδων της περιοχής και στην ανάπτυξη της δραστηριότητας. Ο οικονομικός αντίκτυπος επεκτείνεται και στην τοπική κοινωνία, καθώς το μεγαλύτερο μέρος των προμηθευτών, των συνεργατών και των εργαζομένων προέρχεται από τη γύρω περιοχή.

Η συμβολή του γκολφ στην οικονομία της Κρήτης είναι επομένως πολυδιάστατη, επηρεάζοντας θετικά τις τουριστικές επιχειρήσεις, την τοπική κοινωνία και το συνολικό τουριστικό προφίλ του νησιού.

Το Crete Golf Club διαθέτει τον απαραίτητο εξοπλισμό αλλά και επαγγελματίες για την εκμάθηση του αθλήματος. Έπειτα από σημαντική αναβάθμιση και εκσυγχρονισμό των εγκαταστάσεων, το “The Crete Golf Club” λειτούργησε ξανά από τον Οκτώβριο του 2015.³⁸ Διοργανώνονται διεθνή τουρνουά γκολφ όπως το “Aegean Airlines Pro-Am”, που τελεί υπό

³⁸ <http://www.cretegolfclub.com/gr/the-course/>

την επίσημη αιγίδα της PGA - Europe και την υποστήριξη της PGA Ελλάδος και της αεροπορικής εταιρίας Aegean Airlines.

4.1.4 ΠΟΡΤΟ ΚΑΡΡΑΣ GRAND RESORT

Το γήπεδο γκολφ βρίσκεται στις εγκαταστάσεις της ξενοδοχειακής μονάδας “Porto Carras Grand Resort” στη Σιθωνία Χαλκιδικής και εκτείνεται σε έκταση 770 στρεμμάτων. Στην αρχική του μορφή ήταν 9 οπών, ενώ κατόπιν επανασχεδιασμού το 2003 λειτουργεί σαν γήπεδο 18 οπών.

Το 2014 το Πόρτο Καρράς διακρίθηκε με το βραβείο του καλύτερου ξενοδοχείου με εγκαταστάσεις γκολφ στην Ελλάδα. Στις εγκαταστάσεις του περιλαμβάνονται λέσχη, χώροι εξάσκησης και κατάστημα ειδών γκολφ. Τον Ιούνιο του 2020 ολοκληρώθηκαν οι εργασίες ανακαίνισης στους εσωτερικούς και εξωτερικούς χώρους του ξενοδοχειακού συγκροτήματος. Στις εγκαταστάσεις της ξενοδοχειακής μονάδας φιλοξενείται ο διαγωνισμός “Porto Carras Pro-Am & Open”, ανοιχτός σε 36 ομάδες από όλο τον κόσμο, με 1 επαγγελματία και 3 ερασιτέχνες σε κάθε ομάδα.

4.1.5 CORFU GOLF CLUB

Το γήπεδο γκολφ στην Κέρκυρα είναι 18 οπών και βρίσκεται στο Λιβάδι Ρόπα (στην περιοχή Έρμονες) σε απόσταση 14 χλμ. από το κέντρο της πόλης. Οι εγκαταστάσεις εκτείνονται σε φυσικό τοπίο όπου φιλοξενούνται διάφορα είδη χλωρίδας και πανίδας. Σχεδιάστηκε από τον Ελβετό αρχιτέκτονα Donald Harradine και λειτουργεί από το 1973. Τα τελευταία τρία χρόνια ανακαινίσθηκε, ενώ στις εγκαταστάσεις του γηπέδου φιλοξενείται ο Όμιλος Γκολφ Κέρκυρας και Ακαδημία γκολφ για παιδιά και νέους.

4.1.6 PORTO ELOUNDA GOLF CLUB

Στην Κρήτη λειτουργεί επίσης γήπεδο γκολφ 9 οπών στην ξενοδοχειακή μονάδα “Porto Elounda”, συνολικής έκτασης 51 στρεμμάτων. Πρόκειται για συμπληρωματική δραστηριότητα στην παροχή ξενοδοχειακών υπηρεσιών που προσφέρει το συγκρότημα.

4.1.7 ΑΦΑΝΤΟΥ ΡΟΔΟΥ

Το γήπεδο γκολφ στη Ρόδο βρίσκεται στην Δημοτική ενότητα Αφάντου της Ρόδου σε απόσταση 2 χλμ. από τον ομώνυμο οικισμό. Πρόκειται για γήπεδο 18 οπών σχεδιασμένο από τον αρχιτέκτονα Donald Harradine (που επίσης σχεδίασε τα γήπεδα Γκολφ στην Γλυφάδα και στην Κέρκυρα). Το ακίνητο, που έχει περιέλθει στη διαχείριση του Ταμείου Αξιοποίησης Ιδιωτικής Περιουσίας του Δημοσίου, περιλαμβάνει ξενοδοχείο δυναμικότητας 26 δωματίων, κτίριο Club House, αποδυτήρια, στεγασμένους χώρους και εγκαταστάσεις κολύμβησης.³⁹

Τον Ιούνιο του 2019 υπογράφηκε σύμβαση πώλησης για τις εγκαταστάσεις γκολφ - Βόρειο Αφάντου μεταξύ του ΤΑΙΠΕΔ και της εταιρίας M.A. Angelides Inc., η οποία ανακηρύχθηκε προτιμητέος επενδυτής έναντι τιμήματος €26,9 εκατ.⁴⁰ Παράλληλα, αργότερα τον ίδιο μήνα

³⁹ <https://www.hradf.com/portfolio/view/141/golf-afantoy>

⁴⁰ <https://www.hradf.com/storage/files/uploads/boreioafantoyspa070619.pdf>

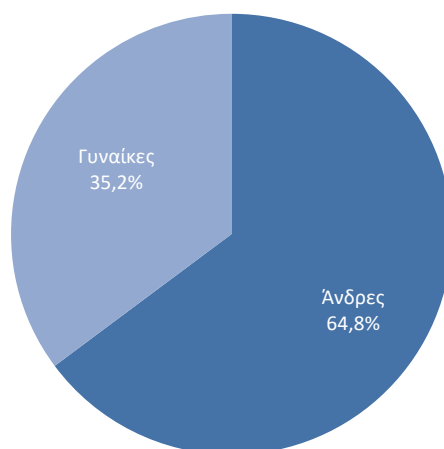
ολοκληρώθηκε η συμφωνία πώλησης των υπόλοιπων οικοπέδων του Δημοσίου στην περιοχή (Νότιο Αφάντου) στην εταιρεία T.N. Aegean Sun Investment Ltd. Το Ειδικό Σχέδιο Χωρικής Ανάπτυξης του Δήμου Ακίνητου του Νότιου Αφάντου προβλέπει την ανέγερση 3 νέων ξενοδοχειακών συγκροτημάτων υψηλών προδιαγραφών και η δημιουργία παραθεριστικού - τουριστικού χωριού 20 ανεξάρτητων κατοικιών, ενώ ο συνολικός προϋπολογισμός του επενδυτικού πλάνου της εταιρείας για το έργο ανέρχεται σε €150 εκατ.⁴¹

Η επαναλειτουργία των εγκαταστάσεων γκολφ σε συνδυασμό με την ανάπτυξη νέων τουριστικών υποδομών υψηλών προδιαγραφών στην περιοχή του Αφάντου αναμένεται να αναβαθμίσει σημαντικά το τουριστικό προϊόν που προσφέρει η ευρύτερη περιοχή. Το συγκεκριμένο έργο μπορεί να αποτελέσει ένα ακόμα καλό παράδειγμα για τον ρόλο που μπορούν να έχουν οι εγκαταστάσεις γκολφ στην ανάπτυξη τουρισμού υψηλών προδιαγραφών και στην αναβάθμιση της αγοράς ακινήτων σε μια περιοχή.

4.2 Χαρακτηριστικά επισκεπτών γηπέδων γκολφ στην Ελλάδα

Σε συνεργασία με τις επιχειρήσεις που διαχειρίζονται τις εγκαταστάσεις γκολφ στην Ελλάδα, συγκεντρώθηκαν στοιχεία σχετικά με τα χαρακτηριστικά των ατόμων (φύλο, ηλικιακή ομάδα και χώρα προέλευσης) που τις επισκέφθηκαν το 2019. Σύμφωνα με τα στοιχεία αυτά, και με βάση την κατανομή ανά φύλο, προκύπτει ότι με 35,2% οι γυναίκες είναι πλέον ένα αξιοσημείωτο ποσοστό των επισκεπτών των γηπέδων στην Ελλάδα (Διάγραμμα 4.2).

Διάγραμμα 4.2: Επισκέπτες των γηπέδων γκολφ στην Ελλάδα ανά φύλο

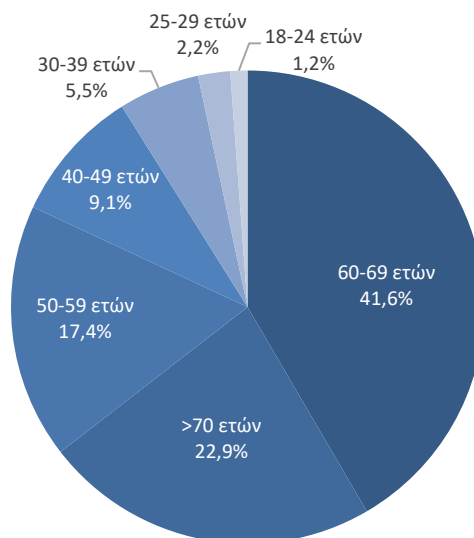
Πηγή: Επιχειρήσεις γκολφ στην Ελλάδα, επεξεργασία στοιχείων IOBE

Ός προς την ηλικιακή διάρθρωση, οι επισκέπτες - φίλοι του αθλήματος σε ποσοστό 42% είναι άτομα στην ηλικιακή ομάδα 60 έως 69 ετών και 23% είναι άνω των 70 ετών, αποτέλεσμα που συνδέεται με τα πλεονεκτήματα που προσφέρει το γκολφ έναντι άλλων αθλημάτων στις συγκεκριμένες ηλικίες (Διάγραμμα 4.3). Το γεγονός αυτό υποδεικνύει επίσης ότι το γκολφ στην Ελλάδα συμβάλλει στην προσέλκυση επισκεπτών μεγαλύτερων ηλικιών, οι οποίοι

⁴¹ <https://www.hradf.com/storage/files/uploads/notioafantoyoikonomikokeisimo260619.pdf>

αποτελούν διεθνώς σημαντικό τμήμα της τουριστικής αγοράς με στρατηγική σημασία για την επέκταση της τουριστικής περιόδου και των εισπράξεων.

Διάγραμμα 4.3: Διάρθρωση επισκεπτών-φίλων του γκολφ ανά ηλικιακές ομάδες

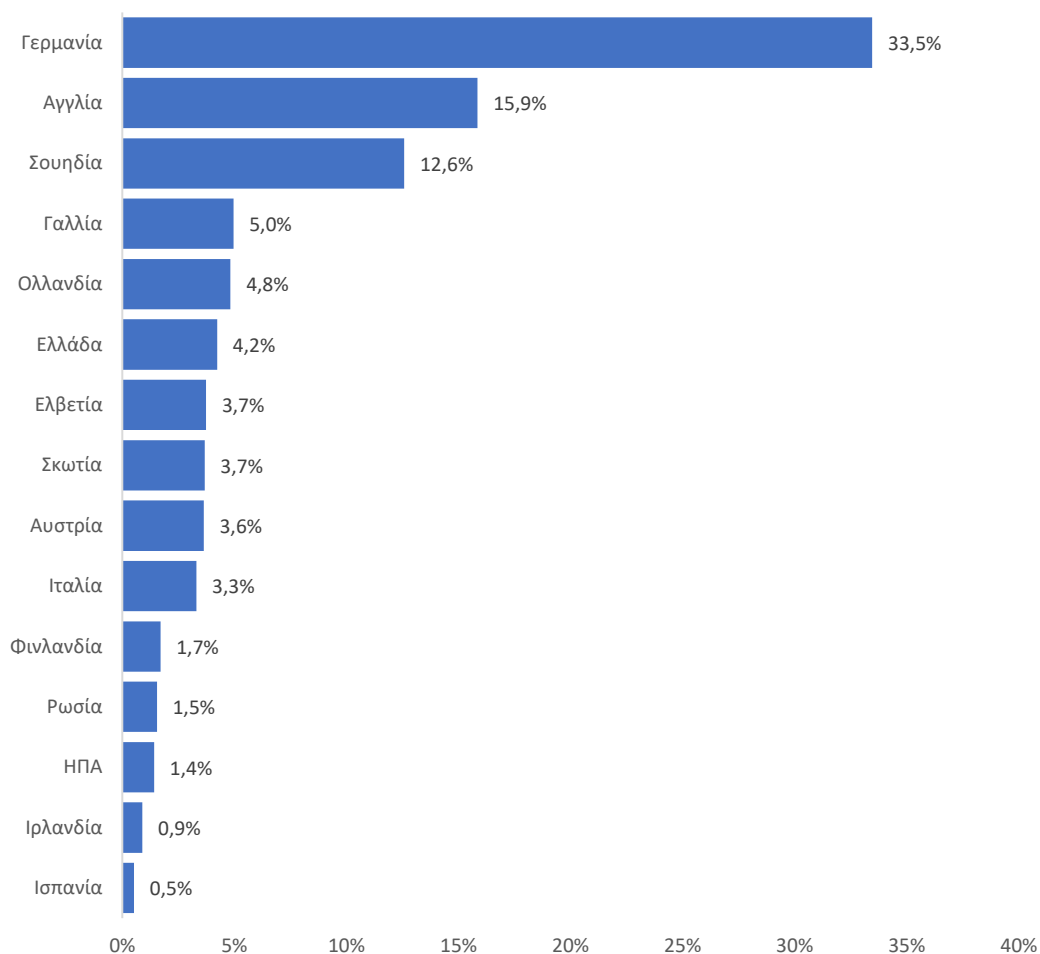
Πηγή: Επιχειρήσεις γκολφ στην Ελλάδα, επεξεργασία στοιχείων IOBE

Αξίζει επίσης να αναφερθεί ότι το 18% των επισκεπτών των γηπέδων γκολφ είναι άτομα ηλικίας κάτω των 50 ετών. Αυτό το γεγονός αναδεικνύει από τη μια πλευρά ότι ήδη υπάρχει μια σημαντική δεξαμενή επισκεπτών με προοπτικές για πολύχρονη ενασχόληση με το άθλημα. Από την άλλη, το σχετικά μικρό ποσοστό στις ηλικίες κάτω των 30 ετών (3,4%) δείχνει ότι υπάρχει περιθώριο για περαιτέρω ανάδειξη του αθλήματος στις νεότερες ηλικίες.

Ως προς τη χώρα από την οποία προέρχονται, σχεδόν στο σύνολό τους είναι από την Ευρώπη, με το ποσοστό των εγχώριων αθλητών να περιορίζεται σε 4,2% (Διάγραμμα 4.4). Η πλειονότητα των ξένων που επισκέπτονται την Ελλάδα για διακοπές που συνδυάζουν την ενασχόληση με το γκολφ, προέρχεται κυρίως από τη Γερμανία (33,5%) και την Αγγλία (15,9%), δύο παραδοσιακές αγορές της Ελλάδας στον τουρισμό. Άλλες χώρες με υψηλά μερίδια επισκεπτών των γηπέδων γκολφ είναι η Σουηδία (12,6%), η Γαλλία (5,0%) και η Ολλανδία (4,8%).

Σε επιμέρους χαρακτηριστικά, η ενασχόληση με το άθλημα προβάλλεται ως ο κυριότερος λόγος για τον οποίο τα άτομα αυτά επισκέπτονται τις εγκαταστάσεις με γήπεδα στο γκολφ στην Ελλάδα και λιγότερο η συμμετοχή σε κάποιο τουρνουά ή διοργάνωση. Όσον αφορά στη διεξαγωγή του αθλήματος, κατά μέσο όρο αντιστοιχούν 4 γύροι γκολφ ανά γήπεδο για κάθε επισκέπτη.

Αντίστοιχα, η τάση της υψηλότερης ταξιδιωτικής δαπάνης από τη συγκεκριμένη κατηγορία επισκεπτών που καταγράφεται διεθνώς, αποτυπώνεται και στην περίπτωση της Ελλάδας. Η μέση δαπάνη από ταξιδιώτες - φίλους του γκολφ στην Ελλάδα είναι περίπου €1.700-€2.400 ανά επισκέπτη, επίπεδο σημαντικά υψηλότερο από τη μέση δαπάνη ανά επισκέπτη της χώρας (περίπου 570 ευρώ μέση δαπάνη ανά ταξίδι).

Διάγραμμα 4.4: Διάρθρωση επισκεπτών-φίλων του γκολφ ανά χώρα προέλευσης

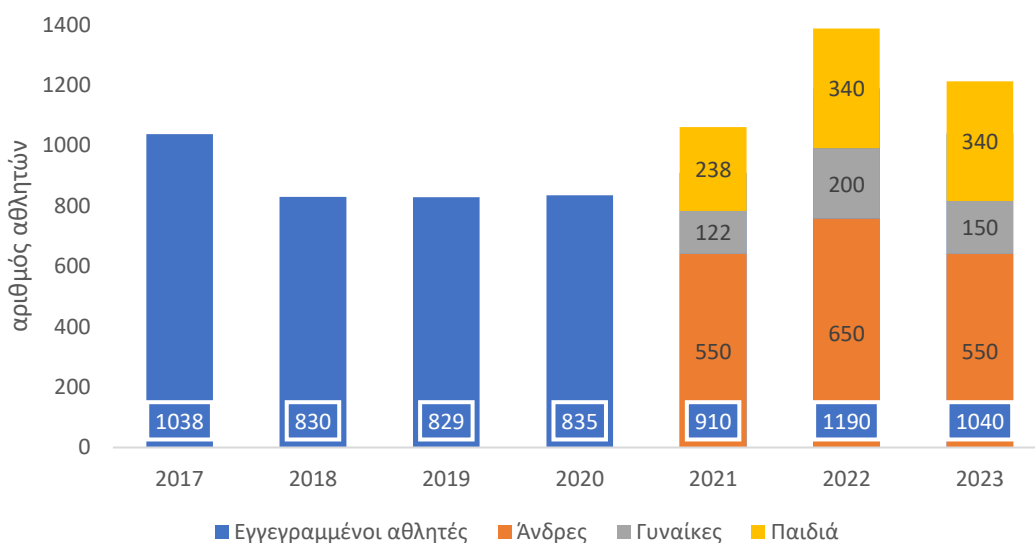
Πηγή: Επιχειρήσεις γκολφ στην Ελλάδα, επεξεργασία στοιχείων IOBE

4.3 Εγγεγραμμένοι αθλητές γκολφ στην Ελλάδα

Οι εγγεγραμμένοι αθλητές γκολφ στην Ελλάδα ανέρχονται στους 1.040 το 2023. Το 79% των ενήλικων αθλητών είναι άνδρες (550 άτομα), ενώ ιδιαίτερα δυναμικό είναι το νεανικό κοινό, αποτελώντας το 32,7% των συνολικών αθλητών στην Ελλάδα, δηλαδή περίπου 1 στους 3 (Διάγραμμα 4.5).

Οι αθλητές γκολφ ανά γήπεδο είναι περίπου 115, έναντι 160 στην Πορτογαλία με πολλαπλάσια γήπεδα. Εκτός όμως από τους εγγεγραμμένους αθλητές γκολφ, ασχολούνται με το σπορ και περισσότερα άτομα, ανεβάζοντας τον συνολικό αριθμό στα 3.500 άτομα. Με βάση τον πληθυσμό σε Ελλάδα και Πορτογαλία που είναι αντίστοιχος, στην Ελλάδα ασχολούνται με το γκολφ 34 άτομα ανά 100.000 κατοίκους, ενώ στην Πορτογαλία 341 άτομα. Αναδεικνύεται έτσι το σημαντικό περιθώριο περαιτέρω ανάπτυξης του αθλήματος στην Ελλάδα, μέσα από την ανάπτυξη γηπέδων, τα οποία θα εξυπηρετούν και επισκέπτες από άλλες χώρες.

Διάγραμμα 4.5: Εγγεγραμμένοι αθλητές γκολφ στην Ελλάδα, 2017-2022

Πηγή: European Golf Association, European Golf Participation Report 2024

4.4 Ρυθμιστικό πλαίσιο

Το ρυθμιστικό πλαίσιο για τις δραστηριότητες γκολφ στην Ελλάδα καθορίστηκε με την Υπουργική Απόφαση 520010/6/1994 - ΦΕΚ 42/Β/26-1-1994 «Καθορισμός προδιαγραφών Γηπέδων Γκολφ». Σκοπός της απόφασης ήταν η θεσμοθέτηση υποχρεωτικών προδιαγραφών των γηπέδων γκολφ που λειτουργούν στην Ελλάδα ή που πρόκειται να δημιουργηθούν υπό οποιοδήποτε καθεστώς χρηματοδότησης (αυτοχρηματοδότησης εξ ολοκλήρου ή καθεστώς αναπτυξιακού Νόμου). Για τη δημιουργία ενός γηπέδου γκολφ, η ελάχιστη συνολική και ενιαία έκταση, ορίζεται ως εξής:

1. Γήπεδο 9 οπών: 260.000 τ.μ., λαμβάνοντας υπόψη το ανάγλυφο του εδάφους.
2. Γήπεδο 18 οπών: 500.000 τ.μ., λαμβάνοντας υπόψη το ανάγλυφο του εδάφους.
3. Γήπεδο 27 και 36 οπών: για τον υπολογισμό της ελάχιστης απαιτούμενης επιφάνειας των γηπέδων 27 και 36 οπών, λογίζεται κατ' αναλογία ποσοστό προσαύξησης της συνολικής επιφάνειας γηπέδου γκολφ 18 οπών (500.000 τ.μ.), κατ' ελάχιστο 40% ανά 9 επιπλέον οπές.

Με την υπουργική απόφαση του 1996 (ΥΑ 533190/1996 ΦΕΚ Β 900) καθιερώθηκε η έκδοση ειδικού σήματος λειτουργίας για τα γήπεδα γκολφ, κατόπιν υλοποίησης ειδικής αρχιτεκτονικής μελέτης εγκεκριμένης από τον ΕΟΤ. Η υπουργική απόφαση του 1994 τροποποιήθηκε το 2003 (ΦΕΚ Β'/1927/24.12.2003) και το 2012 (ΦΕΚ Β'/532/1.3.2012).

Το 2014 με την απόφαση 21527/16.10.2014 καθορίστηκαν αναλυτικά τα τεχνικά στοιχεία για τα γήπεδα γκολφ. Με βάση την απόφαση αυτή, γήπεδο γκολφ καλείται «η οριοθετημένη έκταση, με τις προβλεπόμενες από τις παρούσες προδιαγραφές αθλητικές και κτιριακές εγκαταστάσεις, για την άσκηση του αθλήματος του γκολφ, κατόπιν έκδοσης Ειδικού Σήματος Λειτουργίας από την αρμόδια υπηρεσία του Υπουργείου Τουρισμού, σύμφωνα με την ισχύουσα διαδικασία». Διακρίνονται τέσσερις κατηγορίες γηπέδων γκολφ, ανάλογα με τον αριθμό των οπών που διαθέτουν (9, 18, 27 ή 36). Καθορίζονται προδιαγραφές για κάθε ένα

από τα στοιχεία που περιλαμβάνονται στον αθλητικό χώρο ενός γηπέδου γκολφ, όπως περιγράφεται στη συνέχεια.

Αφετηρίες (tees)

Κάθε αφετηρία είναι ελαχίστης επιφανείας 40 τ.μ. Οι διαφορετικές αφετηρίες της ίδιας οπής πρέπει να είναι διατεταγμένες μεταξύ τους, έτσι ώστε το άθλημα να διεξάγεται με ασφάλεια. Κάθε αφετηρία φέρει τις ενδείξεις εκκινήσεως (tee markers) με τα ακόλουθα χρώματα ανά κατηγορία:

- α. Μαύρα και λευκά για τους επαγγελματίες παίχτες (Pro)
- β. Κίτρινα για τους άνδρες (Men)
- γ. Μπλε για άτομα άνω των 50 ετών (Seniors) και για το Επαγγελματικό Γυναικών
- δ. Κόκκινα για τις γυναίκες (Ladies)

Σε κάθε αφετηρία τοποθετείται πινακίδα (tee plate), όπου αναγράφεται το μήκος της διαδρομής σε μέτρα ή γυάρδες, ο ιδανικός αριθμός χτυπημάτων που απαιτούνται για την κάλυψή της (par) και δυνητικά ο βαθμός δυσκολίας της διαδρομής (stroke index).

Διαδρομές (fairways)

Διαδρομή (fairway) ονομάζεται η επιφάνεια που συνδέει τις αφετηρίες με τους χώρους απόληξης. Οι διαδρομές καλύπτουν περίπου το 30% της συνολικής επιφάνειας του γηπέδου. Κάθε διαδρομή, ανάλογα με το μήκος της (par) περιλαμβάνει μία ή δύο περιοχές όπου αναμένεται να προσγειωθεί το μπαλάκι μετά από ένα μακρινό χτύπημα (landing areas). Το ελάχιστο πλάτος της διαδρομής, στην περιοχή των landing areas δεν δύναται να είναι μικρότερο των 45 μέτρων.

Χώροι απόληξης (green)

Ονομάζονται οι περιοχές απολήξεως των διαδρομών και χαρακτηρίζονται από τη σχεδόν επίπεδη ή ομαλής κλίσεως επιφάνεια που περιβάλλει την οπή. Η επιφάνεια αυτή είναι καλυμμένη από χλοοτάπητα ειδικής ποικιλίας και υποδομής. Η ελάχιστη επιφάνεια κάθε χώρου απόληξης είναι 350 τ.μ. Οι χώροι απόληξης διατάσσονται με τέτοιο τρόπο, ώστε ο χώρος της υπ' αρ. 18 διαδρομής να είναι υποχρεωτικά πλησίον της λέσχης και ο χώρος της υπ' αρ. 9 διαδρομής να είναι δυνητικά πλησίον αυτής. Σε κάθε χώρο υπάρχει ειδική πλαστική υποδοχή, επί της οποίας στερεώνεται ο ειδικός ενδεικτικός ιστός σημαίας κάθε χώρου, σύμφωνα με τους διεθνείς κανονισμούς.

Παγίδες άμμου (bunker)

Οι παγίδες άμμου είναι διάσπαρτες σε διάφορα στρατηγικά, κατά τη σχεδίαση του γηπέδου, σημεία και αποσκοπούν στην αύξηση του ενδιαφέροντος και της δυσκολίας του παιχνιδιού. Η επιφάνειά τους είναι κυμαινόμενη και συνιστάται να είναι κατ' ελάχιστο 50 τ.μ., κυκλικού ή ελεύθερου περιγράμματος και ελαχίστου βάθους 0,30 μ. Εντός των παγίδων τοποθετείται άμμος, κατά προτίμηση ποτάμιας προέλευσης.

Φυτεύσεις (rough areas)

Στο σχέδιο Γενικής Διάταξης των εγκαταστάσεων του γηπέδου γκολφ (master plan) εντάσσεται και το ειδικότερο σχέδιο φυτεύσεως των ελεύθερων χώρων που βρίσκονται μεταξύ των διαδρομών (tees fairways greens). Οι ελεύθεροι χώροι, εξαιρουμένων των

αφεταιριών, των διαδρομών και των χώρων απόληξης, καλύπτουν περίπου το 50% της συνολικής επιφάνειας του γηπέδου.

Λοιπά εμπόδια

Επιτρέπεται, για λόγους ποικιλίας στη σύνθεση, η τοποθέτηση και άλλων εμποδίων κυρίως υδάτινης μορφής (ρυάκι, τεχνητή λίμνη, κ.λπ.), υπό την προϋπόθεση ότι θα υπάρχει επάρκεια νερού στην περιοχή ανάπτυξης του γηπέδου, αντικείμενο που εξετάζεται στο στάδιο της περιβαλλοντικής αδειοδότησης του έργου.

4.5 Ελληνική Ομοσπονδία Γκολφ

Η Ελληνική Ομοσπονδία Γκολφ ιδρύθηκε το 1981 με στόχο τη διοίκηση, οργάνωση, διάδοση και ανάπτυξη του αθλήματος του Γκολφ. Για τις διεθνείς της σχέσεις η Ομοσπονδία χρησιμοποιεί την επωνυμία της σε μετάφραση της Αγγλικής Γλώσσας "HELLENIC GOLF FEDERATION" και διατηρεί την έδρα της στην Αθήνα. Είναι η ανώτατη αρχή Γκολφ στην Ελλάδα και υπάγεται στο Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού.

Διατηρεί υπό την εποπτεία της 9 αθλητικά σωματεία και είναι μέλος της Ελληνικής Ολυμπιακής Επιτροπής, καθώς επίσης και της Ευρωπαϊκής και της Διεθνούς Ομοσπονδίας Γκολφ.

Για την επίτευξη των παραπάνω σκοπών επιδιώκει:

- α. Συνεργασία με τα αθλητικά σωματεία με σκοπό την καλύτερη οργάνωση, διάδοση και ανάπτυξη του Γκολφ.
- β. Με την τέλεση πάσης φύσεως αγώνων Τοπικών, Περιφερειακών, Πανελλήνιων, Διασυλλογικών, Διεθνών.
- γ. Με τη συνεργασία της με άλλες ημεδαπές αθλητικές ομοσπονδίες ή οργανώσεις.

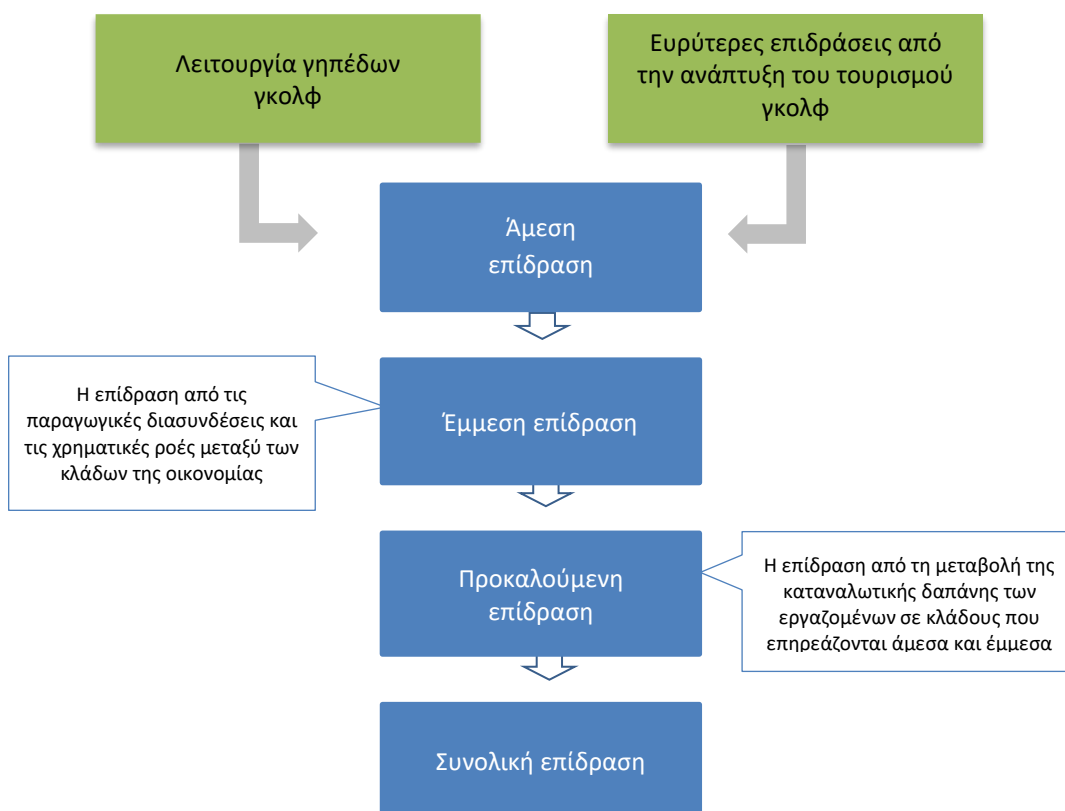
5 Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΓΚΟΛΦ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

5.1 Εισαγωγή

Η οικονομική επίδραση μιας δραστηριότητας δεν περιορίζεται στην αξία παραγωγής, την προστιθέμενη αξία, τις θέσεις εργασίας, τα φορολογικά έσοδα και τις ασφαλιστικές εισφορές που άμεσα δημιουργούνται από αυτή τη δραστηριότητα. Περιλαμβάνει, επιπλέον, τις έμμεσες επιδράσεις, οι οποίες δημιουργούνται από τις οικονομικές συναλλαγές με προμηθευτές, καθώς και τις προκαλούμενες επιδράσεις, οι οποίες αναφέρονται στην οικονομική επίδραση από τη δαπάνη των εισοδημάτων των εργαζομένων που δημιουργούνται άμεσα και έμμεσα από αυτή τη δραστηριότητα.

Ωστόσο, σε αρκετές περιπτώσεις η επίδραση από μια δραστηριότητα υπερβαίνει τις άμεσες και έμμεσες επιδράσεις και διαχέεται ευρύτερα στην οικονομία. Οι ευρύτερες αυτές επιδράσεις σχετίζονται με τη συνεισφορά μιας δραστηριότητας σε άλλους κλάδους, ως αποτέλεσμα του υποστηρικτικού ρόλου που προσφέρει. Στην περίπτωση του γκολφ, η επίδραση στην οικονομία εξετάζεται από την πλευρά της λειτουργίας των γηπέδων, όπου οι λειτουργικές και επενδυτικές δαπάνες δημιουργούν οικονομική δραστηριότητα, καθώς και από τις ευρύτερες επιδράσεις που συνδέονται με την ανάπτυξη του τουρισμού γκολφ στη χώρα.

Διάγραμμα 5.1: Οικονομική συνεισφορά από τη λειτουργία των γηπέδων γκολφ

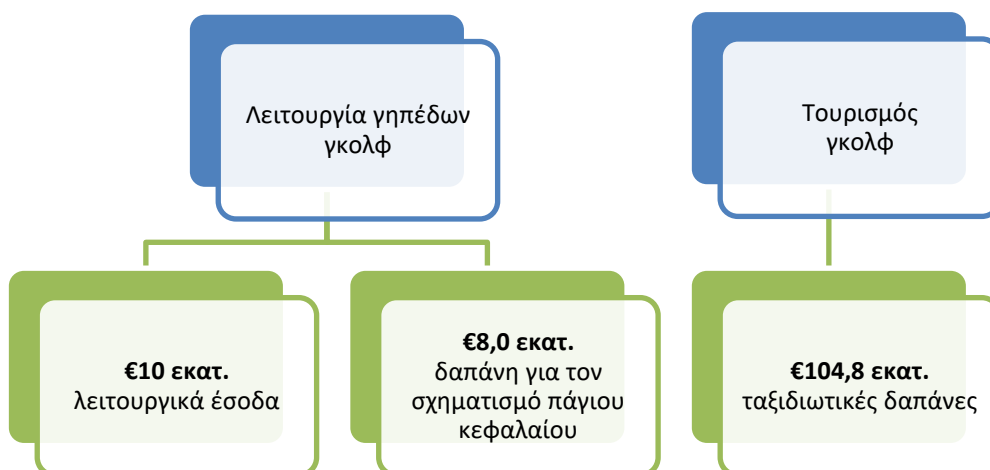

Για την εκτίμηση της οικονομικής επίδρασης χρησιμοποιήθηκαν στοιχεία από ερωτηματολόγιο στις επιχειρήσεις που διαχειρίζονται τις εγκαταστάσεις γκολφ στην Ελλάδα. Σε αυτά περιλαμβάνονται ο κύκλος εργασιών, ο αριθμός των απασχολούμενων, οι

λειτουργικές και επενδυτικές τους δαπάνες. Αντίστοιχα, για την εκτίμηση των εσόδων από τον τουρισμό γκολφ στην Ελλάδα αξιοποιήθηκαν στοιχεία σχετικά με τον συνολικό αριθμό επισκεπτών στα γήπεδα γκολφ της χώρας και της μέσης δαπάνης που πραγματοποιήθηκε.

Με βάση διαθέσιμα στοιχεία και εκτιμήσεις, τα έσοδα από τη λειτουργία των γηπέδων γκολφ το 2022 εκτιμώνται σε πάνω από €10 εκατ., μόνο από τη δραστηριότητα γκολφ, χωρίς τις διασυνδεδεμένες υπηρεσίες φιλοξενίας και εστιατορίων, με σημαντική αύξηση σε σύγκριση με το 2019 (€6,35 εκατ.) Αντίστοιχα, ο συνολικός αριθμός των επισκεπτών της χώρας που αθλούνται στα γήπεδα γκολφ εκτιμώνται σε περίπου 50 χιλ., με την εκτίμηση για τα συνολικά έσοδα των εγχώριων επιχειρήσεων των σχετικών κλάδων (καταλύματα, εστίαση, μεταφορές, λιανικό εμπόριο, κ.ά.) από τους συγκεκριμένους επισκέπτες να ανέρχεται σε €104,8 εκατ. (Διάγραμμα 5.2). Αξιοποιώντας αυτά τα μεγέθη, πραγματοποιείται η εκτίμηση της συνολικής οικονομικής επίδρασης, με τη χρήση του υποδείγματος εισροών-εκροών, το οποίο λαμβάνει υπόψη τις αλληλεπιδράσεις των κλάδων μιας οικονομίας με τη σημείωση ότι αφορά την επίδραση μόνο για ένα έτος, συγκεκριμένα το 2022.⁴²

Διάγραμμα 5.2: Οικονομική δραστηριότητα από τη λειτουργία των γηπέδων γκολφ στην Ελλάδα για το έτος 2022

5.2 Συνεισφορά στην οικονομία από τη λειτουργία γηπέδων γκολφ στην Ελλάδα

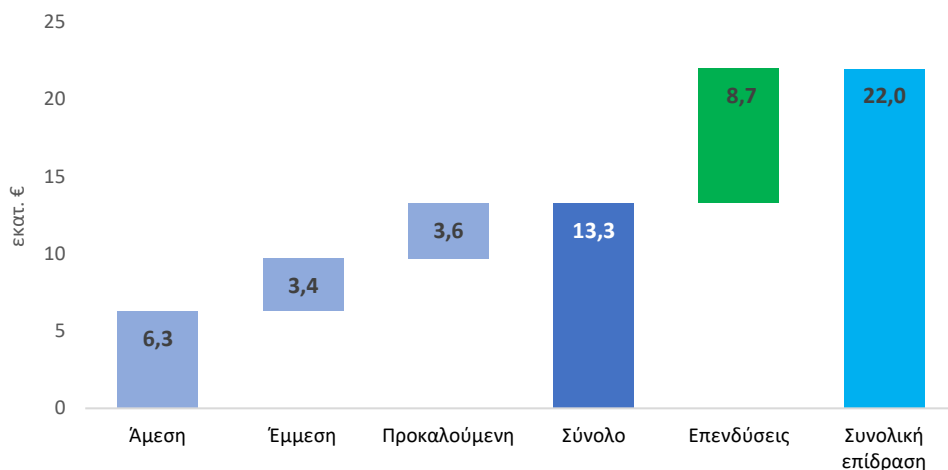
Η συνολική επίδραση, σε όρους ΑΕΠ, λαμβάνοντας υπόψη τις έμμεσες και προκαλούμενες επιδράσεις από τη λειτουργία των γηπέδων γκολφ, εκτιμάται σε €13,3 εκατ. το 2022, ενώ συμπεριλαμβανομένων των επενδύσεων για συντήρηση και αναβάθμιση υφιστάμενων εγκαταστάσεων ανέρχεται σε €22,0 εκατ.⁴³ Η άμεση επίδραση από τη λειτουργία (δηλ. η αξία των προϊόντων και υπηρεσιών που προσφέρουν οι επιχειρήσεις, αφαιρώντας την ενδιάμεση ανάλωση αγαθών που χρησιμοποιούνται ως εισροές στην παραγωγική τους λειτουργία) ανέρχεται σε €6,3 εκατ. Αντίστοιχα, η έμμεση επίδραση από τη δραστηριότητα στην ευρύτερη αλυσίδα εφοδιασμού εκτιμάται σε περίπου €3,4 εκατ., ενώ σε αντίστοιχο επίπεδο κυμαίνονται και οι προκαλούμενες επιδράσεις (Διάγραμμα 5.3). Επομένως, για κάθε ευρώ προστιθέμενης αξίας από τη λειτουργία των γηπέδων γκολφ δημιουργούνται άλλα 1,1 ευρώ

⁴² Περισσότερες λεπτομέρειες για το υπόδειγμα εισροών-εκροών δίνονται στο Παράρτημα της μελέτης.

⁴³ Σημειώνεται ότι δεν περιλαμβάνεται η συνεισφορά από την κατασκευή γηπέδων γκολφ. Εκτίμηση για την συνεισφορά της κατασκευής γηπέδων παρουσιάζεται στην ενότητα 5.5 του κεφαλαίου.

ΑΕΠ σε άλλους τομείς της ελληνικής οικονομίας (2,1 ευρώ συνολικά), χωρίς να λαμβάνονται υπόψη οι ευρύτερες επιδράσεις από τις δαπάνες που πραγματοποιούνται από την ανάπτυξη του τουρισμού γκολφ.

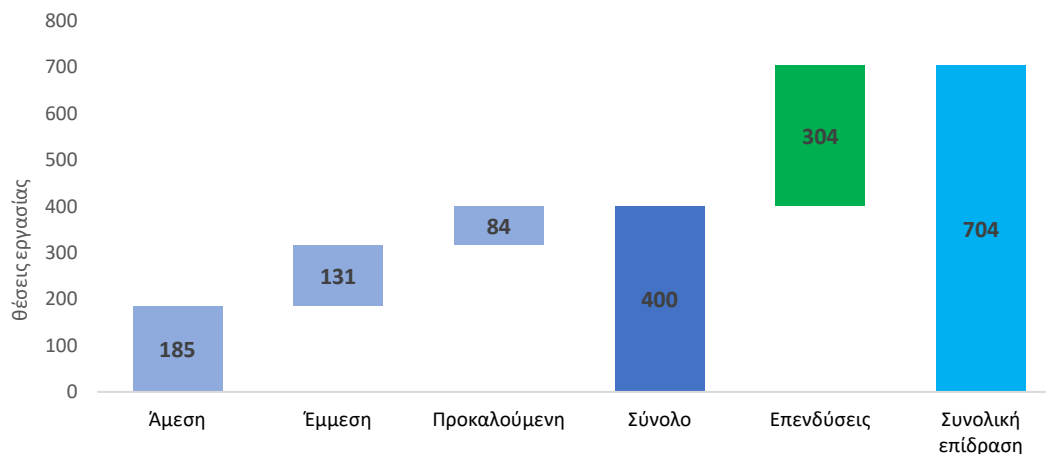
Διάγραμμα 5.3: Επίδραση στο ΑΕΠ από τη λειτουργία των γηπέδων γκολφ στην Ελλάδα

Πηγή: Ανάλυση IOBE

Σε όρους απασχόλησης, η άμεση επίδραση ανήλθε σε 185 θέσεις εργασίας, ενώ λαμβάνοντας υπόψη τις πολλαπλασιαστικές επιδράσεις, η συνολική συνεισφορά εκτιμάται σε σχεδόν 400 θέσεις εργασίας. Αντίστοιχα, 131 θέσεις εργασίας σχετίζονται με την έμμεση επίδραση (δηλ. τις επιχειρήσεις στην αλυσίδα εφοδιασμού που προσφέρουν υπηρεσίες για τη λειτουργία των γηπέδων γκολφ), ενώ 84 θέσεις εργασίας σχετίζονται με την προκαλούμενη επίδραση (δηλ. από τις δαπάνες κατανάλωσης που κάνουν τα νοικοκυριά των εργαζομένων άμεσα ή έμμεσα σε όλη την αλυσίδα αξία). Λαμβάνοντας υπόψη και την επίδραση στην απασχόληση από τις δαπάνες για την αγορά πάγιων στοιχείων, οι οποίες εκτιμώνται σε 304 θέσεις εργασίας, η συνολική επίδραση στην απασχόληση ανέρχεται σε 704 θέσεις εργασίας (Διάγραμμα 5.4).

Διάγραμμα 5.4: Επίδραση στην απασχόληση από τη λειτουργία των γηπέδων γκολφ

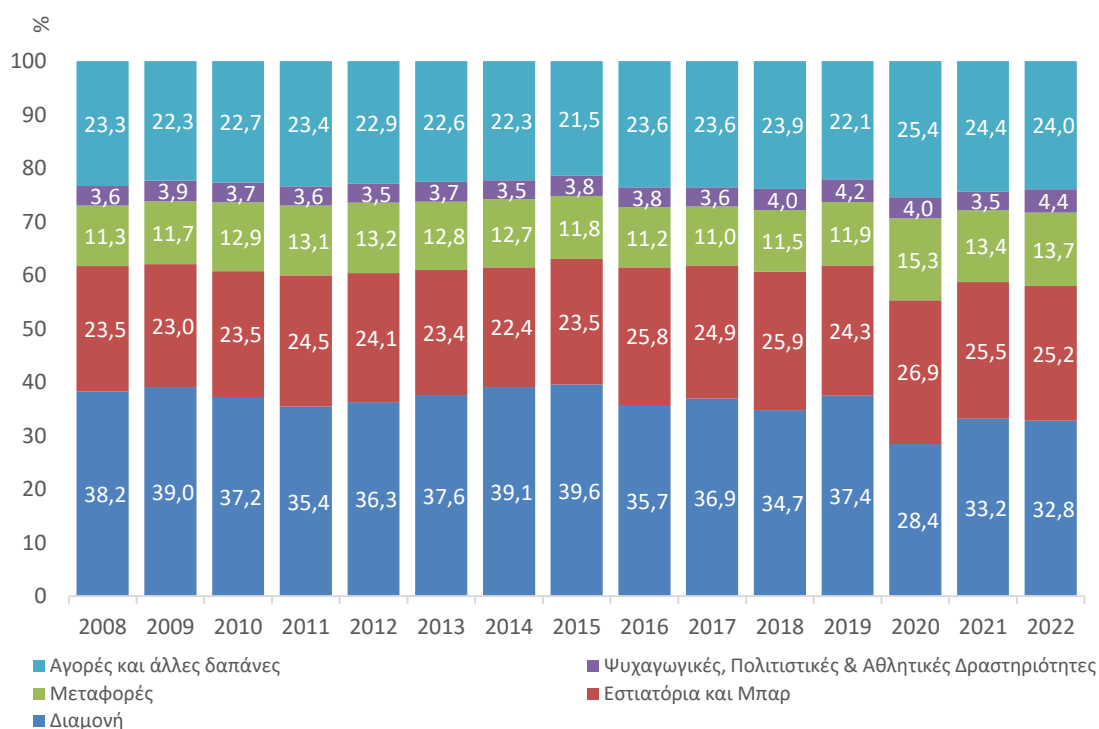
Πηγή: Ανάλυση IOBE

5.3 Επίδραση στον εγχώριο τουρισμό

Στην Ελλάδα, όπου ο τουρισμός αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους τομείς της οικονομίας, τα στοιχεία για την προσέλκυση επισκεπτών από το εξωτερικό με κύριο σκοπό του ταξιδιού τους την ενασχόληση με το γκολφ είναι περιορισμένα. Ωστόσο, εκτιμάται ότι η τάση τα τελευταία χρόνια είναι ανοδική χάρη στις επενδύσεις για τη δημιουργία ξενοδοχειακών μονάδων με εγκαταστάσεις γκολφ στην Πελοπόννησο, την Κρήτη και τη Βόρεια Ελλάδα.

Διαθέσιμα στοιχεία υπάρχουν για τις εισπράξεις από την ειδική κατηγορία «Ψυχαγωγικές, Πολιτιστικές & Αθλητικές Δραστηριότητες» στην οποία εντάσσονται και οι εισπράξεις που πραγματοποιούνται για τη συμμετοχή σε παιχνίδια γκολφ από ξένους επισκέπτες. Από το σύνολο των δαπανών των ξένων επισκεπτών στην Ελλάδα, περίπου το 70% πραγματοποιούνται εντός της χώρας, με το υπόλοιπο 30% να αφορά δαπάνες που προπληρώνουν οι ταξιδιώτες στη χώρα τους και καταλήγει στην Ελλάδα. Από τα διαθέσιμα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, για το 70% των δαπανών που πραγματοποιούνται στην Ελλάδα η κατανομή των τουριστικών εισπράξεων απεικονίζει τη σαφή κυριαρχία των δαπανών σε διαμονή, με το 35%-40% των συνολικών δαπανών των τουριστών να αφορά στις δαπάνες αυτές (Διάγραμμα 5.5).

Διάγραμμα 5.5: Τουριστικές εισπράξεις ανά κατηγορία

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Αντίστοιχα, το 25% των δαπανών κατευθύνεται σε δραστηριότητες εστιατορίων και μπαρ, περίπου το 12% σε μεταφορές, ενώ για «Ψυχαγωγικές, Πολιτιστικές και Αθλητικές Δραστηριότητες» κατευθύνεται το 4,4% , ή €651 εκατ. για το 2022, στο υψηλότερο σημείο από το 2008. Με αναγωγή στο σύνολο των τουριστικών εισπράξεων (μαζί με τις

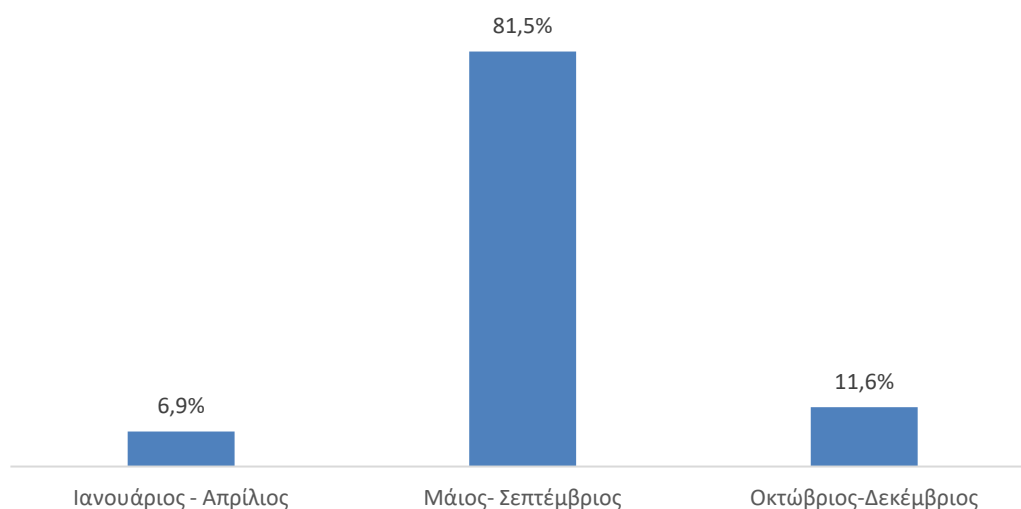
προπληρωμένες εισπράξεις που πραγματοποιούνται στη χώρα προέλευσης), οι εισπράξεις για τέτοιου είδους δραστηριότητες προσεγγίζει τα €752 εκατ.

Το μερίδιο των εισπράξεων από «Ψυχαγωγικές, Πολιτιστικές & Αθλητικές Δραστηριότητες» ακολουθεί ανοδική πορεία, αλλά με διακυμάνσεις, τα τελευταία χρόνια. Ωστόσο παραμένει χαμηλό σε σύγκριση με άλλες χώρες, δεδομένης και της πλούσιας πολιτιστικής κληρονομιάς της χώρας. Με βάση στοιχεία από μελέτες σχετικές με τον αθλητικό τουρισμό (UNWTO Annual Report 2016), το μερίδιο των εισπράξεων από αθλητικές δραστηριότητες προσεγγίζει το 10% των συνολικών τουριστικών ροών.

Αυτή η διαφορά υποδεικνύει ότι υπάρχει μια σημαντική δυνητική αγορά για γκολφ και άλλες αθλητικές δραστηριότητες που μένει ανεκμετάλλευτη. Με την υπόθεση ότι το ποσοστό για αθλητικές δραστηριότητες (κοντά στο 4,5% σήμερα) μπορεί να προσεγγίσει το 10%, η αύξηση αυτή μεταφράζεται σε επιπλέον έσοδα κατά τουλάχιστον €1,0 δισεκ. ετησίως για την ελληνική οικονομία. Τα παραπάνω υποδεικνύουν τη σημασία των πολιτιστικών και αθλητικών δραστηριοτήτων για τις τουριστικές εισπράξεις, αλλά κυρίως τις δυνατότητες για την περαιτέρω ανάπτυξη του τουριστικού προϊόντος και της ελληνικής οικονομίας ευρύτερα.

Ταυτόχρονα, ο τουριστικός τομέας παρουσιάζει έντονη εποχικότητα, καθώς το μεγαλύτερο μέρος των αφίξεων ξένων επισκεπτών και των εισπράξεων πραγματοποιούνται τους καλοκαιρινούς μήνες. Συγκεκριμένα, περίπου το 81,5% των εισπράξεων πραγματοποιούνται κατά μέσο όρο την περίοδο Μάιος-Σεπτέμβριος, με μόλις το 6,9% να αφορά τους πρώτους μήνες του έτους και το 11,6% το τελευταίο τρίμηνο. Η εποχικότητα αυτή συνήθως δημιουργεί ζητήματα διαχείρισης πόρων, όπως ανθρώπινου δυναμικού, πρώτων υλών, διαχείρισης στόλου οχημάτων, κ.ά. Εκτιμάται ότι η επέκταση της τουριστικής περιόδου και σε περιόδους που μέχρι τώρα καταγράφουν σχετικά μικρά μερίδια (Οκτώβριο με Απρίλιο), θα ενισχύσει την επιχειρηματική δραστηριότητα, δημιουργώντας μόνιμες θέσεις απασχόλησης σε όλη τη διάρκεια του έτους.

Διάγραμμα 5.6. Εποχικότητα τουριστικού προϊόντος, μερίδιο εισπράξεων ανά περίοδο (μ.ό. 2009-2023)

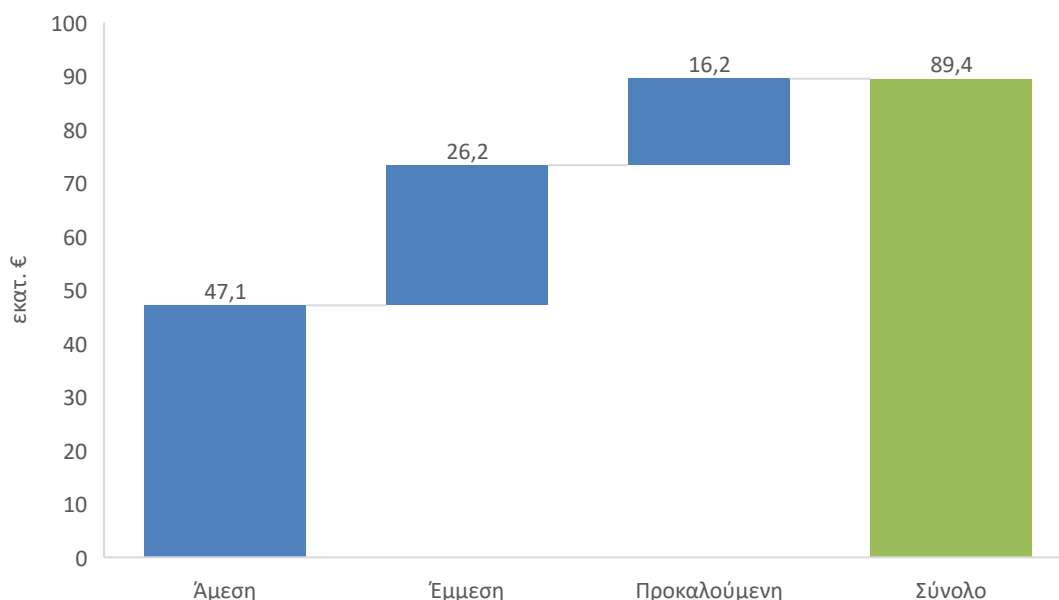
Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Η ανάπτυξη δραστηριοτήτων που σχετίζονται με τον τουρισμό και εμφανίζουν μικρότερη εποχικότητα, θα ενισχύσει τα μεγέθη του τουρισμού και της οικονομίας γενικότερα. Στο πλαίσιο αυτό, τα γήπεδα γκολφ τα οποία μπορούν να λειτουργήσουν και σε έναν βαθμό αντικυκλικά προς τις συνηθισμένες τουριστικές δραστηριότητες, θα βοηθούσαν προς αυτή την κατεύθυνση. Είναι γνωστό ότι η περίοδος υψηλής ζήτησης για το γκολφ είναι μεταξύ Οκτωβρίου και Απριλίου, λειτουργώντας ακριβώς ως αναπλήρωση στην έντονη εποχικότητα του παραδοσιακού τουρισμού, δημιουργώντας συμπληρωματικότητες στο τουριστικό προϊόν. Αξίζει να σημειωθεί η μεγάλη διαφορά που παρατηρείται στις ώρες ηλιοφάνειας και τη μέση θερμοκρασία μεταξύ της Ελλάδας και χωρών της κεντρικής και βόρειας Ευρώπης, όπου είναι ιδιαίτερα δημοφιλές το γκολφ ως άθλημα, αλλά ακόμα και σε σύγκριση με άλλες χώρες της νότιας Ευρώπης οι οποίες εκμεταλλεύονται με πιο αποτελεσματικό τρόπο τον τουρισμό γκολφ (όπως η Πορτογαλία και η Ισπανία). Σύμφωνα με έρευνα του IE University στην Ισπανία, το γκολφ αποτελεί σημαντικό μοχλό αντιμετώπισης της εποχικότητας του τουριστικού προϊόντος, προσελκύοντας τουρίστες όλους τους μήνες του έτους.

5.4 Ευρύτερες επιδράσεις από τον τουρισμό γκολφ

Η συνολική επίδραση στο ΑΕΠ από την προσέλκυση επισκεπτών για τουρισμό γκολφ στην Ελλάδα εκτιμάται σε €89,4 εκατ. το 2022. Από αυτή την επίδραση, τα €26,2 εκατ. αντιστοιχούν στις έμμεσες επιδράσεις από τις επιχειρήσεις - προμηθευτές, ενώ τα €47,1 εκατ. (ή το 53% της συνολικής συνεισφοράς) αντιστοιχεί στην άμεση επίδραση (Διάγραμμα 5.7).

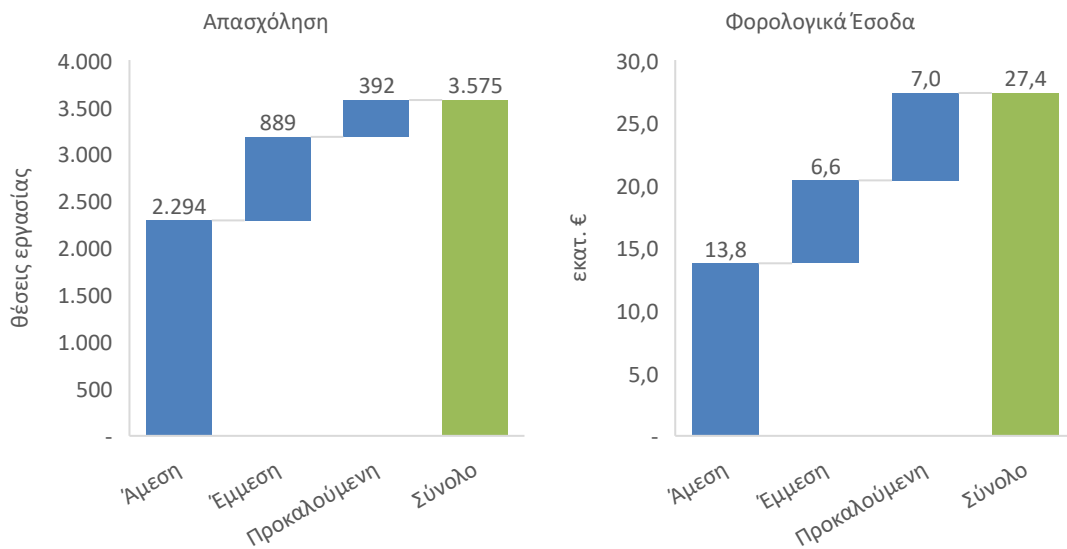
Διάγραμμα 5.7: Επίδραση στο ΑΕΠ από την προσέλκυση επισκεπτών για τουρισμό γκολφ

Πηγή: Ανάλυση IOBE

Σε όρους απασχόλησης η συνολική επίδραση από την ανάπτυξη του τουρισμού γκολφ εκτιμάται σε περίπου 3,6 χιλ. θέσεις εργασίας. Αντίστοιχα, η συνολική επίδραση στα φορολογικά έσοδα εκτιμάται σε περίπου €27,4 εκατ., με το μεγαλύτερο μέρος να προέρχεται από την άμεση και την προκαλούμενη επίδραση (Διάγραμμα 5.8).

Διάγραμμα 5.8: Επίδραση στην απασχόληση και τα φορολογικά έσοδα από την προσέλκυση επισκεπτών για τουρισμό γκολφ

Πηγή: Ανάλυση IOBE

5.5 Οφέλη από την κατασκευή νέων γηπέδων γκολφ

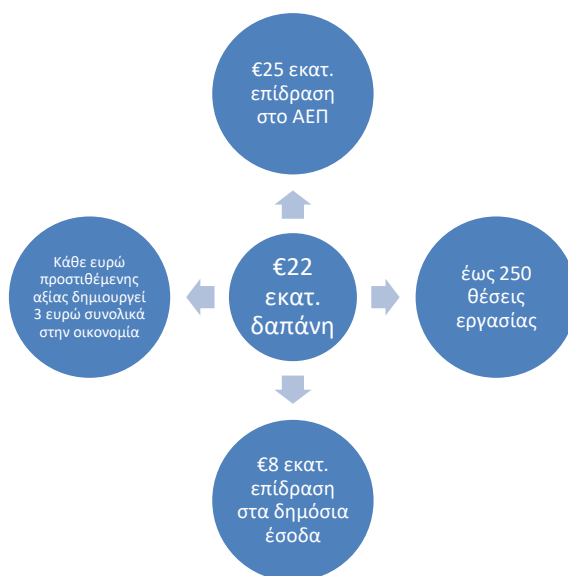
Εκτός από τη λειτουργία εγκαταστάσεων γηπέδων γκολφ, σημαντική συνεισφορά στην εγχώρια οικονομική δραστηριότητα προκύπτει από τις επενδυτικές δαπάνες για την κατασκευή τους. Λαμβάνοντας μάλιστα υπόψη την υστέρηση που καταγράφεται στην εξάπλωση της δραστηριότητας γκολφ στην Ελλάδα σε σύγκριση με άλλες χώρες της Νότιας Ευρώπης, όπως η Ισπανία και η Πορτογαλία, προσφέρονται σημαντικές δυνατότητες ανάπτυξης με αξιοσημείωτα οικονομικά οφέλη.

Τα γήπεδα γκολφ περιλαμβάνουν μεγάλες εκτάσεις γης και εκτεταμένο αριθμό εξειδικευμένων εργασιών, όπως αρχιτεκτονικό σχεδιασμό, σχετικές μελέτες και ειδικές κατασκευαστικές εργασίες, ώστε να μπορούν να ενταχθούν αρμονικά στο φυσικό τοπίο εντός του οποίου αναπτύσσονται. Αξιοποιώντας στοιχεία δαπανών σχετικά με την κατασκευή ενός διεθνών προδιαγραφών γηπέδου γκολφ 18 οπών στην Ελλάδα, προκύπτει ότι τα συνολικά κεφάλαια για τη χρηματοδότηση του ξεπερνούν τα €20 εκατ., ενώ για την ολοκλήρωση της επένδυσης απαιτούνται περίπου 4 έως 5 έτη.

Χρησιμοποιώντας το υπόδειγμα εισροών-εκροών, το οποίο λαμβάνει υπόψη τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ των κλάδων της ελληνικής οικονομίας, προκύπτει ότι η συνολική επίδραση από μια τέτοιου είδους κεφαλαιουχική δαπάνη σε όρους ΑΕΠ φτάνει συνολικά τα €25 εκατ., λαμβάνοντας υπόψη τις άμεσες, τις έμμεσες και τις προκαλούμενες επιδράσεις. Αυτό σημαίνει ότι για κάθε ευρώ προστιθέμενης αξίας που προκύπτει από την κατασκευή ενός γηπέδου γκολφ δημιουργούνται συνολικά 3 ευρώ ΑΕΠ στην ελληνική οικονομία.

Σημαντική είναι η επίδραση στην απασχόληση, καθώς μια τέτοια επένδυση μπορεί να δημιουργήσει έως και 250 θέσεις εργασίας μέσα σε ένα έτος (άμεσες στην κατασκευή αλλά και πολλαπλασιαστικές σε συνδεδεμένους κλάδους), ενώ η συνολική επίδραση στα φορολογικά έσοδα μπορεί να φτάσει σχεδόν τα €8,0 εκατ. σωρευτικά στο σύνολο της κατασκευαστικής περιόδου.

Διάγραμμα 5.9: Επίδραση στην εγχώρια οικονομική δραστηριότητα από την κατασκευή ενός γηπέδου γκολφ διεθνών προδιαγραφών στην Ελλάδα

5.6 Σύνοψη

Η συνολική επίδραση απαντά στο υποθετικό ερώτημα πόσο χαμηλότερα θα ήταν τα οικονομικά μεγέθη που εξετάζονται στην περίπτωση που δεν υπήρχαν τα υφιστάμενα γήπεδα γκολφ στην Ελλάδα. Η συνολική οικονομική συνεισφορά, σε όρους ΑΕΠ, εκτιμάται σε €111,4 εκατ., ενώ η επίδραση στην απασχόληση ανέρχεται σε 4,3 χιλ. θέσεις εργασίας. Σημαντικό όφελος προκύπτει και στα Δημόσια έσοδα που φτάνει περίπου τα €33,4 εκατ. Η συνολική επίδραση από τη λειτουργία των γηπέδων γκολφ στην Ελλάδα προέρχεται σε μικρότερο βαθμό από τη δραστηριότητα των ίδιων των εγκαταστάσεων, στις οποίες τα μέλη ασκούν το αγαπημένο τους άθλημα και σε μεγαλύτερο βαθμό από τις επιδράσεις που σχετίζονται με τις ευρύτερες δαπάνες που πραγματοποιούνται από τον τουρισμό γκολφ (Πίνακας 5.1).

Πίνακας 5.1: Συμβολή του γκολφ στην ελληνική οικονομία

	Λειτουργία γηπέδων	Ευρύτερες επιδράσεις στον τουρισμό	Σύνολο
ΑΕΠ (εκατ. €)	22,0	89,4	111,4
Απασχόληση (απασχολούμενοι)	704	3.575	4.279
Φορολογικά έσοδα (εκατ. €)	6,0	27,4	33,4

Πηγή: Ανάλυση IOBE

Σημαντική είναι επίσης και η συμβολή από την κατασκευή νέων γηπέδων γκολφ. Μόνο η κατασκευή ενός νέου γηπέδου 18 οπών, χωρίς να συνυπολογίζονται οι επιδράσεις που έχει κατά τη λειτουργία από τα έσοδα που εισπράττει και από την προσέλκυση επισκεπτών στην ευρύτερη περιοχή, υπολογίζεται ότι μπορεί να δημιουργήσει περίπου €25 εκατ. σε όρους ΑΕΠ συνολικά την περίοδο κατασκευών, στηρίζοντας την απασχόληση περίπου 250 ατόμων σε κατασκευαστικές εργασίες αλλά και ευρύτερα στην οικονομία την ίδια περίοδο.

6 ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΓΚΟΛΦ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

6.1 Εισαγωγή

Το γκολφ αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα της σχέσης μεταξύ τουρισμού και αθλητικών δραστηριοτήτων. Δεδομένου ότι ως άθλημα έχει μικρή απήχηση στην Ελλάδα, η κυριότερη επίδρασή του στην εγχώρια οικονομική και κοινωνική δραστηριότητα μπορεί να προέλθει από τη διασύνδεσή του με τον τουρισμό και τα ταξίδια αναψυχής. Όπως και στις περιπτώσεις της Ισπανίας και της Πορτογαλίας όπου η οικονομία και η απασχόληση ωφελούνται από τον τουρισμό γκολφ, η Ελλάδα μπορεί να προσελκύσει ξένους επισκέπτες που πραγματοποιούν ταξίδια με σκοπό την ενασχόληση με το άθλημα. Η ανάπτυξη του μπορεί να συμβάλλει στην άμβλυνση της εποχικότητας της τουριστικής ζήτησης, καθώς οι κλιματολογικές συνθήκες στη χώρα την άνοιξη και το φθινόπωρο ευνοούν τη συγκεκριμένη δραστηριότητα.

Τα γήπεδα γκολφ στην Ελλάδα, αν και λιγότερα από άλλες χώρες της Ευρώπης, είναι διεθνών προδιαγραφών, προσφέρουν υψηλής ποιότητας υπηρεσίες προς τους χρήστες τους, ενώ εκτείνονται σε περιοχές απaráμιλλου φυσικού κάλλους, οι οποίες συνδυάζουν το στοιχείο της θάλασσας και του βουνού. Το γεγονός αυτό αποτυπώνεται και στα στοιχεία που προκύπτουν από τις σχετικές έρευνες ικανοποίησης πελατών στις ξενοδοχειακές μονάδες με εγκαταστάσεις γκολφ, σύμφωνα με τις οποίες η πλειονότητα των επισκεπτών - αθλητών κρίνει ότι οι υποδομές ανταποκρίνονται στο υψηλότερο επίπεδο, ιδιαίτερα στους τομείς της συντήρησης των γηπέδων και της εξυπηρέτησης των επισκεπτών. Στο πλαίσιο αυτό, αναδεικνύονται οι δυνατότητες που υπάρχουν για την Ελλάδα να αναπτύξει σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό το γκολφ, ως συμπληρωματικό προϊόν γύρω από τον ήλιο και τη θάλασσα και να λάβει θέση η χώρα στους κύριους ευρωπαϊκούς προορισμούς για τουρισμό γκολφ.

Σχετικά με τις εγκαταστάσεις γκολφ θα πρέπει να λαμβάνεται επίσης υπόψη το περιβαλλοντικό τους αποτύπωμα. Η δημιουργία και λειτουργία ενός γηπέδου γκολφ το εντάσσει στο φυσικό περιβάλλον μιας περιοχής, επηρεάζοντας τους φυσικούς της πόρους, τη χλωρίδα και την πανίδα. Η ανάπτυξη γηπέδων γκολφ στη χώρα με βάση τα σύγχρονα πρότυπα βιωσιμότητας μπορούν να προσφέρουν σημαντικές λύσεις στη διαχείριση των υδάτινων πόρων, την προστασία από πλημμυρικά φαινόμενα, την ενίσχυση της βιοποικιλότητας (ειδικά με τη δημιουργία υγρότοπων), την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς και την ενδυνάμωση της τοπικής κοινότητας, όπως δείχνουν καλά παραδείγματα από την Ελλάδα και διεθνώς.

Επιπλέον, θα πρέπει να αναζητηθούν τρόποι ώστε τα οφέλη από την ενασχόληση με το άθλημα, τα οποία σχετίζονται με τη σωματική υγεία και την ευεξία, να γίνουν περισσότερο γνωστά στο κοινό της χώρας. Στην Ελλάδα υπάρχει η αντίληψη ότι το γκολφ είναι άθλημα που απευθύνεται σε άτομα με υψηλό εισοδηματικό επίπεδο και ότι η ενασχόληση με αυτό απαιτεί πολύ υψηλές δαπάνες. Ωστόσο, η υψηλότερη διείσδυση που έχει το γκολφ σε άλλες χώρες, πολλές από τις οποίες έχουν χαμηλότερο μέσο εισόδημα από ό,τι η Ελλάδα, δείχνει ότι υπάρχουν σημαντικά περιθώρια για περαιτέρω διάδοση του γκολφ στη χώρα. Η διάδοση του αθλήματος μπορεί να έχει θετική επίδραση τόσο σε όρους οικονομικής δραστηριότητας αλλά και βελτίωσης της ποιότητας ζωής.

6.2 Συνέργειες για την ανάπτυξη του τουρισμού γκολφ

Η ζήτηση για τουριστικές υπηρεσίες που συνδέονται με το γκολφ έχει άμεση σχέση με τον αριθμό των γηπέδων γκολφ που βρίσκονται σε κοντινή απόσταση μεταξύ τους. Η ύπαρξη περισσότερων των 2 γηπέδων γκολφ, θεωρείται προϋπόθεση για την ανάδειξη μιας περιοχής σε προορισμό γκολφ και την προσέλκυση επισκεπτών. Στην Ελλάδα, με εξαίρεση το ξενοδοχειακό συγκρότημα Costa Navarino όπου βρίσκονται σε λειτουργία 4 γήπεδα, στις περιοχές με εγκαταστάσεις γκολφ λειτουργεί ένα γήπεδο. Στην Κρήτη τα 2 γήπεδα γκολφ που διαθέτει το νησί βρίσκονται σε απόσταση μεγαλύτερη των 40 χλμ. μεταξύ τους και είναι διαφορετικών προδιαγραφών. Ο μικρός αριθμός γηπέδων γκολφ στην Ελλάδα καταγράφεται ως κύριο μειονέκτημα στις σχετικές έρευνες ικανοποίησης πελατών από επισκέπτες των εγκαταστάσεων που λειτουργούν στη χώρα.

Στη διεθνή βιβλιογραφία, η έλλειψη γηπέδων με διαφορετικές προδιαγραφές και επίπεδο δυσκολίας σε κοντινή μεταξύ τους απόσταση θεωρείται ένας από τους βασικούς παράγοντες που εξηγούν γιατί η Ιταλία προσελκύει χαμηλότερο αριθμό ταξιδιωτών - φίλων του γκολφ⁴⁴ συγκριτικά με την Ισπανία και την Πορτογαλία. Αντίστοιχα, έρευνα σε διευθυντές γηπέδων γκολφ στην Costa del Sol στην Ισπανία, υποδεικνύει ότι μεταξύ των κυριότερων πλεονεκτημάτων της περιοχής είναι η ύπαρξη πολλών γηπέδων γκολφ σε κοντινή απόσταση μεταξύ τους. Το γεγονός αυτό συμβάλλει στην αύξηση του ανταγωνισμού σε τοπική κλίμακα και στην προσέλκυση αθλητών - φίλων του γκολφ με διαφορετικό επίπεδο αθλητικών δεξιοτήτων.⁴⁵

Όσον αφορά στις εγκαταστάσεις γκολφ Γλυφάδας, του μοναδικού γηπέδου γκολφ στην Ελλάδα εντός αστικού ιστού, οφέλη από τη λειτουργία του συνδυάζονται και με την ανάπτυξη του Ελληνικού. Δεδομένης της γειννίας των εγκαταστάσεων γκολφ με το Ελληνικό, οι εκτεταμένες εργασίες ανάπτυξης στις οποίες περιλαμβάνονται η κατασκευή κατοικιών, ξενοδοχειακή μονάδα 5 αστέρων και μαρίνα μπορούν να συμβάλλουν στην ανάδειξη της Αθήνας σε προορισμό γκολφ. Στην κατεύθυνση αυτή θα μπορούσε να συμβάλλει η περαιτέρω ενίσχυση των ακαδημιών γκολφ οι οποίες ήδη δραστηριοποιούνται. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι ο Όμιλος Γκολφ Γλυφάδας Αθηνών με έτος ίδρυσης το 1962, διατηρεί σήμερα Ακαδημίες παιδιών και ενηλίκων με 5 προπονητές που επιμελούνται τα τμήματα αυτά. Ακαδημίες γκολφ λειτουργούν ακόμα και στη Μεσσηνία, αλλά και στα Κρητικά Γκολφ στη Χερσόνησο Ηρακλείου.

Σημαντικός επίσης παράγοντας για την ανάπτυξη του τουρισμού γκολφ στην Ελλάδα, όπως και άλλων μορφών τουρισμού κατά την περίοδο χαμηλής τουριστικής ζήτησης, αποτελεί η αεροπορική σύνδεση της χώρας καθ' όλη τη διάρκεια του έτους με τις ευρωπαϊκές χώρες όπου καταγράφεται η μεγαλύτερη ζήτηση για το άθλημα. Όταν ο αριθμός των γηπέδων είναι περιορισμένος και δεν υπάρχουν πολλές άλλες δραστηριότητες σε μια περιοχή που να προσελκύουν επισκέπτες εκτός της τυπικής τουριστικής περιόδου, η ζήτηση για μεταφορικές υπηρεσίες δεν έχει την κρίσιμη μάζα που να επιτρέπει τακτικές αεροπορικές διασυνδέσεις με πολλούς προορισμούς. Επομένως, η ανάπτυξη κρίσιμης μάζας γηπέδων γκολφ, σε

⁴⁴ Golf: Is It a New Form of Sustainable Tourism or a Violation of Traditional Rural Vocations? Italy and Brazil: Comparison between Two Case Studies, Giacomo et al (2021), Sustainability

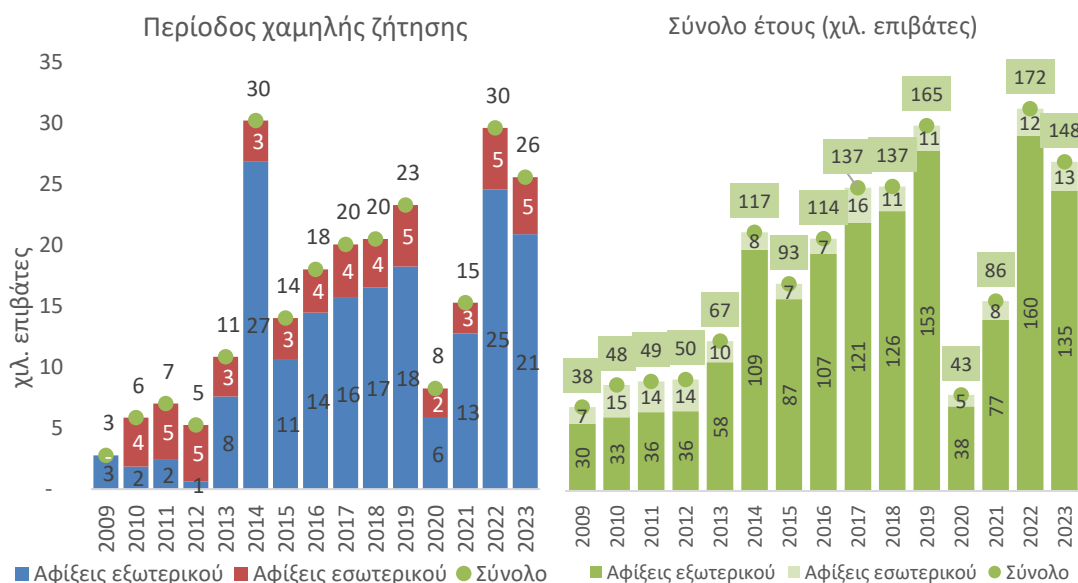
⁴⁵ Αναδιάρθρωση του τουρισμού και οι γεωγραφίες των τουριστικών προορισμών: η περίπτωση του γκολφ στη Costa del Sol, Γιώργος Μελισσοργός, Γεωγραφίες, N° 17, 2010, 61-78.

συνδυασμό με άλλες τουριστικές δραστηριότητες (πολιτιστικές, γαστρονομικές, κ.ά.) δημιουργεί σημαντικές συνέργειες και με τη λειτουργία των αεροπορικών μεταφορών.

Μια πιο ευέλικτη διαχείριση των υποδομών αερομεταφοράς μπορεί επίσης να συνεισφέρει στον στόχο ενίσχυσης του τουρισμού γκολφ. Για παράδειγμα, στα 14 περιφερειακά αεροδρόμια της χώρας υπό τη διαχείριση της Fraport-Greece, η εταιρεία προσέφερε κίνητρα σε αεροπορικές εταιρείες, για να πραγματοποιούν πτήσεις προς τα αεροδρόμια που διαχειρίζεται η εταιρία τους μήνες με χαμηλότερη κίνηση.

Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα της Costa Navarino όπου η λειτουργία της έχει συμβάλει στην αύξηση των αφίξεων επιβατών και κατά τις περιόδους χαμηλής τουριστικής ζήτησης (δηλ. τις περιόδους Ιανουάριο-Απρίλιο και Οκτώβριο-Δεκέμβριο). Είναι ενδεικτικό το γεγονός ότι οι αφίξεις από το εξωτερικό στον κρατικό αερολιμένα Καλαμάτας «Καπετάν Βασ. Κωνσταντακόπουλος» κατά τους μήνες Ιανουάριο-Απρίλιο και Οκτώβριο-Δεκέμβριο ανήλθαν σε 21 χιλ. επιβάτες το 2023 (26 χιλ. μαζί με τις αφίξεις εσωτερικού) όταν το 2010 δεν ξεπερνούσαν τις 2 χιλ. επιβάτες (Διάγραμμα 6.1). Οι αφίξεις από το εξωτερικό αντιστοιχούσαν στο 32% της συνολικής κίνησης τους μήνες χαμηλής ζήτησης το 2010, ενώ πλέον ξεπερνούν το 80%.

Διάγραμμα 6.1: Αφίξεις επιβατών στο Διεθνές Αεροδρόμιο Καλαμάτας

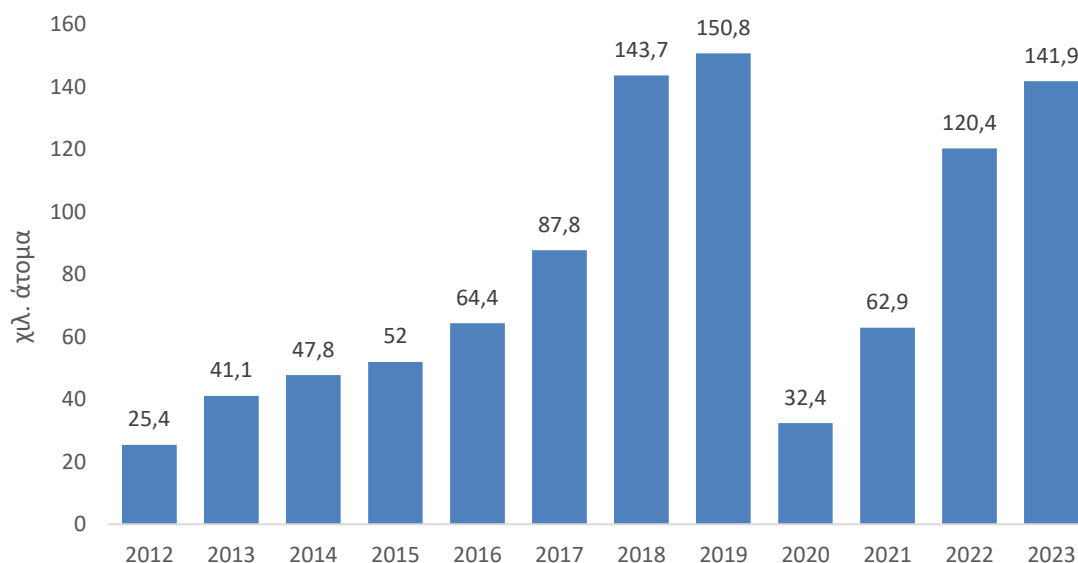
Σημείωση: Ως περίοδος χαμηλής ζήτησης λαμβάνονται οι αφίξεις για την περίοδο Ιανουαρίου-Απριλίου και Οκτωβρίου-Δεκεμβρίου κάθε έτους.

Πηγή: ΥΠΑ, ΙΝΣΕΤΕ, Επεξεργασία στοιχείων: IOBE

Η δυνατότητα αεροπορικής σύνδεσης της Καλαμάτας με ξένους προορισμούς σε δωδεκάμηνη βάση έχει σημαντικές επιδράσεις για την ευρύτερη περιοχή της Μεσσηνίας. Μέσω των πτήσεων εξωτερικού που πραγματοποιούνται δίνεται η δυνατότητα σε ξένους επισκέπτες (πέρα από εκείνους που προορισμός τους αποτελεί το ξενοδοχειακό συγκρότημα της Costa Navarino) να επισκεφθούν τη Μεσσηνία και τις κοντινές σε αυτή περιοχές για αναψυχή και τουρισμό και να διαμείνουν σε κάποιο από τα διαθέσιμα καταλύματα. Το γεγονός αυτό αποτυπώνεται στις αφίξεις αλλοδαπών στα ξενοδοχειακά καταλύματα της

Περιφερειακής Ενότητας Μεσσηνίας, όπου το 2023 ανήλθαν σε 141,9 χιλ., έναντι 25,4 χιλ. το 2012 (Διάγραμμα 6.2).

Διάγραμμα 6.2: Αφίξεις στα ξενοδοχειακά καταλύματα της ΠΕ Μεσσηνίας

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Επιπλέον, η ανάπτυξη του τουρισμού γκολφ συνδέεται και με την αγορά δεύτερης κατοικίας, κυρίως από αλλοδαπούς ταξιδιώτες που επισκέπτονται προορισμούς για γκολφ. Η λειτουργία ενός γηπέδου γκολφ αποτελεί έργο καλλωπισμού που συμβάλλει στην αναβάθμιση μιας περιοχής. Είναι αντίστοιχης κλίμακας έργο με τη δημιουργία χώρων πολιτισμού (π.χ. μουσεία, βιβλιοθήκες) ή άλλων χρήσεων (εργασιακοί χώροι, γήπεδα και χώροι αναψυχής), οι οποίοι συντελούν στη βελτίωση της εικόνας και της ποιότητας ζωής μιας ευρύτερης περιοχής. Ο συνδυασμός γκολφ και παραθεριστικής κατοικίας συνδέεται με σημαντικά οφέλη για τις τοπικές οικονομίες. Για αυτόν τον λόγο είναι ανεπτυγμένος σε περιοχές της Νότιας Ευρώπης, με τη ζήτηση να προέρχεται κυρίως από χώρες του ευρωπαϊκού Βορρά.

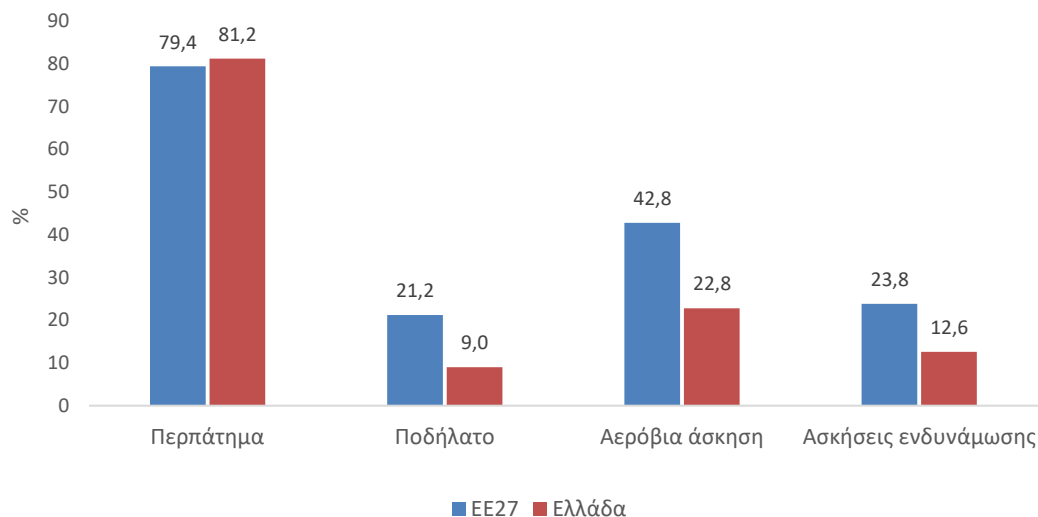
6.3 Τα γήπεδα γκολφ ως μέσο άθλησης

Εκτός από τα οικονομικά οφέλη από τη λειτουργία των γηπέδων, το γκολφ έχει σημαντικές κοινωνικές επιδράσεις. Η κυριότερη από αυτές συνδέεται με τα οφέλη για τη σωματική αλλά και την ψυχική υγεία, καθώς το άθλημα ενδείκνυται για όσους αναζητούν μια ήπια αθλητική δραστηριότητα η οποία δίνει τη δυνατότητα επαφής με τη φύση, γεγονός ιδιαίτερα σημαντικό καθώς οι περισσότεροι άνθρωποι ζουν πλέον σε μεγάλα αστικά κέντρα, και συναναστροφής με άλλα άτομα διαφορετικής ηλικιακής ομάδας και φύλου.

Σύμφωνα με στοιχεία της Eurostat, το περπάτημα αποτελεί τον κυριότερο τρόπο εκγύμνασης του πληθυσμού στην Ελλάδα. Με βάση τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία που αφορούν στο έτος 2014, 8 στους 10 Έλληνες επιλέγουν το περπάτημα για αθλητική δραστηριότητα, ενώ άλλες μορφές εκγύμνασης όπως το ποδήλατο, η αερόβια άσκηση και οι ασκήσεις

ενδυνάμωσης είναι λιγότερο δημοφιλείς, καθώς το ποσοστό του πληθυσμού που τις επιλέγει είναι αρκετά χαμηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ (Διάγραμμα 6.3).

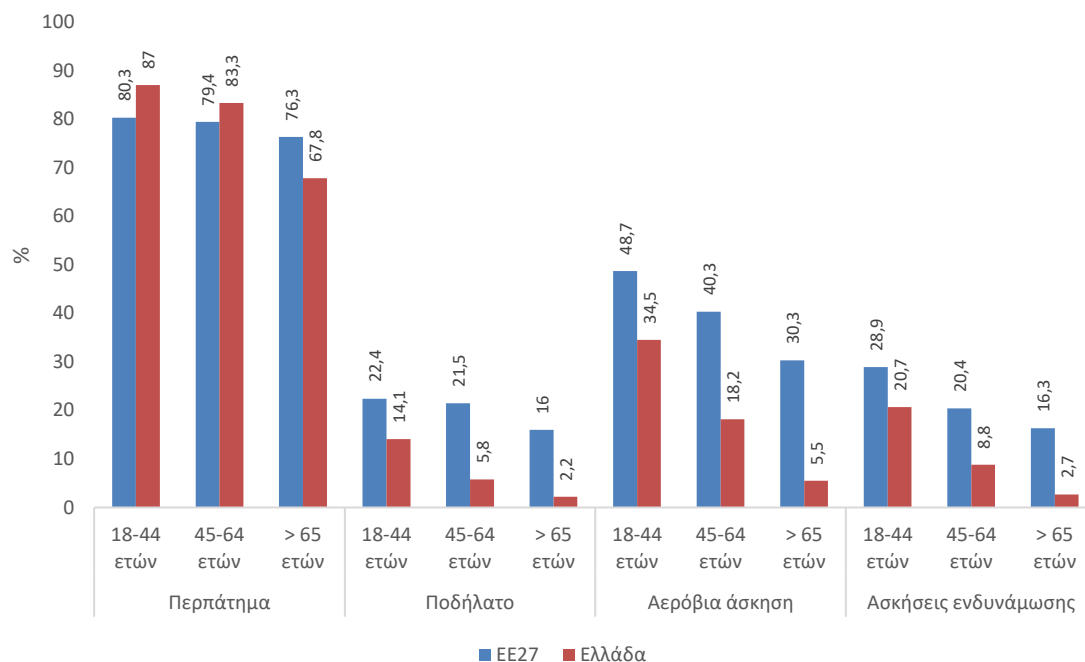
Διάγραμμα 6.3: Ποσοστό του πληθυσμού που ασκείται σε αθλητικές δραστηριότητες στην Ελλάδα και την ΕΕ, 2014

Πηγή: Eurostat

Ανά ηλικιακή κατηγορία, σχεδόν 9 στα 10 άτομα στην Ελλάδα προτιμούν το περπάτημα ως μέσο άθλησης, με την αναλογία να είναι υψηλότερη του μέσου ευρωπαϊκού όρου και σε άτομα μεταξύ 44 και 65 ετών. Αντίστοιχα, τα ποσοστά άθλησης είναι πολύ χαμηλότερα από το ήμισυ του ευρωπαϊκού μέσου όρου στις υπόλοιπες κατηγορίες εκγύμνασης. Το γεγονός αυτό αναδεικνύει το περιθώριο ανάπτυξης δραστηριοτήτων σχετικών με τον αθλητισμό βάσει των χαρακτηριστικών. Μεταξύ αυτών θα μπορούσε να είναι η ενασχόληση με το γκολφ, καθώς απευθύνεται σε άτομα όλων των ηλικιών, ενώ το περπάτημα αποτελεί κύριο συστατικό άσκησης του αθλήματος.

Διάγραμμα 6.4: Αθλητικές δραστηριότητες ανά ηλικιακή κατηγορία, ως ποσοστό του πληθυσμού στην Ελλάδα και στην Ευρώπη, 2014

Πηγή: Eurostat

Προς την κατεύθυνση αυτή είναι σημαντικός ο ρόλος της Ομοσπονδίας αλλά και της πολιτείας ώστε να φέρουν το άθλημα σε επαφή με περισσότερο κόσμο. Επιπλέον, η δημιουργία επιπρόσθετων, αυτών που ήδη λειτουργούν, Ακαδημιών γκολφ μπορεί να συμβάλει στην ανάπτυξη του αθλήματος αλλά και της λειτουργίας των εγκαταστάσεων γκολφ στην χώρα ευρύτερα.

7 ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑΣ

Ο υπολογισμός του οικονομικού αποτυπώματος βασίζεται στο υπόδειγμα εισροών - εκροών, μέθοδος που αναπτύχθηκε από τον οικονομολόγο Wassily Leontief, ο οποίος τιμήθηκε με το βραβείο Νόμπελ Οικονομικών Επιστημών για αυτή την εργασία το 1973. Διεθνώς, έχει αναπτυχθεί μεγάλος αριθμός υποδειγμάτων για την εκτίμηση επιδράσεων από μέτρα οικονομικής πολιτικής, ωστόσο τα υποδείγματα γενικής ισορροπίας που λαμβάνουν υπόψη την κλαδική διάρθρωση μιας οικονομίας περιλαμβάνουν κατά κανόνα εξισώσεις που βασίζονται στη μέθοδο του Leontief. Η ίδια η ορολογία των «έμμεσων» (indirect) και «προκαλούμενων» (induced) επιδράσεων προέρχεται από τη βιβλιογραφία που ανέπτυξε και επέκτεινε τη μέθοδο του Leontief και η χρήση αυτής της ορολογίας αποτελεί ένδειξη για τη χρήση της μεθόδου εισροών - εκροών του Leontief, ακόμα και σε μελέτες που δεν το αναφέρουν ρητά. Η ευρέως διαδεδομένη χρήση του υποδείγματος του Leontief για την εκτίμηση έμμεσων και προκαλούμενων επιδράσεων και η αυξημένη διαθεσιμότητα πινάκων εισροών - εκροών διεθνώς από στατιστικούς οργανισμούς έχει επιτρέψει τη δυνατότητα εκτιμήσεων οικονομικού αποτυπώματος με υψηλό βαθμό συγκρισιμότητας.

Η οικονομική ανάλυση με τη χρήση του υποδείγματος εισροών - εκροών βασίζεται στα πιο πρόσφατα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία κλαδικής διάρθρωσης της ελληνικής οικονομίας. Πιο συγκεκριμένα, τα στοιχεία αυτά κατηγοριοποιούνται σε 63 κλάδους (όπως κατασκευές, λιανικό εμπόριο, υπηρεσίες καταλύματος και εστίασης, κ.ά.). Για κάθε κλάδο, υπάρχουν στοιχεία σχετικά με την ακαθάριστη αξία παραγωγής του προϊόντος και τις ποσότητες, σε όρους αξίας, των εισροών που χρησιμοποιήθηκαν για την παραγωγή αυτού του προϊόντος (όπως προϊόντα άλλων κλάδων, εργασία, κεφάλαιο και εισαγωγές). Επίσης, υπάρχουν στοιχεία για το ύψος των φόρων και ασφαλιστικών εισφορών που καταβλήθηκαν κατά την διαδικασία παραγωγής κάθε κλάδου, όπως και για τις τελικές χρήσεις του προϊόντος κάθε κλάδου (τελική κατανάλωση από ιδιωτικούς φορείς και από το δημόσιο, αποθέματα, σχηματισμός κεφαλαίου, εξαγωγές). Τα στοιχεία αυτά αποτυπώνονται στους πίνακες εισροών - εκροών για την ελληνική οικονομία (Διάγραμμα 7.1).

Το υπόδειγμα εισροών - εκροών στηρίζεται σε συγκεκριμένες υποθέσεις, η βασικότερη από τις οποίες αφορά στην τεχνολογία παραγωγής, η οποία θεωρείται σταθερή. Θεωρείται δηλαδή ότι για την παραγωγή μιας μονάδας προϊόντος ενός κλάδου απαιτούνται εισροές (προϊόντα - υπηρεσίες και εργασία) σε σταθερές αναλογίες, ανεξάρτητα από το ύψος της συνολικής παραγωγής του κλάδου. Επίσης, οι καταναλωτικές προτιμήσεις και οι τιμές στην οικονομία δεν αλλάζουν ως αποτέλεσμα της μεταβολής που εξετάζεται (π.χ. η δραστηριοποίηση ή όχι ενός κλάδου της οικονομίας), ενώ δεν υπάρχουν περιορισμοί στις παραγωγικές δυνατότητες των κλάδων της οικονομίας. Στο πλαίσιο ενός τέτοιου υποδείγματος, η παραγωγή κάθε κλάδου καθορίζεται από τη ζήτηση για το προϊόν του.

Με βάση τις συγκεκριμένες υποθέσεις υπολογίζονται για κάθε κλάδο η ποσότητα της απαιτούμενης εισροής, καθώς και άλλα μεγέθη (όπως οι μισθοί) ανά μονάδα αξίας τελικού προϊόντος του κλάδου. Με βάση τις ανά μονάδα παραγωγής απαιτήσεις κάθε κλάδου μπορούν να προσδιοριστούν οι αντίστοιχες απαιτήσεις κάθε κλάδου που αφορούν στις εισροές από τους προμηθευτές του (έμμεση επίδραση). Με παρόμοιο τρόπο, προσδιορίζεται η επίδραση της δραστηριότητας κάθε κλάδου στην καταναλωτική ζήτηση, λόγω των εισοδημάτων που δημιουργούνται στα νοικοκυριά και από την αύξηση της κατανάλωσης.

Διάγραμμα 7.1: Δομή πίνακα εισροών-εκροών

